

EĞİTİM SENDİKALARI YÖNETİCİLERİNİN GEÇİCİ KORUMA STATÜSÜNDEKİ SURIYELİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ: GAZİANTEP ÖRNEĞİ

PERCEPTIONS OF EDUCATION UNION MANAGERS ON EDUCATION OF SYRIAN STUDENTS IN TEMPORARY PROTECTION STATUS: THE CASE OF GAZİANTEP

Bestami TUNÇ¹

Ertan BAYAKTEMUR²

Mesut ADEMOĞLU³

Abstract

The education community is the most important actor in education of Syrian students under temporary protection status who escaped from the civil war in their country and took refuge in Turkey. Education unions are non-governmental organizations representing and supporting legal rights of teachers and educators in general. With this study, it is aimed to discuss the views of the education unions on the educational activities of Syrian students under temporary protection status and to reveal the differences and similarities of the views of the unions, if any. Education Unions, which can be regarded as the pioneers and even shapers of the society as non-governmental organizations, are in an important position of power in the education community and even throughout the country in terms of the member potential they represent. This research was carried out in the phenomenology design, which is one of the qualitative research designs. The four biggest unions of Türkiye, Eğitim Bir Sen, Türk Eğitim Sen, Eğitim Sen and Eğitim İş unions, were selected as the sample and of which 66% of the current education workers are registered as members of these unions focusing primarily on issues directly related to education and also issues in public interest other than education as well. The study was conducted with the union managers in Gaziantep with %17 of Syrians in school, the second largest city with Syrian population. Data were collected by interviews and analyzed through thematic descriptive analysis technique. As a result of the research, it was revealed that the unions held both similar and different perceptions about educating Syrian students who are under temporary protection. It has been revealed that the unions whose approaches to unionism seem close to each other have different ideas, and that unions whose approaches to unionism do not overlap may have similar perceptions on the issue under investigation as well.

Keywords: Temporary Protection, Syrian, Education, Union

Öz

Ülkelerindeki iç savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınan geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinin en önemli aktörü eğitim camiasıdır. Eğitim sendikaları eğitimcilerden oluşan ve eğitimcilerin temsilcileri konumundaki sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu çalışma ile eğitim sendikalarının geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerine dair bakışlarını ele almak ve sendikaların görüşlerinin varsa farklılıklarını ve benzerliklerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Birer sivil toplum kuruluşu olarak toplumun öncüleri ve şekillendiricileri sayılabilecek eğitim sendikaları temsil ettikleri üye potansiyeliyle eğitim camiasında hatta ülke genelinde önemli bir güç pozisyonundadırlar. Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden çoklu durum deseninde yürütülmüştür. Örneklem olarak seçilmiş olan ve mevcut eğitim çalışanlarının %66'sını bünyesinde kayıtlı üye olarak barındıran dört büyük sendika Eğitim Bir Sen, Türk Eğitim Sen, Eğitim Sen ve Eğitim İş sendikaları yalnız eğitimle ilgili değil ülke genelindeki birçok konuda da politika üretebilmektedirler. Çalışma grubu örneklem seçimi, sendikaların Türkiye'deki tüm illerde etkin varlığı dikkate alınarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, Eğitim Bir Sen, Türk Eğitim Sen, Eğitim Sen ve Eğitim İş sendikaları örneklem olarak belirlenmiştir. Veriler %17 oranıyla Suriyelilerin en yoğun olduğu ikinci il olan Gaziantep ilindeki sendika yöneticileri ile görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış sorular yordamıyla yapılan görüşmelerde elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda sendikaların aynı sorulara aynı cevaplar verdikleri gibi farklı cevaplar da verdikleri ortaya çıkmıştır. Sendikacılık yaklaşımları birbirine yakın görünen sendikaların farklı fikirlerinin olduğu, sendikacılık yaklaşımları örtüşmeyen sendikaların ise benzer fikirlerde olabildikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar sözcükler: Geçici Koruma, Suriyeli, Eğitim, Sendika

¹ Müdür, Aslı Alevli İlkokul, bestamitunc@gmail.com

² Müdür, Fatim Acar Ortaokulu, ertanbayaktemur99@hotmail.com

³ Müdür yrd., Aslı Alevli İlkokul, mesutademoglu02@gmail.com

GİRİŞ

Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaş neticesinde milyonlarca insan güvenlik nedeniyle ülkelerini terk ederek başta komşu ülkeler olmak üzere başka ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti de tarihi ve coğrafi ortaklığın vermiş olduğu yakınlık ve dostluk ile böylesine zor bir durumda kalan en uzun kara sınırına sahip olduğu Suriye’de yaşananlara seyirci kalmamış olup Suriyelilere kapılarını açarak üzerine düşen her türlü insani ve vicdani katkıyı yapmaya çalışmış ve çalışmaktadır. Bu doğrultuda Türkiye uyguladığı “açık kapı politikası” ile sınırdan giriş yapan Suriyelilere “geçici koruma statüsü” vermektedir(Kap, 2014, s. 30).

Geçici koruma, yaygın şiddet veya çatışma ortamlarından kitlesel olarak kaçıp gelen kişilere öncesinde bireysel statü belirleme işlemine tabi tutulmaksızın devlet tarafından geçici koruma sağlama konusunda geliştirilen düzenlemedir (IOM, 2009). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi verilerine göre 13.10.2022 tarihi itibariyle Türkiye’de toplam 3629762 Suriyeli geçici koruma statüsüne sahip insan bulunmaktadır. Buna göre geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin en fazla olduğu iller sırasıyla İstanbul, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Ankara, Adana, Mersin, Bursa, Kahramanmaraş ve İzmir’dir. Suriyeli nüfusun %12,8’inin Gaziantep’te yaşadığı görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların en çok bulunduğu il İstanbul görünse de İstanbul’daki Suriyelilerin toplam nüfusa oranı sadece %3,36 iken Gaziantep’teki Suriyelilerin toplam Gaziantep nüfusuna oranı ise %17,85 olup Kilis’ten sonra yoğunluk olarak Gaziantep ikinci sırada yer almaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022).

2014 yılında çıkarılmış olan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile geçici kimlik belgesine sahip olan Suriyelilere eğitim, sağlık, iş olanaklarına erişim gibi temel hakların yanında sosyal yardımın da sağlanacağı yönetmelikle belirlenmiştir. Entegrasyon süreçlerinin başarılı bir şekilde devam etmesi için en temel etkenlerden birisi de temel haklara erişim imkanlarının sağlanmasıdır. Mültecilerin entegrasyonu konusunda çalışma yapan Ager ve Strang (2008) çalışma, barınma, eğitim, sağlık, sosyal ilişkiler, dil, kültür bilgisi, güvenlik, istikrar, haklar ve vatandaşlık gibi hak ve imkanlara erişim sağlanmadığında entegrasyondan söz edilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Güvenli statülere sahip göçmenlere göre güvencesiz statülerdeki göçmenlerin entegrasyonlarının yavaş ilerlediği de yazarların tespitleri arasında yer almıştır. Bu durumun temelinde göç edilen ülkelere geleceğe yönelik plan yapmalarının zor olması yatmaktadır. Gelişmiş ülkeler sığınmacıların mülteci statüsünü kazanma sürecini uzun tutarak onların sağlık, barınma, eğitim, iş gibi olanaklara erişmelerini kısıtlayıp göçmenlerin entegrasyon süreçlerini de çıkmaza sokmaktadırlar (Loescher, 1993). Mevcut entegrasyon politikaları daha çok göçleri kontrol etmeyi hedefleseler de göçmenlerin geçici olmadığını da dikkate alarak sonraki nesillerin varlığından dolayı entegrasyonu da kapsayacak şekilde tasarlanmaktadırlar. Ancak günümüzde geleneksel entegrasyon politikalarının mültecileri ırkçılığa maruz bırakarak, ötekileştirdiği ve nihayetinde izole bir hayata mecbur bıraktığı da bilinen bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kuş (2016) çalışmasında Twitter’da toplumdaki bazı suç türleriyle mülteci sayısının fazlalığının ilişkilendirildiğini bulmuşlardır. Bununla birlikte Aslan (2017) araştırmasında Youtube üzerinden “Suriyeli” kelimesi ile gösterilen videoları analiz ettiğinde benzer bulgulara rastlamıştır. Suriyelilere yönelik nefret söylemi bu araştırmalar sonucunda bariz bir şekilde ortaya çıkmıştır. Ayrıca Suriyelileri nankör ve hain olarak niteleyen videolar olduğu gibi Türkiye’deki ekonomik sorunların kaynağı olarak gören videolar da görülmüştür.

Türkiye'deki Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Öğrencilerin Eğitimi

Geçici koruma kapsamında Türkiye’de bulunan Suriyeli öğrenci verileri, eğitim çağı kabul edilen 5-17 yaş aralığı temel alınarak hesaplanmaktadır. Bu öğrenci sayılarında 2014-2015 eğitim öğretim yılından 2021-2022 eğitim-öğretim yılına kadar artış sağlanmıştır. 2014-2022 yılları arasında geçen 8 yıllık süreye rağmen çağ (5-17 yaş) nüfusu ve öğrenci sayısı arasındaki büyük fark devam etmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı yabancı öğrencilerin eğitim-öğretim hizmetlerini bu veriler doğrultusunda planlayarak gerçekleştirmektedir.

Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlı Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı geçici koruma kapsamında ülkemizde bulunan yabancıların eğitim hizmetlerinden yararlanmaları yönünde çalışmalar yapmaktadır. Buna göre, 2022 yılı itibariyle ülkemizdeki geçici sığınmacı konumundaki Suriyelilerin eğitim çağı çocuklarının ve bunların eğitim kademelerine göre okula gidenlerin sayıları ile okullaşma oranları incelendiğinde en fazla okullaşma ilkokul (%75.13) ve ortaokul (%80) kademesinde görülmektedir. Buna karşın, okul öncesi (%34.34) ve orta öğretim (%42.65) okullaşma oranlarının ise daha düşük seviyelerde olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim kademeleri ve sınıf düzeyinde, geçici koruma kapsamında Suriyeli öğrenci sayıları incelendiğinde 5-17 yaş arası 124353 çocuk bulunurken bu çocukların ancak 730806’sı yani %65’i eğitim öğretime kazandırılabilmiştir. 1. sınıfa başlayan Suriyeli öğrenci sayısı 101.096 iken bu sayı ilerleyen sınıf seviyelerinde kademeli olarak azalmakta olup ortaöğretimin son sınıfında 8.525 Suriyeli öğrenci olduğu belirlenmiştir. Bu sayılar yaklaşık %91.57’lik öğrenci kaybına işaret etmektedir. Her eğitim kademesinde üst sınıflara doğru öğrenci sayısının düştüğü görülmektedir. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü 2021 yılı verilerine göre %34.64 oranında halen okullaşamamış geçici koruma statüsünde Suriyeli çocuk bulunurken (Ocak 2021), bir yıl sonraki veriler incelendiğinde (Ocak 2022) okullaşamayan öğrencilerin oranının %35’e çıktığı görülmektedir. Üst sınıflara çıktıkça öğrenci sayılarının düşmesi ve bir yıl içerisinde %0.36 oranındaki öğrenci kaybı eğitimle ilgili birçok otoritenin üzerinde yoğunlaşması gereken önemli bir husus olarak değerlendirilebilir (İstatistikler için bkz. MEB, 2021).

“Türkiye’de Kalkınmaya Duyarlı Göç Yönetimi Politikalarının Uygulanmasına Destek (SUMMIT)” projesinin bir parçası olarak İsviçre Hükümeti tarafından finanse edilmiş olan ve 2020 yılında hazırlanan “Suriyeli Yatırımcıların Gaziantep Ekonomisine Etkileri Analiz Raporu” isimli çalışmada Gaziantep ilinde temel eğitim ve orta öğretimde okullaşma oranı %60 olarak açıklanmıştır. İstatistiksel verilere göre ülkemizde geçici koruma statüsün kapsamında yaşayan nüfusun önemli bir bölümünün eğitim çağında olması ve mevcut eğitim sistemi içerisinde eğitim almaları planlanan bu öğrenci eğitimlerinin etkinliği ve bu öğrencilerin eğitim sistemi üzerine oluşturdukları etkilerin araştırılmasına yönelik çeşitli çalışmaların yapıldığı gözlemlenmektedir (Özdemir ve Aypay, 2022; Saklan ve Karakütük, 2022).

Yabancı Öğrenciler Uyum Sınıfları Genelgesi (22 Ekim 2020) Türkiye’de Mart 2020’de başlayıp yaygınlaşan Covid-19 salgınıyla birlikte Suriyeli öğrencilerin bu durumdan olumsuz etkilenmelerine binaen 22 Ekim 2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yabancı Öğrenciler Uyum Sınıfları Genelgesi ile uyum sınıfları 26 ilde ilkokul üçüncü sınıflarda Türkçe dil problemi yaşayan yabancıların halk eğitim merkezleri aracılığıyla e-yaygın sistemi üzerinden açılan “Yabancılara Türkçe Öğretimi” kursuna katılmalarına fırsat sağlamıştır. Aynı genelgede salgın dönemlerinde uyum sınıflarında uzaktan eğitim yapılabileceği de ifade edilmiştir. Ayrıca “Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES)”, adlı geçici koruma altındaki çocukların, Türkiye’deki eğitime erişimlerine katkıda bulunmak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen

bir eğitim projesi de bulunmaktadır. PIKTES bütçesinin tamamı, Avrupa Birliği tarafından, “Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT)” anlaşması çerçevesinde doğrudan hibe yöntemiyle karşılanmaktadır. 03.10.2016 tarihinde başlatılan Proje, halen ülkemizin 26 ilinde sürdürülmektedir (PIKTES, 2022).

Bir Sivil Toplum Örgütü olarak Türkiye’de Eğitim Sendikacılığı

Bireyler, karşılaştıkları olayları iyi anlayabilmek adına, devlet dışı sosyal organizasyonlar olarak da ifade ettiğimiz sivil örgütlenmeleri dikkate almalıdır. Sivil toplum örgütlenmeleri Türkiye’de sivil toplum örgütü (STÖ) ya da sivil toplum kuruluşları (STK) adlarıyla anılmaktadır (Talas, 2011). Bu noktada Gözübüyük’e (2002) göre sivil toplum örgütlenmeleri demokratik ve şeffaf bir toplumun ortaya çıkması, farklı çıkar gruplarının görüşlerini uzlaştırmak, yeni teknolojiler ve küreselleşme baskılarıyla karşılaşan toplumun değişime ayak uydurmasını sağlamak gibi farklı yönlerden önem kazanmıştır (Gözübüyük, 2002).

STK’ların toplumda üstlenmiş oldukları rollerden biri de eğitimidir. Türkiye’de sivil toplum kurumlarının eğitimle ilgili çalışmalarında etkisinin olduğu düşünülmektedir. Bunun en önemli kanıtı, Milli Eğitim Şûra’larında, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve MEB merkez ve taşra teşkilatlarının yanında STK’ların da görüşlerine de yer verilmesidir (Eraslan, 2011). Bu kapsamda, eğitim sendikaları, çalışma alanları kamuda ve özel sektördeki öğretmen ve diğer çalışanların iş hayatlarında ve yaşamlarındaki standartları yükseltmek ve çalışanlar arasında dayanışma sağlayabilmek için kurulmuş sivil toplum örgütleri olarak açıklanabilir. Eğitim sendikalarının genel amacı; üyelerinin ekonomik, sosyal, özlük, mesleki, sendikal hak ve çıkarlarını geliştirmek, eğitim çalışanlarına daha saygın bir yaşam sağlayacak projeler geliştirmektir (Eraslan, 2012). Eraslan bu genel tanımla birlikte eğitim sendikalarının farklı işlevlerinden de söz etmektedir. Sendikalar, eğitim konusundaki yeniliklere yol açabilecek birtakım rollere de sahiptirler. Ayrıca eğitim sendikaları, Türk Milli Eğitim sistemindeki eksikliklerin giderilmesi, ders programlarının, eğitim faaliyetlerinin, kültürel zenginlikleri kapsayacak şekilde ahlaki, vicdani ve insan hakları bakımından savunma işlevlerini de yerine getirmektedir (Eraslan, 2012). Ayrıca eğitim sendikalarının genelde eğitim sistemine özelde ise eğitim sisteminin önemli bir parçası olan okullara olumlu katkılarının olması beklenmektedir (Akgeyik, 1994).

2022 Temmuz istatistiklerine göre eğitim öğretim ve bilim hizmet kolunda faaliyet gösteren 49 eğitim sendikası bulunmaktadır. 2022 yılı temmuz ayı istatistiklerine göre bu sendikalardan sadece 4 tanesi tüm eğitim çalışanları bazında %1’in üzerinde üye sayısına sahiptir (Resmi Gazete, 2022). Ortak bakış açılarına (örneğin bu sendikaların tamamı sözleşmeli öğretmenliğe karşıdır) karşın dört büyük eğitim sendikasının eğitim öğretimdeki farklı konular üzerindeki fikirleri incelendiğinde birbirlerinden farklı düşüncelere sahip oldukları da görülmektedir (Çaltak, 2019). Eğitimin felsefesi ve müfredat konusunda sendikaların görüşleri Çaltak (2019) tarafından şu şekilde özetlenmiştir. Eğitim Bir Sen (EBS) insanı merkeze alan, ideoloji aktarma ve yayma vasfı taşımayan muhafazakâr bir yapıdan bahsetmektedir. Türk Eğitim Sen (TES), evrensel ilke ve değerler ile milli birikim ve beklentilerimizi birleştiren bir eğitimi hedeflenmektedir. Eğitim Sen (ES), laik, bilimsel, demokratik ve anadilde bir eğitimden söz etmektedir. Eğitim İş (Eİ) ise laik, bilimsel, demokratik, kamusal, ulusal, çağdaş, halkçı, parasız ve karma eğitimden yanadır. Dolayısıyla birer STK olan bu oluşumların tüzüklerinde yer alan amaçlar incelendiğinde aralarında bir takım ideolojik farklılıkların söz konusu olduğu ifade edilebilir (Eraslan, 2012). Eraslan’ın bu değerlendirmesinden yola çıkarak eğitim sendikası yöneticilerinin her birinin fikirlerinin aslında ülkemizdeki farklı bir ideolojik boyutu temsil ettiği sonucuna ulaşabiliriz. Temel felsefeleri bakımında ayrılan bu sendikalar eğitim ile ilgili somut uygulamalar konusunda da

farklı görüşler ortaya koymaktadır. Örneğin zorunlu eğitim 4+4+4 Eğitim sistemi ile ilgili EBS bu fikri desteklemekte, TES 1+5+3+4, Eİ sendikası 2+9+4 önermekte, ES sendikası ise 4+4+4 eğitim sistemine karşı olduğunu belirtmektedir (Çaltak, 2019).

Eğitim sendikalarının bünyesinde farklı uzmanların bulunacağını ve tabanlarının gözünde görünür olabilmek için eğitimle ilgili farklı konulara hâkim olmak zorunda olacaklarını da göz önünde bulundurursak, eğitim sendikası yöneticilerinin fikirlerinin değerli olabileceğini varsayabiliriz. Türkiye'deki Suriyelilerin eğitimi konusuyla iç içe olan eğitim sendikalarının da her birinin Suriyelilerin eğitimi konusunda farklı değerlendirmeleri olabilir. Geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitimi ile ilgili toplumsal değerlendirmeler onların kabul edilirliliği açısından önemlidir. Geçici koruma statüsündeki Suriyeliler hakkında, siyasal ve sosyopolitik farklılıklar ile faaliyet gösteren eğitim sendikaları tarafından yapılacak değerlendirilmeler, konunun etraflıca ele alınması noktasında kıymetli sayılabileceği gibi geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitim öğretimlerinde karşılaşılan problemlerin çözümünde de aydınlatıcı olabilir.

Türkiye'de eğitim camiasında yüksek üye sayılarına sahip eğitim sendikalarının geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitim öğretimleri üzerine düşüncelerinin, mevcut durumun tanımlanması ve değerlendirilmesi ayrıca gelecekteki eğitim-öğretim faaliyetlerinin planlanması noktasında değerli olduğu düşünülmektedir. Birer STK olarak farklı siyasi ve sendikal uygulamaları benimsemiş eğitim sendikalarının bu önemli konudaki görüşlerinin belirlenmesinin geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitimlerinin niteliğinin artırılmasında önemli kaktılar sağlayacağı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda bu çalışmanın amacı geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin eğitimi konusunda Türkiye'de il nüfusuna oranla en fazla Suriyelinin yaşadığı ikinci il olan Gaziantep örneğine odaklanarak eğitim alanında faaliyet gösteren STK'lar olan eğitim sendikalarının bakış açılarını ortaya çıkarmaktır. Buna göre araştırmanın ana sorusu "Gaziantep'te faaliyet gösteren eğitim sendikalarının geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin eğitimi ile ilgili görüşleri nasıldır?" olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Nitel gelenek içerisinde yer alan bu çalışma geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin eğitimi konusunda eğitim sendikalarının görüşlerini derinlemesine ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu araştırma çoklu durum deseni ile yürütülmüştür. Çoklu durum desenleri bütüncül olarak da gerçekleştirilebilir. Her bir durum kendi içinde bütüncül olarak ele alınır ve daha sonra birbirleriyle karşılaştırılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmanın amacı Gaziantep ilinde sivil toplum örgütü olarak faaliyet gösteren farklı eğitim sendikalarının geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitimleri konusundaki görüşlerinin nasıl olduğunun anlaşılması ve bu görüşlerin nasıl farklılaştığının ortaya konulmasıdır. Bu amaçla çoklu durum çalışması deseninin çalışmanın amacına ulaşma noktasında etkin bir desen olacağı değerlendirilmiştir.

Çalışma Gurubu

Bu çalışmada çalışma grubu, nitel geleneğe ve çoklu durum desenine uygun olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Ölçüt örnekleme, evren içerisinden daha önceden belirlenen nitelik veya seviyelere uygun olay, kişi, kurum veya nesnelerin seçilerek örnekleme oluşturulmasıdır (Büyüköztürk vd. 2013). Ölçüt örnekleme için bu çalışmada örneklemin ülkenin belli bir bölgesinde değil tüm illerindeki etkin varlığının olması şeklinde bir kriter belirlenmiştir. Bu noktada örneklemler için 02.06.2022 tarih ve 31884 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan veriler incelenmiştir. Söz konusu verilere göre Türkiye'de 49 eğitim sendikası bulunmaktadır. Bu sendikaların evreni

temsil oranları da Resmi gazete'de paylaşılmıştır (Resmî Gazete, 2022). Mevcut evreni en iyi temsil edecek örneklemelere ulaşmak amacıyla Eğitim sendikaları %1'in üzerindeki ve %1'in altındaki olarak iki guruba ayrılmıştır. Bu iki gurup üzerinde yapılan incelemede %1 temsil oranının altında kalan sendikaların Türkiye'nin 81 ilinin tamamında şubelerinin olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla her ilde şubeleri olduğu için %1'in üzerindeki bütün (toplam 4) sendikalar çalışma grubu olarak belirlenmiştir. Bu sendikalar Tablo 3.1'de gösterilen EBS, TES, ES ve Eİ sendikaları olup görüşmeler bu sendikaların Gaziantep il şube başkan veya başkan yardımcıları ile yapılmıştır. Dört sendikadan birer yönetici olmak üzere toplam dört sendika yöneticisi ile görüşme yapılmıştır. Görüşülen 4 sendika yöneticisi 40-55 yaş aralığında ve tamamı erkek yöneticilerden oluşmaktadır. Katılımcı gruba ait detaylar sendikaların il temsilcilerinden ziyade sendikaların bizatihi kendi felsefeleridir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma sırasında veriler görüşme yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Görüşme yöntemi, araştırma yapılan konu üzerinde karşılıklı olarak konuşarak sözel bilgi toplama yöntemidir ve genellikle yüz yüze şeklinde yapılmaktadır. Görüşme, önceden belirlenen araştırma konusunda derinlemesine bilgi sağlamaktadır (Kıncal, 2015; Büyüköztürk vd., 2013). Bu çalışmada görüşmeler sırasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun sorular kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne göre sürdürülmesini sağlayacağından daha sistematik ve karşılaşılabılır bilgi sunarak araştırmacılara önemli kolaylıklar sunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırma kapsamında hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları araştırmanın kavramsal çerçevesi dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu kapsamda sendika temsilcilerinin farklı bakış açılarının, geçici koruma kapsamındaki öğrencilerin eğitimlerinin mevcut durumlarına ve geleceklerine dair yapacakları değerlendirilmeleri elde etmek için eleştirel sorgulama ve nitel çalışma alanında uzman akademisyen görüşleri eşliğinde görüşme soruları yeniden düzenlenmiş olup, soruların literatürde ifade edilen temel kavramsal çerçeveye ve nitel geleneğe uygunluğu sağlanmıştır. Bu bağlamda, uzman görüşü alınarak yönlendirici olduğu ifade edilen sorular yönlendiricilikten uzak ve derinlemesine bilgi edinmek amacı ile yeniden düzenlenmiştir. Örneğin “Suriyelilerin eğitiminde karşılaşılan problemler” daha genel bir ifade ile sorularak “Gaziantep'in eğitim-öğretim anlamındaki öncelikli problemlerini sendikamız nasıl değerlendirmektedir?” şeklinde ifade edilmiştir. Görüşmede toplam 6 adet yarı yapılandırılmış soru kullanılmıştır.

Veri Analizi

Bu çalışmada görüşme süreçlerinde elde edilen veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Betimsel analiz, veri toplama teknikleri kullanılarak toplanmış verilerin önceden tespit edilen temalara göre sınıflandırılması ve yorumlanması şeklindeki bir nitel veri analiz türüdür. Bu yöntemde araştırmacı doğrudan alıntılara sık sık yer vererek görüştüğü bireylerin düşüncelerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmektedir. Bu yöntemde asıl amaç, toplanan bulguların özetlenmiş ve yorumlanmış olarak aktarılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmada çözümlenen görüşler; Türkiye'de %1 üzeri üyeye sahip 4 sendikadan il şube yöneticilerinden başkan veya başkan yardımcılığı ile yapılan yüz yüze görüşmelerde yarı yapılandırılmış sorulara verilen cevaplardan derlenmiştir. Sendika temsilcilerinin geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitim öğretimleri konusundaki temsil ettikleri sendikaların görüşlerini yansıtan ifadeleri ilgili literatürle şekillenen kavramsal çerçeveden elde edilen uyum süreci, geri gönderilme, eğitim hakkı gibi ifadelerle uygun olarak belirlenen başlıklar altında ve araştırma sorusuna uygun temalar eşliğinde analiz edilmiştir. Bu noktada toplanan

---

verilerin analizi çoklu durum çalışması desenine uygun olarak analiz edilirken negatif durum yönteminden faydalanılmış ve bulgular şekillenirken bu yöntem sayesinde sendika temsilcilerinin görüşleri benzerlik ve farklılıklarına göre değerlendirilmiştir (Silverman, 2006).

BULGULAR

Eğitim sendikalarının geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitim öğretimleri hakkındaki düşüncelerini belirlemek amacıyla eğitim sendikaları yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bulgular, görüşme soruları eşliğinde belirlenen temalara göre sınıflandırılarak aşağıda sunulmuştur.

Sendikaların Sendikacılık Yaklaşımları

Gaziantep ilindeki geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitim süreçleri ile ilgili görüşlerine odaklanan çalışmada farklı sendikaların görüşleri doğal olarak bu sendikaların sendikal faaliyetlerindeki farklılık temelinde değerlendirilmiştir. Bu noktada sendikacılık yaklaşımları bakımından görüşleri incelenen temsilcilerin temsil ettikleri sendikaların oldukça farklı olduğu tespit edilmiştir. Özellikle öğretmen hakkı noktasında EBS ve TES sendikalarının yöneticilerinin özlük, sosyal, ekonomik ve hukuki hakları ön plana çıkarırken, Eİ sendikası yöneticisinin çalışanın yanında ve işverene karşı muhalefet şeklinde ifade ettiği öğretmen hakkını ES yöneticisinin ise ezilenden taraf şeklinde tanımladığı tespit edilmiştir.

Benzer şekilde, sendikacılık yaklaşımlarının da oldukça farklılaştığı tespit edilen bu sendikalardan EBS ve TES sendika temsilcilerinin toplumu milli ve manevi değerlendirenden yana bir sendikacılık yaklaşımını ön plana çıkardıkları ifade edilebilir. Öte yandan, görüşme formundaki nitel veriler değerlendirildiğinde, Eİ sendika yöneticisinin Atatürk ilke ve inkılabları doğrultusunda çağdaş, bilimsel ve karma eğitimi önceleyen bir sendikacılık yaklaşımına sahip oldukları anlaşılırken ES yöneticisinin ise eğitimin bilimsel, nitelikli, laik çağdaş ve anadilde olmasını benimseyen bir sendika anlayışına sahip oldukları görülmüştür.

Sendikaların Gaziantep'in Eğitim Öğretim Dünyasındaki Yeri

Sendikacılık felsefesi ve öğretmen hakkı yaklaşımları bakımından oldukça farklı oldukları tespit edilen sendikaların faaliyet gösterdikleri Gaziantep ilinin eğitim-öğretim dünyasındaki yerleri bakımından kendilerini temel felsefelerine uygun olarak konumlandıkları tespit edilmiştir. EBS il yöneticisinin bu konudaki ifadesi de sendikalarının eğitimin her alanında etkili işler ortaya koydukları şeklindedir. Gaziantep'teki faaliyetlerini kısaca *"Bize öğretilen öğretimi şudur hayra motor Şerre fren olacağımız her yerde olmamız gerekir. Dolayısıyla da eğitim dünyasının da sosyal hayatında her yerinde biz varız"* (EBS Yöneticisi) şeklinde ifade etmiştir.

Öte yandan Gaziantep'in eğitim öğretimindeki bütün problemlerini açıkça ifade eden ve problemleri, gerek bürokrasi, gerekse siyasetin baskısına rağmen söylemekten çekinmeyen bir sendikal yapıya sahip olduklarını ifade eden TES sendika yöneticisi ait oldukları sendikanın temel yapısını Gaziantep özelinde *"Yanlışın karşısında doğruya projektör tutan bir yapıya sahibiz"* (TES Yöneticisi) şeklinde tanımlamıştır. Türkiye genelinde eğitimde var olan aksaklıkları tespit ederek genel merkezlerine ulaştırdıklarını ifade eden Eİ Sendikası yöneticisi ise bu bilgilerin Milli Eğitim Bakanlığı ile sürekli olarak paylaşıldığını dile getirmiştir.

Ancak, Eİ Sendikası Yöneticisi “*Her ne kadar kamusal bir sendika da olsanız bir yürütme oluşturamazsınız*” (Eİ Yöneticisi) tespitini yaparak bakanlık ile iletişim halinde olmalarının sendikanın duyarlılığını göstermek adına Gaziantep’i de içerisine alan önemli bir sendikal faaliyet alanları olduğunu ifade etmiştir. Gaziantep’te az üye sayısına sahip olmalarına karşın etki güçlerinin oldukça fazla olduğunu ifade eden ES yöneticisi “*Şu anda etki anlamında en etkili sendikayız. Gaziantep’te 1400 üyemiz olmasına rağmen bulunduğumuz ortamlarda etki gücümüz daha fazladır. Eğitimin bir paydaşı olarak eğitimin ileriye gitmesi için elimizden geleni yapıyoruz. Gaziantep’te eğitimle ilgili bütün platformlara katılırız*” (ES Yöneticisi) ifadesi ile ilin eğitimi ile ilgili hassasiyetlerini dile getirmiştir.

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere bu sendikaların gerek temel felsefeleri gerekse uygulamaları bakımından temel ayrışma noktalarının olduğu anlaşılmaktadır. Bu ayrışmanın birer STK olan bu sendikaların Gaziantep ilindeki eğitim ve öğretim süreçlerinde karşılaşılan öncelikli problemler bağlamında da benzerliklere rağmen derin farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. STK’ların şehrin eğitimi ile ilgili ortak olarak ifade ettikleri problemler göç alan bir il, öğretmen açığı, okullardaki temizlik personeli ve güvenlik görevlisi sorunu, okullara ödenek verilmemesi, derslik sayısının azlığı, yönetici nitelikleri, çarpık sanayileşme, Suriyeli öğrenciler, ikili eğitim, öğretmenler için ekonomik zorluklar şeklinde ifade edilebilir.

Sendikalara Göre Gaziantep’in Eğitim Öğretim Anlamındaki Öncelikli Problemleri

Gaziantep ilinin yurt içi ve yurt dışı göç alan bir şehir olduğunu dile getiren EBS yöneticisi okullarda yeterli sayıda derslik olmayışını vurgulamıştır. “*Suriye başta olmak üzere birçok ülkeden de göç geliyor ve geçen seneki rakamlara göre 80.000 yabancı öğrenci bizim temel eğitim ve ortaöğretim boyutunda eğitim alıyor*” (EBS Yöneticisi) ifadesi ile sendika yöneticisi öğretmen açığının ve derslik başına düşen öğrenci sayısının Türkiye ortalamasının çok üzerinde olduğuna dikkat çekmiştir.

Öğretmenlerin yeterli niteliğe sahip olmayan ve etkili ölçme ve değerlendirme süreçlerine maruz kalmadan atanan eğitim yöneticileri, hayat pahalılığı ve bir siyasi erke yakın sendikanın baskısı altında olduğunu ifade eden TES Yöneticisi, EBS Yöneticisine benzer şekilde yine aşırı kalabalık sınıflara dikkat çekmiştir. Temsilci Gaziantep ili eğitim sistemindeki mevcut problemleri “*Sınıf kalabalıkları, normal eğitime geçilememesi, derslik açığı, okul açığı, öğretmen açığı*” başlıklarında somutlaştırmıştır. Bir Metropol olarak Gaziantep’te çarpık sanayileşmeye ve yabancı uyruklu öğrencilerin varlığına dikkat çeken Eİ yöneticisi bütün bu durumların eğitimin kalitesini ve öğrenci seviyesini düşürdüğünü dile getirmiştir. Öğretmen açığından da rahatsız olan Eİ yöneticisi bu durumu şu şekilde ifade etmektedir. “*Aynı zamanda öğretmen sorunu da vardır. Antep’te eksik öğretmenleri telafi etmek için de ücretli öğretmen adı altında 2.447 öğretmen istihdam edilmektedir*” (Eİ Yöneticisi).

ES yöneticisi de diğer sendikaların yöneticileri gibi Suriyeli göçüne dikkat çekmektedir. “*Okullarımızda öğretmen açığı var. Ücretli öğretmenle telafi etmek olumsuz bir durumdur*” (ES yöneticisi) sözleriyle öğretmen açığına dikkat çeken ES yöneticisi öğretmen açığının yanı sıra eğitim yöneticisi seçiminde herhangi bir ölçüte tabi olmadan mülakatlarla atama yapılmasının Gaziantep ilinin öncelikli bir eğitim sorunu olduğunu ifade etmiştir.

Sendikaların Geçici Koruma Statüsündeki Öğrencilerin Eğitimi Konusundaki Görüşleri

Eğitim sendikaları yöneticilerinin geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitim öğretimleri konusundaki görüşleri, “uyum süreci, geri gönderilme, eğitim hakkı, anadilde

eğitim, Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerle birlikte eğitilmeleri ve Suriyeli öğrencilerin okullara eşit dağılımı” olmak üzere altı tema üzerinden değerlendirilmiştir. Elde edilen verilere göre tüm sendika yöneticilerinin geçici koruma statüsündeki öğrenciler için eğitimin bir hak olduğu ve mutlaka eğitim almaları konusunda hem fikir oldukları anlaşılmaktadır. Bu öğrencilerin uyum süreci hakkında EBS yöneticisi Türkiye dostu olmaları ve dini değerlerine göre yetiştirilmeleri fikrinde iken, TES yöneticisi ise Türk kültürüne entegre olmalarının önemine vurgu yapmıştır. Buna karşın ES yöneticisi kendi kültürlerine göre yetiştirilmelerinden yana bir tavır sergilerken TES yöneticisi ise Suriyeli öğrencilerin aileleriyle birlikte savaş bitiminde gönderilmeleri gerektiğini ifade etmiştir. ES yöneticisi diğer sendikalardan farklı olarak anadilde eğitimi savunurken, EBS yöneticisi bu öğrencilerin kendi dillerini de korumaları gerektiğini ifade etmiştir.

İl milli eğitim müdürlüğünün mevcut uygulamasına göre öğrenciler Suriyelilerin kalabalık olduğu okullardan alınarak Suriyeli öğrenci sayısı az olan diğer okullara götürülmektedir. Sendikaların bu uygulama hakkındaki farklı görüşlerine karşın çalışmaya katılan bütün sendika temsilcileri sendikalarının Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerle birlikte eğitim görmeleri konusunda aynı fikirde oldukları ifade edilebilir. Sendika yöneticilerinden TES yöneticisi, Suriyeli öğrencilerin okullara eşit dağıtılmasından yana tavır sergilerken ES yöneticisi, bu öğrencilerin taşınmasına karşı olduklarını dile getirmiştir. TES yöneticisi Gaziantep'te belli okullarda kümelenmiş Suriyeli öğrencilerin olduğunu, bazı sınıflarda 5 Suriyeli öğrenci varken aynı sınıfta sadece 5 Türk öğrenci bulunduğuna bu durumun da o sınıftaki Türk öğrencilerin "asimile" olacağı şeklinde bir risk barındırdığını dile getirmiştir. Bu konuda daha önce yapmış oldukları anketlere dikkat çeken TES yöneticisi "*Bir okulda Suriyeli öğrenci sayısı en fazla 1/5'i geçmemeli. Gaziantep'in her tarafına dağıtılmalı, okul mevcudu 1/5 olacak şekilde olmalı. Bazı okullarda her sınıfta bir Suriyeli var, bazı okullarda her sınıfta 25 Suriyeli var*" ifadesi ile amacın Suriyeli öğrencilerin Türk kültürüne entegre olmalarını sağlamak iken bu oranların eğitim kalitesini düşürdüğünü ve dolayısıyla Suriyeli öğrencilerin Türk toplumuna entegre olmasını da engellediğini dile getirmiştir (TES Yöneticisi).

ES yöneticisi ise TES yöneticisinin aksine Suriyeli öğrencilerin kendi mahallelerinde eğitim görmesinden yana olduklarını "*Bu öğrenciler adrese dayalı kayıt sistemine göre kayıtlı oldukları mahallelerdeki okullarda eğitim öğretime devam etmelidirler. Bu öğrencilerin başka okullara taşınması doğru değil*" sözleriyle anlatmıştır (TES Yöneticisi). Görüşme yapılan eğitim sendikası yöneticileri geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitimi konusunda Milli Eğitim Bakanlığı'nın uygulamalarını ağırlıklı olarak etkili ve gerekli olduğu şeklinde değerlendirmişlerdir. Birçok konuda görüş ayrılıklarının bulunmasına rağmen bir tür mevcut durum değerlendirmesi gerektiren bu konuda sendikalar birbirlerine yakın fikirler taşımaktadırlar. EBS yöneticisi, "*Türk öğrencilerle aynı okulda okumaları bu öğrencilerin entegrasyon süresini biraz daha kısaltacak bir yöntem. Dolayısıyla şu anda Türk öğrencilerle birlikte eğitim alıyor olmaları olumlu diye düşünüyorum*" şeklinde konuşurken Suriyeli öğrencilerin kendi dillerini de unutmamaları için mutlaka tedbir alınması gerektiğini dile getirmiştir (EBS Yöneticisi).

TES yöneticisi Suriyeli öğrencilerin topluma entegre olması gerektiğini ancak Suriyeli öğrencilerin sınıf değil, okul bazında eşit dağıtılması taraftarı olduğunu dile getirmiştir. Bununla birlikte TES yöneticisi Suriyeli öğrencilerin Gaziantep ilindeki eğitim süreçlerine dahil olan vakıf ve derneklerin kontrol edilmediğini ve bu durumun da tehlikeli sonuçlar doğurabileceği konusuna dikkat çekerek "*Gaziantep'te Suriyeli çocuklar MEB dışında eğitim alıyor bu tehlikelidir. Bu derneklerin kendi programını dayatmalarını doğru bulmuyorum. PIKTES projesi daha verimli olabilir. PIKTES'in koordinesinde yetersizlik var. Milli eğitim*

bakanlığı PIKTES projesinde kendi personellerini kullanmalı" şeklinde ifade etmiştir (TES Yöneticisi).

Eİ yöneticisi, PIKTES projesi gibi çalışmaların var olduğunu, böyle durumlarda bu tür çalışmaların mutlaka yapılması gerektiğini, entegre etmek ve uyum sağlamak için bu çalışmaların şart olduğunu ancak yeterli olmadığını ifade ederek daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir. Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerle eğitilmelerini anlamlı bulan ES yöneticisi, ayrı eğitim gördüklerinde adaptasyon sorunu yaşayabileceklerine dikkat çekerek Milli Eğitim Bakanlığının uygulamalarını "*PIKTES projesi kapsamında yapılan uygulamalar iyi. Öğrencilerin daha iyi Türkçe öğrenmeleri için yapılan çalışmalar iyidir. Yeterli buluyorum*" sözleriyle özetlemiştir (ES Yöneticisi).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre birer STK olan eğitim sendikaları kendilerini bir sivil toplum örgütü olarak tanımlarken bunu iki boyutta yaptıkları tespit edilmiştir. Üyelerin mevcut sosyal, ekonomik ve özlük gibi haklarının savunucusu olarak tanımlamakla beraber, görüşlerini ve siyasal fikirlerini de içeren ikinci bir tanım da yaptıkları sonucuna ulaşmıştır. Sendikaların Gaziantep'in eğitim öğretimi ile ilgilenmekte, eğitim sürecini takip etmekte ve eğitim öğretim konusunda kendilerince gerekli reaksiyonları gösterdikleri sonuçlarına ulaşılan bu çalışmada 4 büyük Eğitim sendikasının ortak fikirlerine göre Gaziantep'in en önemli problemleri Öğretmen açığı, derslik yetersizliği ve geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitim-öğretim durumudur. Bu ortak görüşler kapsamında 4 büyük sendikanın yöneticileri, geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitim öğretimlerini Türk öğrencilerle birlikte almasını olumlu ve gerekli olarak görmüşlerdir. Sendika temsilcileri geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitim hakkının önemli olduğuna inanmakla birlikte ait oldukları sendikanın temel felsefelerine uygun olarak bu eğitimin kapsamı ve yöntemleri konusunda farklı düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Buna göre, bazı sendika temsilcileri, öğrencilerin anadilde eğitim almaları hakkını ön plana çıkarırken, bazı sendika temsilcileri ise Türkçe eğitimin önemine ancak bu öğrencilerin ana dillerinin de korunacağı bir eğitim sürecinin önemine vurgu yaparak mümkün olabileceğini dile getirmiştir.

Mülteci öğrencilere yönelik dil desteğini teşvik etmek ve ana dillerin gelişiminin desteklenmesinin önemine odaklanan bu çalışmalar mültecilerin veya göçmenlerin konakçı topluma adaptasyon süreçlerinin ve alacakları eğitimin kalitesinin artırılması noktasında anadilin öğrenilmesinin önemli kaktılar sağlayacağı şeklinde özetlenebilir (Cerna, 2019). Araştırmalara göre kişinin ana dilini korumak aile ve kültürel bağların korunmasına yardımcı olduğu gibi psikososyal refah için de önemli bir öğedir. İkinci dil edinimi kişileri ve aile üyelerini yabancılaştırmadan da yapılabilir (McBrien, 2005). Çünkü uyum, kimlik ve dil öğrenimi ayrımcılıktan, kültürel uyumsuzluktan ve mültecilerin kabul edilmesinden etkilenir (McBrien, 2005). Sığınmacıların anadillerini öğrenmesi entegrasyon sürecinde pozitif etki yaparak kendilerini güvende hissetmelerine yol açacaktır. Böylece Ager ve Strang'ın (2008) çalışmalarında işaret etmiş oldukları temel etkenlerden biri olan kendi dillerini öğrenme hakkı sağlanacak ve kültürlerine yabancılaştırılma korkusunu yenmeleri daha da kolaylaşacaktır.

Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin ana dil ve Türkçe dil becerilerinin bir arada düşünülmesi ve desteklenmesinin hayati öneme sahip olduğu değerlendirilmektedir (Yılmaz ve Sağiroğlu, 2022). Yine bu sendika temsilcilerinin Milli Eğitim Bakanlığının mevcut uygulamaları konusunda destekleyici fikirlerine karşın, bazı sendika temsilcilerinin öğrencilerin kendi mahallerindeki okullarda eğitim görmesinin önemli bir hak olduğu fikrine

karşın, bazı sendika temsilcilerinin ise taşınmalı da olsa Suriyeli öğrencilerin sınıflarda yoğun bir şekilde bulunmalarının etkisiz bir uygulama olacağını ifade ettiği görülmüştür. Bu sendika temsilcilerine göre sınıflardaki yoğun Suriyeli öğrenci mevcudiyetinin bu öğrencilerin akranları ile kaynaşmalarını olumsuz yönde etkileyeceği ifade edilmiştir. Sadece Suriyeli öğrencilerden oluşan veya Suriyeli öğrencilerin daha yoğun olduğu sınıf ve okullardaki izole eğitim örnekleri yalnız öğrencilerin değil tüm Suriyeli göçmenlerin entegrasyonunu geciktirecek bir uygulama olarak değerlendirilebilir.

Yukarıda ifade edilen sonuçlar daha önce yapılmış bir araştırma olan Çaltak'ın, (2009) tespitlerine paralel olarak eğitim sendikalarının aynı konularda farklı görüşlerde olabilecekleri gibi, tüm sendikaların aynı fikirde olabileceği konularında olabileceğini göstermiştir. Öte yandan sendikalarla ilgili yapılan farklı bir araştırmaya göre eğitim sendikalarının eğitim çalışanlarının özlük, sosyal haklar vb. haklarını koruma ve geliştirme işlevlerinin yanında ideolojik ve siyasi yönlerinin de olduğu görülmüştür. Erdoğan ve Karaman (2016) bu durumun STK'ların sahip oldukları temel felsefi amaçlarının yansıması olarak doğal bir sonuç olduğu ve ortak problemler konusunda farklı görüşlerin var olmasının sivil toplum alanının doğası gereği beklendiği bir sonuç olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı ile iletişim halinde olduklarını ifade eden katılımcı eğitim sendikalarının toplumun problemlerine çözüm bulmak adına geliştirdikleri çoklu ve alternatif bakış açısının değerlendirilmesi noktasında önemli bir sivil toplum çabası olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, eğitim sendikalarının geçici koruma statüsündeki öğrencilerin eğitimlerinin devletin sorumluluğunda olduğu konusunda ortak bir görüşe sahip oldukları tespit edilen katılımcı sendikaların, bu öğrencilerin eğitiminde PIKTES gibi projelerin sürdürülmesinin ve etkinliğinin artırılmasının önemli olduğunu ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. PIKTES projesi, geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin eğitim hakkını etkin kullanmaları için planlanan faaliyetlerle, çalışmaların daha profesyonel bir şekilde devam etmesine imkân sağlamıştır. Hem Türkçe dil desteği hem de öğretmen istihdamı, materyal, kırtasiye yardımı gibi destek faaliyetleri, Suriyeli çocukların eğitim kalitesini arttırmıştır. Projenin olumlu sonuçları fazladır ancak bu süreçte her şeyin planlandığı gibi gittiğini söylemek mümkün değildir (Kahraman, 2018).

ÖNERİLER

Yukarıda sıralanan araştırma sonuçlarına göre belirlenen öneriler arasında öncelikli olarak bu çalışmanın benzerlerinin geçici koruma kapsamında öğrencisi bulunan farklı illerde veya ülke çapında yapılarak mevcut problemlere yönelik çözüm önerilerinin kapsamının genişletilebileceği değerlendirilmiştir. Ayrıca, Geçici koruma statüsü kapsamındaki öğrencilerin eğitimleri ile ilgili sendika temsilcilerinin ifade ettiği gibi, akranları ile aynı sınıflarda veya okullarda kaç kişiye kadar bulunmaları gerektiğinin ve kendi mahallerinde mi yoksa taşınmalı olarak başka okullarda mı eğitim almaları gerektiğini tespit etmeye çalışan bilimsel çalışmaların literatüre önemli katkılar sağlayacağı da ifade edilebilir. Gaziantep dışındaki illerde de Suriyeli öğrencilerin durumunu ele alacak araştırmalarla PIKTES gibi projelerin devamlılığının ve bazı sendikaların dile getirdiği gibi etkinliğinin nasıl artırılacağına yönelik çalışmalarında uygulamaya dönük önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Son olarak sadece geçici koruma statüsündeki Suriyeliler için değil ülkemizde yaşayan yabancı uyruklu öğrencilerin ana dillerinin eğitim dili Türkçe olan ülkemizde nasıl ele alınması gerektiğini inceleyecek çalışmaların da önemli birer çalışma alanı olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aslan, A. (2017). Online Hate Discourse: A Study on Hatred Speech Directed Against Syrian Refugees on Youtube. *Journal of Media Critiques*, 221-256.
- Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166–191. <https://doi.org/10.1093/jrs/fen016>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (2. Baskı).Pegem Akademi.
- Cerna, L. (2019). *Refugee Education: Integration Models and Practices in OECD Countries [E-book].Organisation for Economic Cooperation and Development*. <https://doi.org/10.1787/a3251a00-en>
- Çaltak, U. (2019). *Eğitim politikalarına etkisi açısından Almanya’da ve Türkiye’de eğitim sendikacılığı*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- Eraslan, L. (2011). Sivil toplum ve eğitim (ESTK) (1. Baskı) Maya Akademi.
- Eraslan, L. (2012). Türkiye’de eğitim sendikacılığının tarihsel perspektifi ve günümüz eğitim sendikacılığının değerlendirilmesi.*Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,28, 1-16.
- Erdoğan, Ç. & Güneş Karaman, H. (2016). Türkiye’deki eğitim sendikalarına yönelik bir inceleme: Amaçlar, beklentiler ve sorunlar. *Sakarya University Journal of Education*, 6 (2), 123-140. <https://doi.org/10.19126/suje.62122>
- Göç idaresi. (2021). Göç idaresi başkanlığı,<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden15.11.2021tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Göç İdaresi (2022). Göç İdaresi Başkanlığı, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden 18.10.2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Gözübüyük, M. (2002). *Türkiye’de demokrasileşme ve hoşgörü kültür ve eğitiminin yaygınlaştırılmasında sivil toplum kuruluşlarının yeri ve önemi*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi.
- IOM. (2009). Göç Terimleri Sözlüğü. Cenevre: IOM
- Kahraman, S. (2018). *Eğitim hakkının korunması açısından PICTES projesinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi.
- Kap, D. (2014). Suriyeli mülteciler: Türkiye’nin müstakbel vatandaşları. *Akademik Perspektif Dergisi*, Aralık, 30-35.Kıncal, R. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ed., 4. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kuş, O. (2016). Dijital Nefret Söylemini Anlamak: Suriyeli Mülteci Krizi Örnek Olayı Bağlamında BBC World Service Facebook Sayfasına Gelen Yorumların Metin Madenciliği Tekniği ile Analizi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 2016(I), 97-121.
- Loescher, G. (1993) *Beyond Charity: International Co-Operation and the Global Refugee Crisis*, Oxford University Press, New York.
- McBrien, J. L. (2005). Educational needs and barriers for refugee students in the United States: A review of the literature. *Review of Educational Research*, 75(3), 329–364. <https://doi.org/10.3102/00346543075003329>
- MEB(2021). 2020 İzleme ve Değerlendirme Raporu. <http://hbogm.meb.gov.tr> adresinden 10.10.2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- MEB(2022).2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı Verileri <http://hbogm.meb.gov.tr> adresinden 20.10.2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Özdemir, M. & Aypay, A. (2022). Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilere yönelik eğitim politikaları: Retrospektif bir değerlendirme. *Van Yüzüncü*

-
- Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 577-602. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1100730>
- PIKTES (2022). <https://piktes.gov.tr/cms/Home/Hakkimizda>. adresinden 06.12.2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Resmî Gazete. (2022). 31884 Sayılı Resmî Gazete.
- Saklan, E. & Karakütük, K. (2022). Türkiye'deki Suriyeli eğitim çağı çocuklarının eğitim süreçleri üzerine bir çözümleme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 51-76. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.975386>
- Silverman, D. (2006). *Nitel verileri yorumlama* (Dinç, E. Çev.) Pegem Akademi.
- SUMMIT. (2020) Türkiye'de kalkınmaya duyarlı göç yönetimi politikalarının uygulanmasına destek projesi "Suriyeli yatırımcıların Gaziantep ekonomisine etkileri analiz raporu" <https://www.ika.org.tr/assets/upload/dosyalar/suriyeli-yatirimcilarin-gaziantep-ekonomisine-etkileri-analizi-raporu.pdf> adresinden 12/12/2022 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, İ. H. & Sağıroğlu, A. Z. (2022). Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin Türkçe ve ana dil becerilerine ilişkin algıları ve gündelik hayattaki dil tercihleri. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 2(26), 472-494. DOI: 10.56074/msgsusbd.1175922
- Talas, M. (2011). Sivil toplum kuruluşları ve Türkiye perspektifi. *Türklük Bilim Araştırmaları*, 29, 387- 401.
-

Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluk Düzeyinin İncelenmesi

Examining of Social Responsibility Levels of Secondary School Students

Sevda YILMAZ¹

Abstract

The aim of this research is to examine the social responsibility level of secondary school students. In addition, it is also aimed to examine the social responsibility level of secondary school students and the sub-dimensions of cooperation, environmental awareness, acting together, social sensitivity according to the variables of gender and class level. The study is a quantitative research. The survey model, which is one of the quantitative research methods, was used in the research. The sample of the study consists of 384 secondary school students. Social Responsibility Scale for Secondary School Students was used as a data collection tool in the research. One-Sample t-test, Independent Samples t-Test and One-Way ANOVA test were used in data analysis. According to the findings obtained from the research, the social responsibility levels of the secondary school students were found to be high. It was determined that the sub-dimensions of the students, which are the level of cooperation, are high, the level of environmental sensitivity is at a medium level, the level of acting together is at a medium level, and their social sensitivity level is high. There was no significant difference according to gender in the levels of students regarding social responsibility and its sub-dimensions. It was determined that the social responsibility and sub-dimensions scores of the eighth grade students were significantly higher than the students in the other groups.

Keywords: Secondary school students, social responsibility, social studies education

Öz

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyinin incelenmesidir. Ayrıca ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyi ile alt boyutlardan yardımlaşma, çevreye duyarlılık, birlikte hareket etme, sosyal duyarlılık düzeylerinin cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma nicel bir araştırmadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 384 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Sosyal Sorumluluk Ölçeği kullanılmıştır. Veri analizinde One-Sample t testi, Independent Samples t-Testi ve One-Way ANOVA testi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyleri yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin alt boyutlar olan yardımlaşma düzeylerinin yüksek, çevreye duyarlılık düzeylerinin orta düzeyde, birlikte hareket etme düzeylerinin orta düzeyde ve sosyal duyarlılık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin sosyal sorumluluk ile alt boyutlarına ilişkin düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sekizinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin sosyal sorumluluk ile alt boyutları puanlarının diğer gruplarda yer alan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul öğrencileri, sosyal sorumluluk, sosyal bilgiler öğretimi

Giriş

İnsan, yaşama sürecinin getirdiği doğal bir zorunluluk olarak çevresiyle etkileşim halinde olmak durumundadır. Bireyler hayata geldikleri andan itibaren çevresiyle etkileşim içine girerek ve diğer insanlarla çeşitli şekillerde iletişim kurarak yaşamlarını sürdürürler. Bu etkileşimin bir boyutunu da insanların sahip oldukları sosyal sorumluluk oluşturmaktadır. Sosik, Koul ve Cameron (2017) sosyal sorumluluğu; kişinin karşılık beklentisi olmadan başkalarına yardım ederek kişisel çıkar yerine kamu çıkarını desteklemeye yönelik yurttaşlık görevi ve yükümlülüğü olarak açıklamaktadır. İnsanın yakın çevresinden, uzak çevresine içinde bulunduğu toplumun sorun alanlarına dönük duyarlılık geliştirmesi ve çözüme dönük etkinlikler içerisinde olması sosyal sorumluluğun gereğidir. Sosyal sorumluluk toplumsal yaşamda olup bitenlere karşı bir farkında olma halidir. Sosyal sorumluluk aynı zamanda bireylerin iletişim içinde olduğu toplumun çeşitli sorun alanlarını hissetmesi, farkında olması ve sonuç olarak oluşan toplumsal ilgililiktir (Eraslan, 2011, s.83). Droms ve Stephen (2015) sosyal

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, Bayburt Eğitim Fakültesi, sevdayilmaz@bayburt.edu.tr

---

sorumluluğun ana hedeflerinden birinin, topluluğu daha iyi bir yer haline getirmek olduğuna işaret ederek sosyal sorumluluğun, insanların yaşadığı topluluktaki her bireyin katılımını, gelişime aktif olarak katılmasını ve topluluk sorunlarını çözmek için birlikte çalışmasını içerdiğini belirtmektedir. Wray-Lake ve Syvertsen (2011) ise sosyal sorumluluğu bireylerin toplum yanlısı, ahlaki ve yurttaşlık davranışlarını motive eden bir değer yönelimi olarak ifade ederken başkalarıyla ilişkiler ve ahlaki bir özen ve adalet duygusunu sosyal sorumluluk tanımının merkezine koymaktadır.

Sosyal sorumluluk, gençlerin günlük yaşamlarını yapılandıran yakın ilişkilerde ve ortamlarda filizlenir. Bazı bağlamlar, bireyleri eylemlerinin başkaları üzerindeki etkilerini düşünmeye ve endişelerini kendini aşan yollarla ifade etmeye teşvik ederek sosyal sorumluluğu telkin etmektedir. Bu ve diğer yollarla aileler, akranlar, okullar ve topluluklar, çocuklar ve ergenlerde sosyal sorumluluğu geliştirmek için fırsatlar yaratabilir (Wray-Lake & Syvertsen, 2011, s.17).

Sosyal sorumluluk bilincinin oluşması ve güçlenmesinde birçok faktörün etkisi bulunmakla birlikte planlı ve öğretim programları yoluyla verilen bir eğitim süreciyle okullar bu konuda önemli kurumlardır. Çocuk ilk sosyal ortamı olan aileden sonra önemli ölçüde okul yaşantısından etkilenmektedir. Bu sebeple sosyal sorumluluk gelişiminde okulun rolü üzerinde durmakta fayda görülmektedir. Devenci ve Eryılmaz (2016) okullarda verilecek olan planlı bir sosyal sorumluluk eğitiminin bireylerin sosyal sorumluluk açısından bilinçli şekilde yetişmesi açısından oldukça önemli olduğunu belirtmektedir. Salusky vd., (2014) ise çocuklara sorumluk değerinin okulda kazandırılmasının önemine işaret etmektedir.

Okullar genellikle, gençlerin demokratik katılımı deneyimledikleri ve bir topluluk üyesi olmanın ne demek olduğunu öğrendikleri mini yönetimler gibi çalışır. Pek çok okul ve topluluk temelli müfredat dışı etkinlik, aynı zamanda, gençlerin içinde buldukları gruba karşı belirli taahhütleri yerine getirmelerinin beklendiği bir sosyal bağlılık duygusu geliştirerek ve ekip çalışmasını teşvik ederek sosyal sorumluluğu geliştirir. Bu nedenle, okul ve okul sonrası ortamlar, gençlerin demokratik deneyimlerini zenginleştirilebilir ve bu da sosyal sorumlulukta büyümeyi teşvik edebilir (Wray-Lake & Syvertsen, 2011, s.20).

Wentzel (1991) okulların sosyal sorumluluğun geliştirilmesinde önemli bir rol oynadığına ve sosyal sorumluluk bilincine sahip bireyleri yetiştirmenin eğitim kurumlarının başlıca görevleri arasında yer aldığına işaret etmektedir. Sosik ve diğerleri (2017) ise kamu yararına, sosyal ilişkilere, başkalarını önemsemeye ve çevreyi gelecek nesiller için sürdürmeye bağlılığı teşvik eden bir okulun parçası olmanın genç yetişkinlerde daha yüksek sosyal sorumluluk seviyeleri ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Ayrıca sosyal sorumluluğun akademik başarı (Carbonero vd., 2015; Carbonero vd., 2017; Crocetti vd., 2012; Maliki vd., 2010) öğretmenler ve akranlarla olumlu etkileşim (Wentzel, 1991) gibi okul performansının çeşitli yönleriyle olumlu bir şekilde ilişki gösterdiği de düşünülürse okullarda sosyal sorumluk gelişiminin desteklenmesinin önemi belirginleşmektedir.

Ülkemizde okullarda öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincini geliştirebilecek öneme sahip derslerden birinin sosyal bilgiler dersi olduğunu söylemek mümkündür. Dersin amaçları incelendiğinde, ders kapsamında öğrencilerin, toplumsal ilişkilerin düzenlenmesi ve karşılaştığı sorunların çözümü için iletişim becerilerini kullanabilmelerinin; ülkesi ve dünya ile ilgili konulara duyarlılık gösterelerinin amaçlandığı görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin; katılımın önemine inanan, bireysel ve toplumsal problemlerin çözümüne yönelik fikir belirten bireyler olarak yetişmeleri de dersin amaçları arasındadır. Sosyal bilgiler dersinin içeriği incelendiğinde ise dersin öğrencilere kazandırması amaçlanan beceri ve değerler içinde sosyal katılım, empati, dayanışma, duyarlılık, yardımseverlik ve sorumluluk gibi sosyal sorumluluk ile doğrudan ilişkili değer ve beceriler yer almaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2023). Dolayısıyla sosyal bilgiler dersinin sosyal olarak sorumlu davranışı teşvik eden bir yapıya sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda, 2023 yılında Türkiye'deki ilköğretim ve ortaokullar için yeniden yapılandırılan sosyal bilgiler dersi öğretim programı; amaçları, öğrencilere

---

kazandırmak istenen değerler ve beceriler açısından değerlendirildiğinde bu dersin sosyal açıdan sorumluluk sahibi bireyler yetiştirilmesinde etkin bir ders olması beklenmektedir.

Bu araştırmanın örneklem grubu olan öğrenciler ortaokullarda sosyal bilgiler dersini almakta olan öğrencilerdir. Ayrıca bu yaş grubu öğrenciler aynı zamanda ergenlik döneminin başlarında bulunan bireylerdir. Çocuklar ve ergenlerin topluma olumlu katkılarda bulunma yeteneğine sahip oldukları ve bu süre zarfındaki gelişimsel deneyimlerin aynı zamanda yaşam boyu vatandaşlık için zemin hazırladığı (Wray-Lake & Syvertsen, 2011) düşünülürse bu dönem öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeylerinin belirlenmesi özellikle öğrencilerin sosyal sorumluluk alanındaki gelişimine ışık tutması açısından önemli görülmektedir. Bu önemden hareketle bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyinin incelenmesidir. Araştırma amacı kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyi ile yardımlaşma, çevreye duyarlılık, birlikte hareket etme, sosyal duyarlılık düzeyleri nedir?
2. Ortaokul öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre sosyal sorumluluk düzeyi ile yardımlaşma, çevreye duyarlılık, birlikte hareket etme, sosyal duyarlılık düzeyleri arasında fark var mıdır?
3. Ortaokul öğrencilerinin sınıf seviyesi değişkenine göre sosyal sorumluluk düzeyi ile yardımlaşma, çevreye duyarlılık, birlikte hareket etme, sosyal duyarlılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nicel bir araştırmadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma tarama modelleri arasında yer alan kesitsel tarama modeline uygun olarak planlanmıştır. Büyüköztürk vd. (2009) kesitsel tarama araştırmalarında betimlenecek değişkenlerin tek seferde ölçüldüğünü ifade etmektedir. Bu çalışmada da araştırma verileri Türkiye’de bulunan ortaokullarda öğrenim görmekte olan ortaokul öğrencileri evreni içinden belli sayıdaki ortaokul öğrencisinden tek seferde elde edilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini Türkiye’de bulunan ortaokullarda öğrenim görmekte olan ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi belirlemek için “katılımcıların erişim kolaylığı ve uygunluğu nedeniyle seçildiği olasılığa dayalı olmayan” (Creswell, 2017, s.158) bir örnekleme yöntemi olan uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi, araştırma evreni içinden belirlenmiş 384 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi oluşturan ortaokul öğrencilerine ait bilgiler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1

Araştırma Örneklemine İlişkin Bilgiler

Demografik bilgiler	n	%
Cinsiyet		
Kız	196	51,0
Erkek	188	49,0
Sınıf		
5. sınıf	98	25,5
6. sınıf	97	25,3

7. sınıf	95	24,7
8. sınıf	94	24,5
Toplam	384	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan ortaokul öğrencilerinin %51’ini kız, %49’unu erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Katılımcıların %25,5’i beşinci sınıf, %25,3’ü altıncı sınıf, %24,7’si yedinci sınıf ve %24,5’i sekizinci sınıf öğrencisidir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Eryılmaz ve Deveci (2019) tarafından geliştirilen “Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Sosyal Sorumluluk Ölçeği” kullanılmıştır. Veri toplama aracı 17 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin yardımlaşma, çevreye duyarlılık, birlikte hareket etme ve sosyal duyarlılık şeklinde dört alt boyutu bulunmaktadır. 4’lü likert tipinde olan ölçekte aralıklar “Hiçbir zaman”, “Bazen”, “Genellikle” ve “Her zaman” olarak belirlenmiştir. Ölçek bütününde Cronbach alfa güvenirlik katsayısı ,828 olarak hesaplanmıştır. Cronbach alfa güvenirlik katsayısı “çevresel duyarlılık” alt boyutunda ,718, “yardımseverlik” alt boyutunda ,685, “birlikte hareket etme” alt boyutunda ,541, “sosyal duyarlılık” alt boyutunda ise ,633’tür. Bu araştırmada elde edilen veriler için Cronbach alfa güvenirlik katsayıları aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 2

Cronbach's Alpha Güvenirlik Katsayıları

Ölçek boyutu	α
Sosyal sorumluluk (Toplam puan)	.85
Çevresel duyarlılık	.77
Yardımseverlik	.73
Birlikte hareket etme	.58
Sosyal duyarlılık	.68

Tablo 2’ye göre bu araştırmada elde edilen veriler için ölçek bütününde Cronbach alfa güvenirlik katsayısının ,85 olarak ölçüldüğü görülmektedir. Cronbach alfa güvenirlik katsayısı “çevresel duyarlılık” alt boyutunda ,77, “yardımseverlik” alt boyutunda ,73, “birlikte hareket etme” alt boyutunda ,58, “sosyal duyarlılık” alt boyutunda ise ,68’tir. Bu çalışmada ölçek bütününde ve alt boyutlarda ulaşılan Cronbach alfa güvenirlik katsayısı incelendiğinde ölçek güvenirliğinin yüksek düzeyde olduğu ve ölçek geliştirme çalışmasında elde edilen veriler ile yakın olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri 2022-2023 öğretim yılı bahar yarıyılında toplanmıştır. Araştırma verilerinin toplanabilmesi için öncelikle ilgili kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. Ardından ölçekler ortaokul öğrencilerine araştırmacı tarafından dağıtılarak elden toplanmıştır. Verilerin toplanması yaklaşık bir hafta sürecinde tamamlanmıştır. Çalışmaya katılımı gönüllülük esas alınmıştır. Bu kapsamda her bir katılımcıya ölçek formu sunularak çalışmaya katılımın gönüllülük kapsamında gerçekleştirileceği, kişisel bilgilerin ve ölçek maddelerine verilen yanıtların saklı tutulacağı bildirilmiştir. Ölçek formları yanıtlanmaya başlanmadan önce her bir katılımcıya araştırma süresince mazeret beyanı olmaksızın yanıtlamayı sonlandırabileceği ile ilgili bilgi verilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmadan elde edilen veriler SPSS istatistik programı 22.0 versiyonu kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılımını belirlemek için basıklık-çarpıklık değerine bakılmıştır. Basıklık-çarpıklık değeri sonucuna göre verilerin (+2.0/-2.0) normal dağılımı saptanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; yüzdelik ve bireylerin ölçek ortalama puanlarının

belirlenmesinde One-Sample t testi kullanılmıştır. Bağımsız iki grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında Independent Samples t-Testi ve ikiden fazla bağımsız grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında One-Way ANOVA testi kullanılmıştır. Araştırmada ayrıca Bonferroni ileri analiz testi kullanılmıştır. Ölçüm araçlarının güvenilirlikleri Cronbach- α sayısı ile analiz edilmiştir. Sonuçlar $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın problem soruları doğrultusunda ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyi ile yardımlaşma, çevreye duyarlılık, birlikte hareket etme, sosyal duyarlılık düzeylerine ve bu düzeylerin cinsiyet ve sınıf değişkenine göre anlamlı fark oluşturup oluşturmadığına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyi ile yardımlaşma, çevreye duyarlılık, birlikte hareket etme, sosyal duyarlılık düzeyleri

Araştırma kapsamında ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyi ile yardımlaşma, çevreye duyarlılık, birlikte hareket etme ve sosyal duyarlılık düzeyleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3

Öğrencilerin Sosyal Sorumluluk Ölçeğinden Aldıkları Ortalama Puanlar

Sosyal sorumluluk ölçeği	Ortalama
Sosyal sorumluluk genel	28,84±8,05
Yardımlaşma	9,33±3,31
Çevreye duyarlılık	9,19±3,25
Birlikte hareket etme	4,65±1,84
Sosyal duyarlılık	5,61±1,80

Öğrencilerin sosyal sorumluluk ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanlar incelendiğinde; sosyal sorumluluk ölçeği toplam puanının 28,84±8,05, yardımlaşma alt boyutu puanının 9,33±3,31, çevreye duyarlılık alt boyutu puanının 9,19±3,25, birlikte hareket etme alt boyutu puanının 4,65±1,84 ve sosyal duyarlılık alt boyutu puanının 5,61±1,80 olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyi ile yardımlaşma, çevreye duyarlılık, birlikte hareket etme, sosyal duyarlılık alt boyutlarına ilişkin düzeylerin cinsiyet değişkenine göre incelenmesi

Ortaokul öğrencilerinin Sosyal Sorumluluk Ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4

Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sosyal Sorumluluk Ölçeğinden Aldıkları Ortalama Puanların Dağılımı

Sosyal Sorumluluk Ölçeği	Cinsiyet	X	SD	Test değeri
Sosyal sorumluluk genel	Kız	28,81	7,99	t: -,094
	Erkek	28,88	8,13	p:0,869
Yardımlaşma	Kız	9,43	3,33	t: ,338
	Erkek	9,32	3,29	P:0,823
Çevreye duyarlılık	Kız	9,10	3,17	t: -,573
	Erkek	9,29	3,34	P:0,874
Birlikte hareket etme	Kız	4,61	1,90	t: -,365
	Erkek	4,68	1,79	P:0,352
Sosyal duyarlılık	Kız	5,65	1,80	t: ,369
	Erkek	5,58	1,79	P:0,790

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyal sorumluluk ölçeği toplam puan ve alt ölçek puanlarının istatistiksel olarak fark oluşturmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$) (Tablo 4).

Ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyi ile yardımlaşma, çevreye duyarlılık, birlikte hareket etme, sosyal duyarlılık alt boyutlarına ilişkin düzeylerin sınıf değişkenine göre incelenmesi

Ortaokul öğrencilerinin Sosyal Sorumluluk Ölçeğinden aldıkları puanların sınıf değişkenine göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5

Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Sorumluluk Ölçeğinden Aldıkları Ortalama Puanların Dağılımı

Sosyal Sorumluluk Ölçeği	Sınıf Düzeyi	X	SD	Test değeri
Sosyal sorumluluk genel	5	26,11	7,30	F: 24,488 p:0,000
	6	26,32	6,42	
	7	28,96	7,19	
	8	34,18	8,55	
Yardımlaşma	5	8,27	3,02	F: 16,577 P:0,000
	6	8,68	3,03	
	7	9,42	3,04	
	8	11,22	3,39	
Çevreye duyarlılık	5	8,21	2,65	F: 25,792 p:0,000
	6	8,02	2,59	
	7	9,22	3,02	
	8	11,40	3,56	
Birlikte hareket etme	5	4,37	1,83	F: 13,278 P:0,000
	6	4,01	1,37	
	7	4,69	1,83	
	8	5,55	1,95	
Sosyal duyarlılık	5	5,24	1,81	F: 2,849 P:0,037
	6	5,61	1,53	
	7	5,63	1,81	
	8	6,00	1,97	

Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre sosyal sorumluluk ölçeği toplam puanları ve yardımlaşma, çevreye duyarlılık, birlikte hareket etme ve sosyal duyarlılık alt boyut puanlarının istatistiksel olarak farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p<0,05$). Yapılan Bonferroni ileri analizinde farkı oluşturan grubun sekizinci sınıfta öğrenim gören katılımcılar olduğu tespit edilmiştir. Sekizinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin sosyal sorumluluk ölçeği toplam ve alt boyut puanlarının diğer gruplarda yer alan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 5).

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin alt boyutlar olan yardımlaşma düzeylerinin yüksek, çevreye duyarlılık düzeylerinin orta düzeyde, birlikte hareket etme düzeylerinin orta düzeyde ve sosyal duyarlılık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatürde bu araştırmanın çalışma grubu olan ortaokul öğrencileri ile yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Buğdaycı (2019) tarafından yapılan araştırmada ortaokul öğrencilerinin kişisel ve sosyal sorumluluk düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeylerinin belirlenmesinin amaçlandığı bir başka çalışmada ise öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeylerinin düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir (Özcan, 2021). Bu araştırmanın örneklem grubundan farklı olarak üniversite öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeylerinin incelendiği

bir araştırmada ise katılımcıların sosyal sorumluluk düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir (Yetiş & Aktaş, 2021). Kişinin çocukluk ve ergenlik döneminde ve okullarda gelişen sosyal sorumluluk düzeyini etkileyen empati, ahlaki gelişim, benlik kavramı gibi birçok faktör bulunmaktadır (Host vd., 1998; Wray-Lake & Syvertsen 2011). Alanyazındaki araştırma sonuçlarındaki farklılığın sosyal sorumluluğa etki edebilecek faktörlerin çeşitliliği ve araştırmalardaki örneklemlerinin farklılığından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada ortaokul ğrencilerinin sosyal sorumluluk ile alt boyutlarına ilişkin düzeyleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde; sosyal sorumluluk ile alt boyutlar olan yardımlaşma, çevreye duyarlılık, birlikte hareket etme ve sosyal duyarlılık alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Alanyazın incelendiğinde sosyal sorumluluğun cinsiyet değişkenine göre incelendiği çalışmalarda farklı sonuçlar ile karşılaşılmaktadır. Çeşitli ğrenim düzeylerinde öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını gösteren araştırmalar bulunmaktadır. zcan (2021) araştırmasında sosyal sorumluluk düzeyleri açısından ortaokul ğrencilerinde cinsiyetin anlamlı fark oluşturmadığını belirtmektedir. Carbonero ve diğerleri (2015) 10-12 yaş grubu ilköğretim öğrencileri ile yaptıkları araştırmada sosyal sorumluluk faktörlerinde cinsiyete ilişkin anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmektedirler. Karataş (2001) tarafından yapılan çalışmada ise lise ğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeylerinde kız ve erkek öğrenciler arasında bir fark bulunmamıştır. Söz konusu araştırma sonuçları ile birlikte kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal sorumluluk düzeylerinin yüksek bulunduğu araştırmalar da mevcuttur. Ortaokul ğrencileri ile yapılan bazı araştırmalarda kız öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu belirlenmiştir (Buğdaycı, 2019; Maliki vd., 2010). Lise ğrencileri (Nakamura & Watanabe-Muraoka, 2006; Sosik vd., 2017) ve üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmalarda da sosyal sorumluluk düzeyi kız öğrencilerde erkek öğrencilere göre yüksek bulunmuştur (Taylı, 2014; Yetiş & Aktaş, 2021). Ayrıca üniversite öğrencileri ile yapılan bir araştırmada öğrencilerin sosyal sorumluluk tutumlarının zaman içindeki değişimi incelenmiştir. Öğrencilerin sosyal sorumluluk tutumlarında zaman içinde artan, azalan ya da aynı kalan öğrencilerin cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür (Bielefeldt & Canney, 2016). Literatürdeki söz konusu araştırmalar ile bu araştırmanın sonuçları dikkate alındığında kız ve erkeklerin sosyal sorumluluk düzeyleri için net bir yargıya ulaşmanın zor olduğu düşünülmektedir. Bu alışma ile literatürdeki benzer araştırmaların çalışma gruplarının farklı olduğu görülmektedir. Mevcut araştırmanın ve söz konusu araştırmaların bulgularından hareketle sosyal sorumluluk ile cinsiyet arasında doğrudan bir ilişki olduğunu söylemek güç olmakla birlikte sosyal sorumluluk ve cinsiyet ilişkisinde farklı aracı değişkenler olabileceği düşünülmektedir. Alanyazındaki araştırmaların bulgularındaki farklılık; cinsiyetler arasındaki psikososyal farklılıklar, kültür, sosyal bağlam, yaşam şekli gibi farklı dinamiklerin sosyal sorumluluk üzerindeki etkisini düşündürmektedir. Nitekim Linn ve Hyde (1989) erkekler ve kadınlar arasındaki psikososyal farklılıklar üzerine yapılan çalışmaların analizinin cinsiyet farklılıklarının genel değil, kültürel ve durumsal bağlamlara özgü olduğunu, bilişsel süreçlerdeki cinsiyet farklılıklarının genellikle eğitimdeki cinsiyet farklılıklarını yansıttığını ve bilişsel ve psikososyal görevlerdeki cinsiyet farklılıklarının küçük ve azalmakta olduğunu belirtmektedir. Ayrıca belirtmek gerekirken kız ve erkek çocuklar sosyal süreçlere farklı şekillerde maruz kalabilmekte, toplum tarafından farklı cinsiyet rolleri beklentisiyle karşılaşmaktadırlar. Bu noktada sosyal sorumlulukta cinsiyet farkı ya da farkın bulunmaması ve bu duruma etki eden faktörleri bütüncül bir şekilde ele alan araştırmalara ihtiyaç vardır.

Sekizinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin sosyal sorumluluk ile alt boyutlar olan yardımlaşma, çevreye duyarlılık, birlikte hareket etme ve sosyal duyarlılık alt boyutları puanlarının diğer gruplarda yer alan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu

belirlenmiştir. Araştırmanın bu sonucu sınıf düzeyi en yüksek olan öğrencilerin daha düşük sınıf düzeylerine göre sosyal sorumluluklarının yüksek olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde Crocetti ve diğerleri (2012) lise öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada yaş farklılıkları açısından daha genç ergenlerin, daha yaşlı ergenlere göre daha düşük sosyal sorumluluk düzeylerine sahip olduklarını belirtmektedir. Bu bulguların aksine benzer araştırmalar incelendiğinde; Buğdaycı'nın (2019) ortaokul beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeylerinin yedinci ve sekizinci sınıflara göre daha yüksek olduğu sonucuna vardığı görülmektedir. Karataş (2001) tarafından yapılan çalışmada da lise ikinci sınıf öğrencilerinin sorumluluk düzeylerinin lise üçüncü sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Farklı bir araştırmada ise üniversite öğrencilerinin sosyal sorumluluk tutumlarının zaman içindeki değişimi incelenmiş ve öğrencilerin çoğunluğunun sosyal sorumluluk tutumlarında önemli bir değişiklik görülmemiştir (Bielefeldt & Canney, 2016). Taylı da (2014) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada eğitim görülen sınıf düzeyine göre sosyal sorumluluk açısından bir farklılık olmadığını belirlemiştir. Araştırmanın bu sonucu literatürle karşılaştırıldığında bulgulardaki bu farklılık, öğrencilerde sosyal sorumluluk bilincinin gelişiminde yaş artışına paralel olarak sınıf düzeyindeki yükselmenin etkili bir faktör olduğunu düşündürmekle birlikte tek belirleyici olmadığını göstermektedir. Bu noktada sosyal sorumluluk gelişiminde sınıf düzeyi ile birlikte aile, akranlar, sosyal çevre gibi çeşitli çevresel faktörlerin de etkisi olabileceği düşünülmektedir.

ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonuçlarından hareketle çeşitli öneriler sunulmuştur:

Çalışmada ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyleri yüksek bulunmuştur. Bu sonuç ümit verici olmakla birlikte ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk gibi çeşitli değerlerin kazanılması açısından önemli bir dönemde oldukları göz önünde bulundurularak öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeylerinin desteklenmesi önemli görülmektedir. Bu anlamda örgün eğitim kurumları olan ortaokullarda özellikle sosyal bilgiler gibi sosyal sorumluluk kazanımı açısından önemli içeriğe sahip derslerin öğretim programlarında, öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeylerini geliştirecek içeriğin zenginleştirilmesi önerilebilir. Nitekim literatür incelendiğinde; öğretim kalitesinin iyileştirilmesi için kilit bir unsur olarak sosyal sorumluluğu geliştirmek için müfredatın tasarlanması ve uygulanmasının önemine işaret edilerek (Carbonero vd., 2015) sosyal sorumluluk derslerinin müfredata dahil edilmesinin öğrenciler için faydalı olduğu belirtilmektedir (Droms & Stephen, 2015). Bunun yanında ortaokullarda sosyal sorumluluk programlarının uygulanması da öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincinin desteklenmesi ve geliştirilmesi açısından fayda sağlayabilir. Nitekim araştırmalar okullarda uygulanan sosyal sorumluluk programlarının (Carbonero vd., 2017; Wright vd., 2010) çeşitli kademelerdeki öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeyinde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk ile alt boyutlarına ilişkin düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatür incelendiğinde sosyal sorumluluğun cinsiyet değişkenine göre incelendiği çalışmalarda farklı sonuçlar ile karşılaşmaktadır. Bu anlamda sosyal sorumluluğun cinsiyet ile olan ilişkisini daha net bir şekilde belirlemek için boylamsal ve deneysel çalışmalar konuya daha derin bir yaklaşım sağlayabilir.

Araştırmada sekizinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin sosyal sorumluluk ile alt boyutları puanlarının diğer gruplarda yer alan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum göz önünde bulundurularak ortaokullarda özellikle sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu ders kapsamında öğrencilere sosyal sorumluluğa ilişkin beceri ve değer edindirmeye çalışırken sınıf seviyeleri arasında farklılıkların olabileceğini dikkate almaları

önerilebilir. Ayrıca okullarda her sınıf seviyesinde öğrencilerin sosyal sorumluluk gelişimlerini destekleyebilecek topluma hizmet vb. etkinlik ve projelerin uygulamaya konulması sınıf seviyelerindeki farkın azalması açısından yararlı olabilir. Nitekim alan yazındaki çeşitli araştırmalar topluma hizmet ederek öğrenmenin (Scales vd., 2000; Simons & Cleary, 2006) söz konusu yaş grubu öğrencilerin sosyal sorumlulukları üzerinde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir.

Araştırmacılara yönelik olarak ise aşağıdaki öneriler sunulabilir;

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmış ve öğrencilerin sosyal sorumluluk düzeyleri cinsiyet ve sınıf değişkenleri açısından ele alınmıştır. Gelecekteki araştırmalarda ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyini yordayabilecek farklı değişkenlere yönelik araştırmalar gerçekleştirilebilir. Ayrıca ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesine ilişkin çalışmalar yapılması önerilebilir. Ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyinde artış sağlayabilecek bağımsız değişkenlere yönelik deneysel desenlerde yapılacak araştırmalar da alanyazına katkı sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Bielefeldt, A. R., & Canney, N. E. (2016). Changes in the social responsibility attitudes of engineering students over time. *Science and Engineering Ethics*, 22, 1535-1551. DOI: 10.1007/s11948-015-9706-5
- Buğdaycı , S. (2019). Examining personal and social responsibility levels of secondary school students. *Universal Journal of Educational Research* 7(1), 206-210, DOI: 10.13189/ujer.2019.070126
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri. (4. baskı), Pegem Akademi.
- Carbonero MA, Martín-Antón LJ, Otero L and Monsalvo E (2017). Program to promote personal and social responsibility in the secondary classroom. *Frontiers in Psychology*. 8:809. doi: 10.3389/fpsyg.2017.00809
- Carbonero, M. A., Martín-Antón, L. J., Monsalvo, E., & Valdivieso, J. A. (2015). School performance and personal attitudes and social responsibility in preadolescent students. *Anales De Psicología*, 31(3), 990-999. <http://dx.doi.org/10.6018/analesps.31.3.181161>
- Creswell, J. W. (2017). Araştırma deseni nitel nicel ve karma yöntem yaklaşımları. (S. B. Demir, Çev. Edt.), 3. Baskı. Eğiten Kitap: Ankara.
- Crocetti, E., Jahromi, P. & Meeus, W. (2012). Identity and civic engagement in adolescence. *Journal of Adolescence*, 35(3), 521-532. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.08.003>
- Deveci, H., & Eryılmaz, Ö. (2016). Öğretmen adaylarının sosyal sorumluluk projesine katılımlarına ilişkin görüşleri: Let's do it! Türkiye örneği. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 7(25), 163-185.
- Droms, C. & Stephen, S. A. K. (2015). The effectiveness of social responsibility courses in higher education. *Journal of Learning in Higher Education*, 11(2), 15-21.
- Eraslan, L. (2011). Bireysel sosyal sorumluluk ölçeğinin (BSS) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Aile ve Toplum*, 12(7), 81-91.
- Eryılmaz, Ö., & Deveci, H. (2019). Ortaokul öğrencilerine yönelik sosyal sorumluluk ölçeğinin geliştirilmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 751-792. DOI: 10.29299/kefad.2019.20.02.008
- Host, K., Brugman, D., Tavecchio, L. & Beem.L. (1998). Students' perception of moral atmosphere in secondary school and the relationship between moral competence and

- moral atmosphere. *Journal of Moral Education*, 27(1), 47-70. DOI:10.1080/0305724980270104
- Karataş F. (2001). Ergenlik dönemindeki gençlerde sosyal sorumluluk, demokratik düşünce ve başkalarını kabullenme değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Linn, M. C., & Hyde, J. S. (1989). Gender, mathematics, and science. *Educational Researcher*, 18(8), 17-27.
- Maliki, A. E., Asain, E. S., & Kebbi, J. (2010). Background variables, social responsibility and academic achievement among Secondary school students in Bayelsa State of Nigeria. *Studies on Home and Community Science*, 4(1), 27-32. DOI:10.1080/09737189.2010.11885295
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2023). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*, Milli Eğitim Bakanlığı.
- Nakamura, M. & Watanabe-Muraoka, A. M. (2006). Global social responsibility: developing a scale for senior high school students in Japan. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 28(3), 213-226. DOI: 10.1007/s10447-005-9007-9
- Özcan, M. (2021). Ortaokul öğrencilerinin sosyal sorumluluk düzeyleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(1), 291-301.
- Salusky, I., Larson, R. W., Griffith, A., Wu, J., Raffaelli, M., Sugimura, N. & Guzman, M. (2014). How adolescents develop responsibility: What can be learned from youth programs?. *Journal of Research on Adolescence*. 24(3), 417-430. doi: 10.1111/jora.12118
- Scales, P. C., Blyth, D. A., Berkas, T. H., & Kielsmeier, J. C. (2000). The effects of service-learning on middle school students' social responsibility and academic success. *The Journal of Early Adolescence*, 20(3), 332-358.
- Simons, L. & Cleary, B. (2006). The influence of service learning on students' personal and social development. *College Teaching*, 54(4), 307-319. DOI: 10.3200/CTCH.54.4.307-319
- Sosik, J.J., Koul, R. & Cameron, J.C. (2017) Gender and contextual differences in social responsibility in Thai schools: a multi-study person versus situation analysis, *Journal of Beliefs & Values*, 38(1), 45-62. <https://doi.org/10.1080/13617672.2016.1237251>
- Taylı, A. (2014). Sosyal sorumluluğun ilişkili olduğu yaşam değerleri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, (42).
- Wentzel, K. R. (1991). Social competence at school: Relation between social responsibility and academic achievement. *Review of Educational Research*, 61(1), 1-24.
- Wray-Lake, L., & Syvertsen, A. K. (2011). *The developmental roots of social responsibility in childhood and adolescence*. In C. A. Flanagan & B. D. Christens (Eds.), Youth civic development: Work at the cutting edge. New Directions for Child and Adolescent Development, 134, 11-25.
- Wright, P. M., Li, W., Ding, S., & Pickering, M. (2010). Integrating a personal and social responsibility program into a wellness course for urban high school students: Assessing implementation and educational outcomes. *Sport, Education and Society*, 15(3), 277-298. <https://doi.org/10.1080/13573322.2010.493309>
- Yetiş, H., & Aktaş, B. (2021). Sağlık bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin bireysel sosyal sorumluluk düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 4(2), 46-51.

A Study to Determine the Attitudes of Immigrants towards the Development of Tourism

Göçmenlerin Turizmin Gelişimine Yönelik Tutumlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma

Halil İbrahim KARAKAN¹

Abstract

This study examines the attitudes of immigrants in Turkey toward tourism development. The population of the study consists of immigrants living in Turkey. The sample consists of 453 migrants from seven regions of Turkey. The findings explain how migrants' perceptions and attitudes towards tourism differ according to socio-demographic factors such as gender, age, marital status, educational status, income and geographical location. According to the results of the study, migrants' attitudes towards the contribution of tourism to their quality of life are at a high level. On the other hand, migrants' concerns about tourism development are low. Migrants' attitudes towards tourism development differ in the Contributions to Quality of Life factor depending on gender. According to this result, male migrants perceive the contribution of tourism to their lives more positively. In addition, it was found that migrants' concerns about tourism development showed a statistically significant difference according to age and educational status. According to these results, it has been determined that the level of anxiety of highly educated immigrants towards the effects of tourism development is higher than that of immigrants with high school and lower education levels. It was also observed that young migrants between 18-24 were more concerned about the effects of tourism development than migrants in other age groups. There was no statistically significant difference between married and single migrants in their attitudes towards tourism development. There was no significant difference in migrants' attitudes towards tourism development based on geographical location. The findings also show that age and income do not statistically affect migrants' attitudes towards tourism. It is recommended that tourism planners raise awareness about the adaptation processes of immigrants to tourism destinations and distribute immigrants to these destinations, considering the carrying capacity of the destination.

Key Words: Tourism, Socio-Cultural Effects, Immigrants, Tourism Sociology

Öz

Bu araştırma, Türkiye'deki göçmenlerin turizm gelişimine yönelik tutumlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın evrenini Türkiye'de yaşayan göçmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Türkiye'nin yedi bölgesinden 453 göçmen oluşturmaktadır. Bulgular, göçmenlerin turizme yönelik algıları ve tutumlarını cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, gelir ve coğrafi konum gibi sosyo-demografik faktörlere göre nasıl farklılaştığını açıklamaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre göçmenlerin turizmin yaşam kalitelerine katkısına yönelik tutumları yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öte yandan göçmenlerin turizmin gelişimine yönelik kaygıları ise düşük düzeydedir. Göçmenlerin turizm gelişimine yönelik tutumları cinsiyete bağlı olarak Contributions to Quality of Life faktöründe farklılık göstermektedir. Bu sonuca göre erkek göçmenlerin, turizmin yaşamlarına katkısını daha olumlu bir şekilde algıladığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, göçmenlerin turizmin gelişmesine yönelik kaygılarının yaşa ve eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre; yüksek eğitilmiş göçmenlerin turizmin gelişmesinin getireceği etkilere karşı kaygı düzeylerinin lise ve altı düzeyde eğitim seviyesine sahip göçmenlere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca 18-24 yaş arası genç göçmenlerin de diğer yaş grubundaki göçmenlere göre turizmin gelişiminin getireceği etkilerden daha fazla kaygı duydukları gözlemlenmiştir. Diğer yandan evli ve bekar göçmenler arasında turizmin gelişimine yönelik tutumlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Coğrafi konuma dayalı olarak ise göçmenlerin turizm gelişimine yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bulgular ayrıca yaşın ve gelirin göçmenlerin turizme yönelik tutumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığını göstermektedir. Turizm planlamacılarına göçmenlerin turizm destinasyonlarına uyum süreçlerine ilişkin farkındalık oluşturulmasını sağlamaları ve destinasyonun taşıma kapasitesi göz önünde bulundularak bu destinasyonlara göçmen dağılımının yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Sosyo-Kültürel Etkiler, Göçmen, Turizm Sosyolojisi

¹ Dr, Orcid: 0000-0003-3335-0923, hikarakan@gmail.com

Introduction

Globalization is a significant phenomenon that impacts modern societies. This intricate process enables individuals across the globe to engage with diverse geographies. Subsequently, global mobility has emerged as a reality for a quarter of the world's population outside their birthplace (Sharma et al., 2018). In this context, the interdependency of migration and tourism is a crucial (Santana-Gallego ve Paniagua, 2022) area of academic study that will continue to attain greater significance. Migration is widely acknowledged as a contributing factor to the allure of the tourism industry (Dreher vd., 2008). It exerts a considerable impact on the tourism demand of both the host country and the countries of origin of the migrants (Çelik, 2021).

Furthermore, the tourism industry has the potential to initiate or expedite migration movements (Adams, 2021; Turner & King, 2018). Within this context, the academic discussion concerns whether travel is exclusively tourism or migration (Smith, 2019; Wang & Chen, 2020). Due to these and similar issues, the relationship between the two phenomena must be clarified in the literature (Williams & Hall, 2000), as the concepts of tourism and migration overlap (Salazar, 2022). The deficiency in clarifying the relationship between the concepts has yet to be overcome regarding tourism (Cohen & Cohen, 2019). Research on the migration-tourism relationship has mainly focused on the touristic mobility caused by migration (Okafor et al., 2022). However, the need to re-examine the traditional understanding of the concepts of tourism and migration (O'Reilly, 2003) has increased its importance for today's world (Ohashi, 2019), and this need still needs to be met (Adams, 2021). Therefore, the need for future research on the migration-tourism relationship has been emphasized in the literature (Choe & Lugosi, 2022). This association is open to more than tourist destinations and migration movements. Tourist destinations experience an influx of migration due to the tourism industry and migration (Marcher et al., 2020; Rodriguez & Garcia, 2021). Over recent years, it has been observed that both migration and tourism have increased in parallel, amplifying each other's impact (IOM, 2022; UNWTO, 2021). However, it is important to note that tourism can have beneficial and detrimental effects on local communities, including migrants, across various areas such as the economy, society, culture, environment, and architecture. Thus, it is commonplace to develop strategies that enhance positive impacts and mitigate negative effects of tourism (Turner & King, 2019; Rodriguez & Garcia, 2022).

Turkey's 2023 Tourism Strategy intends to increase tourism diversity and promote varied forms of tourism. The policy attracts more tourists by spreading tourism activities across a broader geographical area and throughout the year (Ministry of Culture and Tourism, 2007). Tourism has a significant role in socio-cultural communication and mutual understanding between visitors and destinations (Wearing and Neil, 2009, p. 3). Nevertheless, tourism policies should concentrate more than just their technical and economic aspects. Considering residents' attitudes towards tourism development is necessary (Fennell, 2002, p. 9). Attitudes towards tourism development have typically been observed within local communities in prior literature. Despite this, there needs to be more investigations in the literature on the attitudes towards tourism development among immigrants. Nonetheless, it is crucial to acknowledge that inhabitants of tourist destinations are not solely local individuals. A considerable number of immigrants have settled in Turkey in recent years.

This study is unique in considering immigrant populations settled in Turkey as the sample population selected to represent all regions of Turkey. The study aims to measure immigrants' attitudes towards tourism development, offering valuable insights into their impact on the industry and highlighting the importance of this population group in tourism policies.

Conceptual Framework

Most of the research conducted to measure the socio-cultural effects of tourism has been evaluated through the opinions of local people in a certain region. Throughout history, local people affected by tourism have had many positive and negative opinions about tourism activities. In some regions, it has been argued that tourism provides more benefits to the people of that region, while in other regions, it has been argued that it has harmful consequences.

According to Kozak, Kozak and Kozak (2010), it has been determined that many positive and negative effects will change the socio-cultural structure of the society in the regions where tourism activities are carried out. In the region where tourism activities are carried out, it has been observed that the region's people behave more tolerant in their relations with each other and tourists. In addition, tourism has positive effects on the people of the region, such as increasing awareness of the protection of cultural values and increasing social welfare to higher levels.

On the other hand, tourism has negative effects in many aspects, such as social, cultural, environmental, etc. (Roney, 2011). Negative effects include the anger and hatred of local people against foreigners coming to the region, foreign tourists causing pollution in the language used by the region over time, and this situation's confusing meaning. In addition, the negative effects of tourism, such as the degeneration of the moral values of the regions over time, the increase in crime rates, the meaningless commodification of culture, and the loss of many beliefs and values of the local people by losing their own beliefs and values. The fact that tourism has positive and negative effects leads people living in the destination to exhibit different attitudes towards tourism development at different times.

Tuna (2012) characterized the negative change that tourism creates on the most important values that sustain society as "cultural pollution." He pointed out that this kind of pollution is felt in every aspect of life, from style, clothing, food and drink to the hierarchical structure within the family.

Moyle, Croy and Weiler (2010) explained the cultural interaction between visitors to two islands in Australia and the local people and tourism stakeholders living there based on the assumptions of the Social Exchange Theory.

Lankford and Howard (1994) developed a standard measurement tool to measure the attitudes and behaviors of the region's people towards tourism. The scale, obtained as a two-factorial structure due to the application, consists of 27 items. These factors are "views towards regional tourism development" and "personal and social benefits."

Another study conducted on the public was carried out by Özmen (2007) to determine the opinions of the people living in Akçakoca city about tourism activities causing socio-cultural change. At the end of the research, it was determined that tourism causing change in the socio-cultural field did not negatively affect the thoughts and attitudes of the people. However, it was revealed that these thoughts and attitudes differed according to whether they were locals or immigrants of that region.

The researchers Doğan and Üngüren (2010) examined tourism's socio-cultural impact on Alanya's residents. They identified five socio-cultural effects of tourism in the region based on input received from local individuals. The authors have indicated that these headings - namely, perception of social threats, perception of cultural threats, perception of threats to the use of Turkish, social reactions to tourism, and perception of socio-cultural contributions of tourism - encompass the entirety of the Alanya locals' viewpoints on tourism. In the literature,

---

---

several models have been created to express the perspective of the local people living in the regions where the tourism sector is active and the relationship they establish with tourism. Doxey (1975) explained the perspective of the local people towards attitudes and behaviors with the "Tolerance Approach (Irridex Model)." With this approach, he stated that a certain cultural metamorphosis process and economic infrastructure should be formed to change the local people's perspective towards tourism activities in the region. The change will be reflected in attitudes and behaviors due to these stages. According to the author, this change occurs due to the formation of a perception that the resources spent on tourism are harmed rather than bringing benefits to the local people. The author listed these stages of change as enthusiasm, indifference and hostility.

Long, Perdeu and Allen (1990) conducted a study supporting the Tolerance Approach. The authors emphasized that with the development of tourism activities in the region, the awareness of the local people towards tourism increased and their desire to develop tourism activities to benefit more from the benefits of tourism. In this context, local people supported tourism activities up a certain threshold. However, over time, due to the rapid increase in the negative effects of tourism activities, there has been a certain decrease in their level of support.

The Tourism Area Life Cycle (TALC) model proposed by Butler (1980) examines the systematic relationship between tourism and local people. This model states that as tourism develops, its effects in the region will be felt intensely in every field. According to this statement, when the damages arising in the region where tourism activities take place exceed the benefits provided, losses occur in every aspect on behalf of the region, and the region loses its tourism region qualification. After this stage, the region's people enter a process of socio-cultural and economic destruction.

Diedrich and Garci (2009), in their study on the TALC model, state that the process in which the local people begin to feel the effects of tourism fully is the process in which tourism enters the collapse stage in that region. The Social Change Theory, introduced in the early 1960s, is one of the theories that enable the socioeconomic evaluation of the regions where tourism activities occur. Social Change Theory is developed by utilizing the disciplines of Sociology And Social Psychology (Community Psychology). This theory assumes that individuals will behave in line with their demands and desires within society. According to the situation put forward in the theory, individuals direct all their social relations away from emotionality and in a more realistic (rational) direction and consider their gains and losses. In short, by applying Socrates' ethical and moral rules, individuals shape their relations with society to meet their basic life needs with maximum benefit and minimum cost.

Ap (1992) used the Social Exchange Theory to analyze the interaction between local people and tourists in the region where tourism activities occur. In this context, the author states that the local people consider the developmental effects of tourism on the region and individuals as economic outputs in return for the resources spent on this service. Ap emphasized that social change takes place through a four-stage implementation. These four stages are; "initiation of change," "realization of change," "evaluation of the process of change," and "evaluation of the results of change". On the other hand, the order in which the local people perceive the effects of tourism has been determined as a process consisting of "adoption," "toleration," "adaptation," and "withdrawal" strategies. In short, individuals who benefit positively from the innovations brought by the tourism sector to the region exhibit an attitude that contributes to the region's development in terms of tourism.

Long and Kayat (2011) concluded that when the local people observe that the positive effects of tourism on the region are greater than the negative effects, they begin to break their resistance to change and support tourism development.

Haley, Snaith and Miller (2004) conducted a study on local people living in the Baht region of England to determine attitudes and behaviors towards tourism development and to reveal whether socioeconomic and demographic structure impacts the perception of local people towards tourism.

In a similar study, Wang et al. (2006) stated that tourism in the North Carolina region of Washington is still developing.

Gümüş and Özüpekçe (2009), in their study on the opinions of the people of Foça on tourism, observed that the majority of the people of the region have a moderate perspective towards tourism. They attributed the reason why the people of Foça perceive factors such as social and cultural change and environmental and economic differentiation, which are the benefits of tourism, positively to the high average level of education.

Özdemir and Kervankıran (2011) evaluated the effects of social, cultural, economic and demographic changes caused by tourism development in the region according to the perceptions and attitudes of the local people living in Afyonkarahisar. According to the result, it was determined that these changes positively affect the region's people.

Methodology

This section gives information on the purpose, importance, population and sample of the research, as well as the data collection and analysis techniques used. In addition, the hypotheses and research questions established within the scope of the research are also included in this section.

Aim and Importance of the Research

Turkey plans to expand alternative tourism types in the Tourism Strategy 2023 master plan. Thus, tourism will affect a wider geographical area, spread throughout the year and impact more people. In this context, it is important to develop tourism strategies by investigating the attitudes of all stakeholders towards the development of tourism. In 2015, Turkey hosted nearly two million refugees (Sönmez & Mete, 2015), considering that around four million nine hundred thousand migrants live in Turkey (goc.gov.tr, 2023), it is thought that research on migrants will contribute to the literature. However, we have not seen any study directly on immigrants' attitudes towards tourism development in the literature. This study aims to determine the attitudes of immigrants towards tourism development and to measure whether these attitudes of immigrants differ significantly according to demographic characteristics and regions. Many studies such as Doxey (1975), Ap (1992), Moyle et al. (2010), Kozak et al. (2010) and Roney (2011) have measured the attitudes of local people and other stakeholders towards tourism development, but not specifically the attitudes of immigrants towards tourism development. In other words, although there are many studies on the effects of tourism in both tourism and sociology in national and international literature, we have not encountered any study on the socio-cultural effects of tourism activities on migrants. Therefore, this study is considered to be unique in the relevant literature. In addition, the studies in the relevant literature were generally conducted on regional samples, but no sample was collected throughout Turkey. The fact that the sample of this study was selected from seven regions of Turkey is important in generalizing the study results.

In addition, a methodologically unique method was followed by conducting a two-stage research analysis. In this context, in the first stage of the research, the quantitative data collected from the local people were analyzed and reported, and the results obtained were shared with two tourism doctors (faculty members) and two sociologists. A focus group interview was then

---

conducted with these authorities, and the results of this interview were evaluated, and the second part of the research was formed. Considering all these situations, this study is considered unique regarding both method and subject. Focus group interviews are a qualitative method for collecting data that has gained immense popularity in recent years in action research. Its roots can be traced back to social psychology and communication theories. Furthermore, it has been extensively employed in market research and is universally recognized for initial research in social sciences. Focus group interviews are crucial for unstructured conversations and discussions, particularly with the impact of in-group dynamics. This strategy enables researchers to acquire detailed information and encourages participants to communicate their views candidly. Moreover, when used jointly with one-to-one interviews and questionnaires, focus group discussions offer a thorough and robust dataset (Kitzinger, 1995). Bowling (2002) defines focus group interviews as informal interviews and discussions between a small group and a moderator. This approach aims to gather comprehensive insights and exchange ideas through group dynamics. According to Krueger (1994), focus group interviews are a well-orchestrated conversation where participants can candidly share their opinions.

Population and Sample of the Study

The population of the study consists of immigrants living in tourism destinations. The stratified and criterion sampling methods were used to represent seven regions in Turkey. The stratified sampling method is a sampling method in which subgroups in the universe are guaranteed to be represented in the universe. Criterion sampling is a type in which the sample is selected according to certain criteria (Balci, 2011). A stratified sampling method was preferred to guarantee the representation of all seven regions of Turkey. Local people living in pilot provinces with high alternative tourism potential from seven regions of Turkey were included in the study. These provinces were Istanbul from the Marmara Region, Izmir from the Aegean Region, Antalya from the Mediterranean Region, Gaziantep from the Southeastern Anatolia Region, Ankara from the Central Anatolia Region, Rize from the Black Sea Region and Mardin from the Eastern Anatolia Region. In the light of the 2023 Turkey Tourism Strategy, the attractive provinces in terms of alternative tourism types such as gastronomy, history, faith, city, business and cultural tourism and have a high population density were also taken as criteria. Therefore, an attempt was made to select the sample by including migrants living in provinces with alternative tourism potential where the effects of coastal tourism are not dominant.

Millions of migrants live in these provinces, which cover a large part of Turkey's population. According to Sekaran (2003), if the population size is 100,000, it is sufficient for the sample to consist of 384 people. This size stays mostly the same as the number increases, and the sample size is determined as 384 for each number greater than 100,000. Therefore, in this study, it is envisaged that the sample size will consist of at least 384 people. The data were collected between October and December 2019, and 453 people were reached, with at least 60 people from each region.

Table 1. Demographic Statics

Gender	N	%
Male	185	40,84
Female	268	59,16
Total	453	100,00
Marital Status	N	%
Married	207	45,70

Single	246	54,30
Total	453	100,00
Region	N	%
Marmara Region	66	14,57
Aegean Region	62	13,69
Black Sea Region	68	15,01
Mediterranean Region	70	15,45
Southeastern Anatolia Region	66	14,57
Eastern Anatolia Region	61	13,47
Central Anatolia Region	60	13,25
Total	453	100,00
Age	N	%
18-24 years old	134	29,58
25-34 years old	204	45,03
35-44 years old	71	15,67
45 years and older	44	9,71
Total	453	100,00
Educational Background	N	%
High school and below	111	24,50
Associate Degree	68	15,01
Bachelor's degree	220	48,57
Postgraduate	54	11,92
Total	453	100,00

Table 1 presents the demographic statistics of the surveyed cohort's composition. The gender distribution displays an equitable representation, with 40.84% of respondents identifying as male and 59.16% as female. This fair gender distribution enhances the study's comprehensiveness by encapsulating various gender perspectives.

Furthermore, the marital status data indicates that 54.30% of respondents are single, while 45.70% are married. This information offers valuable context for comprehending the matrimonial dynamics within the sample.

The respondents come from different parts of Turkey, creating a representative dataset. The Marmara Region accounts for 14.57% of the respondents, the Aegean Region for 13.69%, the Black Sea Region for 15.01%, and the Mediterranean Region for 15.45%. Additionally, the study encompasses the Southeastern Anatolia Region, Eastern Anatolia Region, and Central Anatolia Region. This geographical diversity elevates the study's comprehensiveness.

Regarding age distribution, most respondents fall within the 25-34 age category (45.03%), followed by the 18-24 age group (29.58%). The 35-44 years old category constitutes 15.67% of respondents, while those aged 45 years and older represent 9.71%. These age group distinctions illuminate generational perspectives within the sample.

Regarding educational attainment, a significant proportion of respondents hold bachelor's degrees (48.57%). Additionally, 24.50% reported an educational attainment of high school or below, 15.01% held an associate degree, and 11.92% had completed postgraduate studies. This educational diversity among respondents facilitates a nuanced exploration of perspectives based on varying academic achievements.

Data Collection and Analysis Techniques

The research consists of two stages. In the first stage, quantitative data were collected and analyzed with the questionnaire technique. In the second stage, the results of these quantitative data were reported and presented to a team of tourism academics and sociologists. On 15 December 2019, the focus group meeting was held with a moderator. The meeting lasted approximately one hour. This team made evaluations by conducting focus group interviews. In the focus group interview, experts' views on the research question were obtained from different perspectives.

In the first research stage, the survey technique was utilized among quantitative data collection techniques. In this context, a 13-item scale was created by utilizing the studies on the socio-cultural effects of tourism in the literature (Wang, Yasong; Pfister et al.; and Morais, Duarte B. (2007) titled "Residents' attitudes toward tourism development: a case study of Washington, NC). After determining that the scale met the general reliability requirements, content and construct validity were analyzed. In order to ensure the content validity of the scales, the opinions and recommendations of expert academics and professionals working in the field of tourism, as well as the participants in the data collection process, were considered.

A 5-point Likert scale type was used in the scale. The demographic data collected through the questionnaire were analyzed using the SPSS 21 Statistical Program. Descriptive statistics (percentage frequency analysis) were used to analyze demographic data. Exploratory Factor Analysis was applied to the scale items, and factors were obtained. Independent Sample T Test and One-Way ANOVA were performed to measure whether these factors differ according to demographic data and geographical regions.

Research Problem

This study aims to analyze migrants' attitudes and perceptions towards tourism development. In addition, migrants' views on tourism's positive and negative impacts are explored, and their impact on their attitudes towards tourism development is evaluated. This study aims to understand the socio-cultural, economic and environmental factors that migrants associate with tourism and to develop recommendations for tourism policies and practices. In this context, the following hypotheses and research questions were formulated.

H₁: Migrants' attitude towards tourism development differs significantly according to gender.

H_{1a}: Migrants' attitude towards the contribution of tourism to the quality of life differs according to gender.

H_{1b}: Migrants' attitude of concern for tourism development differs according to gender.

H₂: Migrants' attitude towards tourism development differs significantly according to marital status.

H_{2a}: Migrants' attitude towards the contribution of tourism to the quality of life differs according to marital status..

H_{2b}: Migrants' attitude of concern for tourism development differs according to marital status..

H₃: Migrants' attitude towards tourism development differs significantly according to age.

H_{3a}: Migrants' attitude towards the contribution of tourism to the quality of life differs according to age.

H_{3b}: Migrants' attitude of concern for tourism development differs according to age.

H₄: Migrants' attitude towards tourism development differs significantly according to regions.

H_{4a}: Migrants' attitude towards the contribution of tourism to the quality of life differs according to regions.

H_{4b}: Migrants' attitude of concern for tourism development differs according to regions.

H₅: Migrants' attitude towards tourism development differs significantly according to educational background.

H_{5a}: Migrants' attitude towards the contribution of tourism to the quality of life differs according to gender.

H_{5b}: Migrants' attitude of concern for tourism development differs according to gender.

H₆: Migrants' attitude towards tourism development differs significantly according to monthly income.

H_{6a}: Migrants' attitude towards the contribution of tourism to the quality of life differs according to monthly income.

H_{6b}: Migrants' attitude of concern for tourism development differs according to monthly income.

In the second stage of the research, after the data collected from the migrant sample in the first stage were analyzed and reported, the results of the research were presented to a group of four people, two tourism doctors and two sociologists, and a focus group interview was held in this context. This focus group interview constitutes the second stage of the research. Within the scope of the focus group interview, answers were received to the following questions:

Research Question 1: Does tourism contribute to the quality of life of immigrants? Do migrants have concerns or expectations about tourism development in tourist destinations??

Results

This study presents the findings of the analyses conducted during the two phases of the research in detail. By combining the quantitative research data from the first phase with the qualitative data from the second phase, a comprehensive review of migrants' attitudes towards tourism, its impact on their quality of life, and concerns about development in tourist areas is presented. This chapter allows the main findings of the research to be understood and evaluated from a broader perspective.

Table 2. Results Related to the Scale Used in the Study

Factors	Eigenvalues	Explained Variance %	Alpha Coefficients	Sampling Adequacy Test

Concern for Tourism Development (CFTD)	7,4	14.0%	0.917	,870 (K.M.O.)
Contributions to Quality of Life (CTQOL)	2,8	38.0%	0.813	

Source: (Wang et al., 2007) titled "Residents' attitudes toward tourism development: a case study of Washington, NC.

Table 2 provides essential details regarding the scale used in the study, which was adapted from the research of (Wang et al., 2007) titled "Residents' attitudes toward tourism development: a case study of Washington, NC." The following paragraphs offer an interpretation of the data presented in the table:

Concern for Tourism Development: The first factor, "Concern For Tourism Development," is noteworthy due to its eigenvalue of 7.4. Eigenvalues represent the significance of factors in explaining the dataset's variance. A higher eigenvalue suggests a greater impact on the model. In this case, an eigenvalue of 7.4 indicates substantial importance. Furthermore, this factor explains 14.0% of the total variance, illustrating its contribution to the overall variability of the data. The alpha coefficient, a measure of internal consistency, is impressively high at 0.917. Such a high coefficient indicates that the items within this factor are closely related and reliable. Moreover, the Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) statistic, a test of sampling adequacy, yields a value of 0.870, exceeding the threshold. This result affirms that the dataset is suitable for factor analysis, strengthening the credibility of the findings related to Concern For Tourism Development.

Contributions to Quality of Life: The second factor, "Contributions To Quality Of Life" is characterized by an eigenvalue of 2.8. While this eigenvalue is notably lower than that of the first factor, it still contributes meaningfully to the dataset. Specifically, this factor accounts for 38.0% of the total variance, signifying a substantial influence on the dataset's variability. The alpha coefficient for this factor is 0.813, indicating a satisfactory level of internal consistency among its constituent items.

Overall, the study's scale, founded on the research of Wang, Yasong; Pfister, Robert E.; and Morais, Duarte B., effectively gauges residents' attitudes toward tourism development. "Concern For Tourism Development" and "Contributions To Quality Of Life" are significant factors accounting for variance in the dataset. Pfister, Robert E.; and Morais, Duarte B., effectively gauges residents' attitudes towards tourism development. "Concern For Tourism Development" and "Contributions To Quality Of Life" are significant factors accounting for variance in the dataset. Pfister, Robert E.; and Morais, Duarte B., effectively gauges residents' attitudes towards tourism development. "Concern for tourism development" and "Contributions To Quality Of Life" are significant factors accounting for variance in the dataset. Notably, the former factor demonstrates significant internal consistency. These results boost the credibility of the investigation and offer a valuable understanding of local attitudes towards tourism development.

Table 3. Independent Sample T-Test Results

Factors	Gender	N	$\bar{X}$	Sd.	T- Test's Result	
					t	p
CTQOL	Male	185	2,2553	1,056	-1,483	0,139
	Female	268	2,4035	1,029		

CFTD	Male	185	3,9239	0,819	2,223	0,027*
	Female	268	3,7436	0,860		
Factors	Marital Status	N	$\bar{X}$	Sd.	T- Test t	p
CTQOL	Married	207	2,7892	1,249	0,873	0,383
	Single	246	2,6897	1,151		
CFTD	Married	207	3,4683	1,041	-0,013	0,989
	Single	246	3,4693	1,031		

Note: CTQOL= Contributions to Quality of Life CFTD= Concerns for Tourism Development

Table 3 shows the results of The Independent Sample T-Test conducted to measure whether immigrants' attitudes towards tourism development differ according to gender and marital status. It is determined that the attitudes of the migrants towards "CFTD" ($p=,383$) or "CTQOL" ($p=,939$) do not show a significant difference according to marital status. It is seen that the Concerns For Tourism Development attitudes of married individuals ($\bar{x}=2,7892$) and single individuals ($\bar{x}=2,6897$) are low. At the same time, CTQOLE factor are high in both single individuals ($\bar{x}=3,4693$) and married individuals ($\bar{x}=3,4683$).

On the other hand, it was determined that immigrants' attitudes towards "CFTD" did not differ statistically significantly according to gender ($p=,139$). However, it was observed that the CTQOL factor of the immigrants towards tourism development differed significantly according to gender ($p=,027$). Accordingly, it was determined that CTQOL were perceived highly by the participants in both categories. This perception was higher in males ($\bar{x}=3,9239$) than in females ($\bar{x}=3,7436$). CFTD attitudes of males ($\bar{x}=2,2553$) and females ($\bar{x}=2,4035$) were low.

Table 4. One-Way ANOVA Analysis Results For Regions

Regions	Factors	N	$\bar{X}$	Sd.	Result
Marmara Region	CTQOL	66	3,7165	,111	CTQOL= p:357; F:427 CFTD= p:,237; F=403
	CFTD		2,1818	,092	
Aegean Region	CTQOL	62	3,9980	,144	
	CFTD		2,5444	,102	
Black Sea Region	CTQOL	68	3,8739	,126	
	CFTD		2,2574	,106	
Mediterranean Region	CTQOL	70	3,7199	,114	
	CFTD		2,1800	,110	
Southeastern Anatolia Region	CTQOL	66	3,9242	,150	
	CFTD		2,4596	,111	
Eastern Anatolia Region	CTQOL	61	3,7283	,132	
	CFTD		2,4809	,097	
Central Anatolia Region	CTQOL	60	3,7714	,124	
	CFTD		2,3333	,112	

Note: CTQOL= Contributions to Quality of Life CFTD= Concerns for Tourism Development

Table 4 shows the results of the One-Way ANOVA Analysis to measure whether immigrants' attitudes towards tourism development differ according to region.

According to these results, it was determined that the CTQOL attitude ($p=,357$) and CFTD attitude ($p=,237$) of the immigrants towards tourism development did not show a significant difference according to the regions. It is seen that the CTQOL attitude of the

immigrants is high. In this context, the highest CTQOL attitude of immigrants is in the Aegean Region ($\bar{x}=3,9980$) and Southeastern Anatolia Region ($\bar{x}=3,9242$). It is seen that the CFTD attitude of immigrants is at a low level in all categories. The regions with the highest averages of immigrants' CFTD attitudes are the Aegean Region ($\bar{x}=2,5444$), Eastern Anatolia Region ($\bar{x}=2,4809$) and Southeastern Anatolia Region ($\bar{x}=2,4596$).

The results show that migrants' attitudes towards the contribution of tourism to quality of life are similar. However, the CTQOL factor is generally high, indicating that immigrants have a positive perspective on the positive effects of tourism. In particular, for migrants living in the Aegean Region and Southeastern Anatolia Region, there is evidence that tourism contributes positively to the quality of life.

Migrants' concerns about tourism development do not differ statistically in different regions. However, the CFTD factor is generally low, i.e., migrants' concerns about the negative effects of tourism are generally low. In particular, migrants living in the Aegean, Eastern Anatolia, and Southeastern Anatolia Region seem more concerned about tourism development.

As a result, CTQOL and CFTD attitudes of immigrants towards tourism development are similar between regions. In general, migrants have a positive attitude towards the positive effects of tourism and have low concerns about the negative effects of tourism.

Table 5. One-Way ANOVA Analysis Results For Age

Age	Factors	N	$\bar{X}$	Sd.	f	
18-24 years old	CTQOL	134	3,7472	,883	CTQOL=, p:498; F:427	
	CFTD					2,9794
25-34 years old	CTQOL	204	3,8477	,856		
	CFTD					2,3461
35-44 years old	CTQOL	71	3,8793	,725		CFTD= p:;047; F=1,403
	CFTD					
45 years and older	CTQOL	44	3,8055	,896		
	CFTD				2,2236	

Note: CTQOL= Contributions to Quality of Life CFTD= Concerns for Tourism Development

Table 5 shows that the "CTQOL" attitudes of immigrants do not show a statistically significant difference according to age ($p=.498$). This result shows that age is not a significant factor affecting migrants' attitudes towards tourism's contribution to their quality of life.

However, when the mean values are analyzed, some remarkable findings emerge. For example, the 35-44 age group has the highest mean value regarding the "CTQOL" attitude towards tourism development ($\bar{x}=3.8793$). This result shows that immigrants in this age group have a more positive perspective on the contribution of tourism to local quality of life.

On the other hand, there is a statistically significant difference in migrants' attitudes towards "CFTD" according to age ($p=.047$). In this context, it was determined that the age group with the highest attitude towards "CFTD" was the 18-24 age group ($\bar{x}=2.9794$). This result shows that young migrants have higher concerns about tourism development.

As a result, although there is no statistically significant difference between age groups in migrants' attitudes towards the contribution of tourism to the quality of life, it has been concluded that age has some effects on migrants' attitudes of concern towards tourism development.

The result that age does not affect the contribution of tourism to migrants' quality of life shows that age is not a determining factor in migrants' positive or negative perceptions of tourism. However, it is seen that migrants in the 35-44 age group believe that tourism makes a more positive contribution to the quality of life. This result supports the idea that migrants in this age group may have a more positive association with tourism.

On the other hand, the result that age is effective in terms of the effect of tourism on migrants' concerns shows that young migrants have more concerns about tourism development. In particular, it was observed that immigrants aged 18-24 had high concerns about tourism development. This result shows that young migrants are more sensitive to the negative effects of tourism and give more importance to local environmental protection and social ethics.

In conclusion, these findings suggest that migrants' attitudes towards tourism development may vary depending on their age and life experiences. This results may help tourism policies to understand the diversity and needs of migrants better and contribute to better integration of this community in the tourism sector.

Table 6. One-Way ANOVA Analysis Results For Education

Educational Background	Factors	N	$\bar{X}$	Sd.	f	p	
High school and below	CTQOL	111	3,6647	,815	CTQOL=, p:427; F:305		
	CFTD		2,4610	,957			
Associate Degree	CTQOL	68	3,7374	,903			
	CFTD		2,3725	1,082			
Bachelor's degree	CTQOL	220	3,8903	,798			CFTD= p: 0,037; F:803
	CFTD		2,2770	1,026			
Postgraduate	CTQOL	54	3,9852*	1,002			
	CFTD		2,3417	1,220			

CTQOL= Contributions to Quality of Life   CFTD= Concerns for Tourism Development

It was determined that the CFTD attitudes of immigrants towards the development of tourism did not show a significant difference according to the level of education ($p=,427$). When the averages are examined, it is seen that as the educational background of the immigrants in the educational background category increases, the perception of the positive socio-cultural effects of tourism activities also increases. According to the level of education, the averages were determined as "graduate ($N=3,9852$)", "undergraduate ($N=3,8903$)", "associate degree ($N=3,7374$)" and "high school and below ($N=3,5647$)" respectively. On the other hand, it was found that the CTQOL attitude of immigrants showed a significant difference according to the level of education ($p=,037$). In order to determine which educational background groups this difference originated from, the homogeneity of variances was examined. Since the variances of the groups with significant differences were homogeneous, the Tukey test was used. Accordingly, it was determined that there was a significant difference between the participants with "high school and below" educational background and the participants with "postgraduate" educational background ($p<0.05$). In this context, it is seen that immigrants with postgraduate educational background ($N=3,9852$) have higher concerns about tourism development than immigrants with high school and lower educational background ($N=3,5647$).

Table 7. One-Way ANOVA Analysis Results For Income Level

Income Level	Factors	N	$\bar{X}$	Sd.	f	p
Very low income	CTQOL	111	3,6976	,875	CTQOL= p: .084 F=702	
	CFTD		2,3348	,999		
Low Income	CTQOL	99	3,7916	,798		
	CFTD		2,4781	1,023		
Avarage Income	CTQOL	58	3,7941	,951		
	CFTD		2,2549	,897		
High Income	CTQOL	72	3,6944	,884	CFTD= p: .485 F=.298	
	CFTD		2,4259	1,093		
Very High Income	CTQOL	113	3,9777	,768		
	CFTD		2,2227	1,127		

CTQOL= Contributions to Quality of Life   CFTD= Concerns for Tourism Development

Table 7 presents the results of a one-way ANOVA analysis conducted to assess the effect of income level on immigrants' attitudes towards tourism development, specifically the factors "CTQOL" and "CFTD". Regarding CTQOL, the p-value associated with income levels ($p=0.084$) indicates no statistically significant difference in immigrants' attitudes towards tourism's contribution to their quality of life across income levels. This result suggests that income level plays a minor role in shaping immigrants' perceptions of how tourism affects their quality of life. Regarding the CFTD, the p-value ($p=0.485$) suggests that there is also no statistically significant difference in immigrants' concerns about tourism development based on income level. In other words, regardless of their income level, immigrants have similar.

Table 8. Hypothesis Test Results

Hypotheses	Result
H ₁ : Migrants' attitude towards tourism development differs significantly according to gender.	Partial Accept
H _{1a} : Migrants' attitude towards the contribution of tourism to the quality of life differs according to gender.	Accept
H _{1b} : Migrants' attitude of concern for tourism development differs according to gender.	Reject
H ₂ : Migrants' attitude towards tourism development differs significantly according to marital status.	Reject
H _{2a} : Migrants' attitude towards the contribution of tourism to the quality of life differs according to marital status..	Reject
H _{2b} : Migrants' attitude of concern for tourism development differs according to marital status..	Reject
H ₃ : Migrants' attitude towards tourism development differs significantly according to age.	Partial Accept
H _{3a} : Migrants' attitude towards the contribution of tourism to the quality of life differs according to age.	Reject
H _{3b} : Migrants' attitude of concern for tourism development differs according to age.	Accept
H ₄ : Migrants' attitude towards tourism development differs significantly according to regions.	Reject
H _{4a} : Migrants' attitude towards the contribution of tourism to the quality of life differs according to regions.	Reject
H _{4b} : Migrants' attitude of concern for tourism development differs according to regions.	Reject
H ₅ : Migrants' attitude towards tourism development differs significantly according to educational background.	Partial Accept

H _{5a} : Migrants' attitude towards the contribution of tourism to the quality of life differs according to gender.	Reject
H _{5b} : Migrants' attitude of concern for tourism development differs according to gender.	Accept
H ₆ : Migrants' attitude towards tourism development differs significantly according to monthly income.	Reject
H _{6a} : Migrants' attitude towards the contribution of tourism to the quality of life differs according to monthly income.	Reject
H _{6b} : Migrants' attitude of concern for tourism development differs according to monthly income.	Reject

Table 8 shows the results of the research hypotheses. As a result of the analyses, hypotheses H₁, H₃ and H₅ were partially accepted. All hypotheses except these three hypotheses were rejected. Therefore, it is concluded that immigrants' attitudes toward tourism development partially differ according to gender, age and educational status.

4.2. Qualitative Research Results

In the second phase of the research, the report on the findings obtained in the first phase was presented to a professions who participated in the focus group discussion. The data obtained were reported using the phenomenology design, one of the qualitative research methods. The research questions and answers are as follows:

RQ1: *"Do the positive and negative effects of tourism development in the destinations where migrants live on migrants?"*

The answers received from a tourism doctor, a tourism professional, a sociologist and a migration expert within the scope of the focus group interview are given in Table 6.

Table 8. Focus Group Interview Results

Participants	Tourism Academician	Tourism Professional	Sociologist	Migration Expert
Themes	Positive Effects of Tourism			
Increasing Job Opportunities	x			x
Economic Contributions	x			x
Cultural Exchange		x		
Social Integration/Adaptation		x	x	x
New Experiences		x		
Social Diversity		x		
Tolerance		x		x
Sense of Belonging			x	
Themes	Negative Effects of Tourism			
Culture Deformation	x			
Increasing Cost of Living	x			
Competition		x		
Unemployment		x		
Consumption of Local Resources		x		
Cultural Discrimination			x	
Conflict with the local population			x	
Working in low-paid jobs				x
The Challenge of Integration into Local Society				x
Housing Problems				x

Table 8 summarises the results of a focus group discussion on the impact of tourism on migrants. This table presents the participants' views on the effects of tourism on migrants under two main themes. The first of these themes is the positive effects of tourism development on migrants. Among these positive effects, increased job opportunities and economic contributions come to the fore. Tourism creates employment opportunities for migrants and contributes to local economies. In addition, under the theme of cultural exchange and social integration/adaptation, professionals state that tourism can provide a positive experience for migrants. Interaction of different cultures, tolerance and helping migrants to better integrate into society are among these effects.

On these issues, the tourism academic emphasized employment and economy and answered:

"The positive effects of tourism on migrants may include increased job opportunities and economic contributions. The possibility of finding a job in tourist areas is high, providing employment opportunities for migrants. In addition, the tourism sector can stimulate the local economy, and migrants can benefit economically."

A senior tourism professional emphasized social integration and cultural exchange, answering:

"Positive impacts of tourism for migrants can include cultural exchange and social integration. Interacting with different cultures in tourist destinations can enable migrants to gain new experiences while preserving their culture. In addition, people from different origins live together in tourist areas, and this can increase social diversity."

A sociologist, referring to issues such as sense of belonging, ethnicisation and social integration, answered:

"Among the positive effects of tourism on migrants, social integration and sense of belonging are important. Migrants can interact with local communities in tourist areas, and this can increase their social integration. At the same time, thanks to tourism, migrants can feel part of a new society."

Apart from these answers, a migration expert stated that tourism reduces discrimination: *"...through tourism, people from different cultures come together, which can contribute to reducing discrimination."*

On the other hand, the negative effects of tourism were also discussed. These problems include cultural erosion, increased cost of living, unemployment, depletion of local resources, cultural discrimination, conflict with local people, low-paid jobs, difficulty integrating into the local community and housing problems. These negative impacts show that tourism carries potential risks for some communities.

In this regard, a tourism academic referred to the destruction of cultural values and the increase in the cost of living:

"However, negative impacts can include factors such as the erosion of local cultural values and increased living costs."

A tourism professional mentioned issues such as competition in business life, unemployment and depletion of local resources:

"Among the negative effects of tourism, problems such as increased competition, unemployment and depletion of local resources can negatively affect the lives of migrants."

The sociologist who participated in the focus group interview stated the following regarding issues such as cultural discrimination and conflict with local people:

"However, among the negative effects, problems such as cultural discrimination and conflicts with local people can make migrants' lives difficult."

On the other hand, the migration expert mentioned that the negative effects of tourism development for migrants include the difficulty of finding a job, integrating into the local community and the impact on natural resources. The migration expert stated,

"It can be difficult to find work in tourist destinations, and migrants may be forced to work in low-paid and low-skilled jobs. This result can lead to income inequality and social exclusion. It can be difficult for migrants to integrate into the local community, and they may face cultural discrimination. Tourism can also negatively affect the local ecosystem and natural resources, leading to environmental problems. Finally, intensive construction activities in tourist areas can increase housing costs in areas where migrants live and cause displacement. Thus, the negative impacts of tourism can cause serious problems for migrants."

Conclusion

This study aims to explore and analyze migrants' attitudes towards tourism development by considering a range of socio-demographic factors. The findings of this research provided valuable insights into the nuanced dynamics of migrants' perceptions of tourism.

When migrants' attitudes towards tourism development were analyzed according to their marital status, no statistically significant differences were found. Both married and single migrants have similar views on tourism development. This result suggests that marital status is not very important in shaping how migrants perceive the impact of tourism on their lives.

However, gender emerged as a significant factor in migrants' attitudes towards tourism. Male migrants showed a more positive outlook on the contribution of tourism to their quality of life than their female counterparts. Although there was no significant gender-based difference in concerns about tourism development, the gender-based difference in attitudes towards tourism's contribution to quality of life is a noteworthy finding. This result suggests that gender plays a significant role in shaping migrants' perspectives on the positive aspects of tourism.

The study revealed that migrants' attitudes towards tourism development do not differ significantly across regions. Regardless of their geographical location in Turkey, migrants believe that tourism contributes positively to their quality of life. Moreover, their concerns about tourism development exhibited a consistent pattern, suggesting that the regional context does not significantly influence migrants' overall attitudes.

In terms of age, the study found that age did not have a statistically significant effect on migrants' attitudes towards the contribution of tourism to their quality of life. However, an important finding is that younger migrants express more concern about tourism development. This result suggests that the young migrant population is more sensitive to the potential negative impacts of tourism and strongly emphasizes protecting the local environment and ethical considerations.

The results of this study have several implications for tourism policy and practice. The consistency in attitudes across regions suggests that tourism policies can be formulated on a broader scale, taking into account the collective perspective of migrants.

Discussion

There are similarities and differences between the results of this study and some previous studies in the literature. There is a similar result between this study and the study conducted by Kozak, Kozak and Kozak (2010). Both studies show that tourism has both positive and negative effects. The views that tourism affects the socio-cultural structure parallel these two studies. There is also a similar result between this study and the study conducted by Moyle et al. (2010). Both studies examined the cultural interaction between the people living in the destination and tourists. At this point, it was concluded that tourism contributes to cultural interaction and creates a positive relationship between local people and tourists. There is a similar result between this study and the study conducted by Tuna (2012). Tuna argued that tourism negatively affects society's most important values, and this effect can be called "cultural pollution." This result coincides with the findings of this study. As a result of the study conducted by us, results were obtained that tourism causes cultural deformation.

This study differs from the results of some studies in the literature. There is also a different result between this study and the study conducted by Long et al. (1990). Long et al. stated that tourism increases the willingness of local people to support tourism, but this support decreases with the increase of negative effects over time. However, this study shows that migrants generally positively evaluate tourism, but it shows that the effects of tourism are complex and may change over time depending on local factors. Therefore, it is recommended that this study be conducted again since different results may be obtained in studies conducted in the same region at different times.

Recommendations

In this section, based on the study's main findings, comprehensive recommendations on the attitudes of migrants towards the tourism sector in Turkey are presented. These recommendations aim to increase the contribution of migrants to the development of tourism, improve their quality of life and enable them to have more positive interactions with tourists in tourist destinations. These recommendations derived from the study's findings can contribute to a more effective management of the role of migrants in the tourism sector by providing both an academic and a practice-oriented perspective. The suggestions made in this context are as follows:

1. **Understanding Regional Differences:** The research shows that regional differences do not significantly affect migrants' tourism attitudes. Therefore, tourism policies can be implemented similarly in different regions of Turkey. However, sensitivity to local characteristics and needs is important.

2. **Strengthening Environmental and Ethical Awareness:** The sensitivity of young migrants to the negative impacts of tourism requires an emphasis on environmental and ethical issues. In this context, sustainable tourism training programs can be established, and these programs can be opened to the participation of migrant youth.

3. **Environmental and Sustainability Education:** Migrants should be provided with environmental and sustainability education to sustain their life processes in their destinations. These trainings should cover topics such as protecting local ecosystems, sustainable use of natural resources and waste management. As the environmental sensitivity of migrants increases, the negative environmental impacts of tourism can be reduced.

4. **Placement According to Carrying Capacity:** When placing migrants in destinations, the carrying capacity of these regions should be considered. Overpopulation can increase environmental stress and cause depletion of natural resources. When planning migrant settlements, arrangements should be made to be compatible with the infrastructure and

---

resources of the destinations. This result can both improve the quality of life of migrants and maintain environmental sustainability.

5. These recommendations can help migrants live sustainably in tourist destinations and develop environmental awareness. They can also be considered important steps to minimize the negative impacts of tourism.

References

- Adams, K. M. (2021). What western tourism concepts obscure: intersections of migration and tourism in Indonesia. *Tourism Geographies*, 23(4), 678-703.
- Akman, A. D. (2007). *Turizm gelişmesinin yarattığı doğal ve kültürel değişimler: Kaş Örneği*. (Unpublished master's thesis, Ankara University Institute of Social Sciences, Environmental Sciences, Ankara).
- Ap, J. (1992). Residents' perception on tourism impacts. *Annals of Travel Research*, 19(4), 665-690.
- Balcı, A. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baytok, A., Elbeyi, P., & Soybalı, H. H. (2017). Alternatif Turizm mi Turizmde Çeşitlilik mi? Kavramsal bir Değerlendirme. *Erzincan University Journal of Institute of Social Sciences (Special Issue)*, 4(1), 1-14.
- Butler, R. W. (1980). The concept of a tourist area cycle of evolution: Implications for management of resources. *Canadian Geographer*, 24(1), 5-12.
- Choe, J., & Lugosi, P. (2022). Migration, tourism and social sustainability. *Tourism Geographies*, 24(1), 1-8.
- Cohen, S. A., & Cohen, E. (2019). New directions in the sociology of tourism. *Current Issues in Tourism*, 22(2), 153-172.
- Çelik, U. (2021). Göç ve Turizm İlişkisi: Arkadaşları ve Akrabaları Ziyaret Turizmine Kavramsal Bir Yaklaşım. In *Global Challenges–Scientific Solutions III* (pp. 114-120).
- Çelik-Uğuz, S. (2012). Göç ve Turizm: Türkiye-Almanya Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10(9), 1-30.
- Diedrich, A., & García B., E. (2009). Local Perceptions of Tourism as Indicators of Tourism Destination Decline. *Tourism Management*, 30, 512-521.
- Doğan, H., & Üngüren, E. (2010). Alanya halkının turizme sosyo-kültürel açıdan bakışı. *e-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences*, 3C0055, 5(4), 396-415.
- Dreher, A., Gaston, N., Martens, P. (2008). *Measuring globalisation. Gauging its consequences*. New York: Spring.
- Gürbüz, A. (2002). Turizmin sosyal çevreye etkisi üzerine bir araştırma. *Teknoloji*, 5(1-2), 49-59.
- IOM. (2022). *World Migration Report 2022*. Geneva, Switzerland: International Organization for Migration.
- Kozak, N., Kozak, M. A., & Kozak, M. (2010). *Genel turizm ilkeler kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2007). *Türkiye Turizm Stratejisi (2023)*. Ankara.
- Long, H. P., & Kayat, K. (2011). Residents' perceptions of tourism impact and their support for tourism development: The case study of Cuc Phuong National Park, Ninh Binh Province, Vietnam. *European Journal of Tourism Research*, 4(2), 123-146.

-
- Marcher, A., Kofler, I., Innerhofer, E., & Pechlaner, H. (2020). Perceptions of and interactions between locals, migrants, and tourists in South Tyrol. *Tourism Geographies*, 24(1), 56-72.
- Moyle, B., Croy, G., & Weiler, B. (2010). Tourism interaction on islands: The community and visitor social Exchange. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 4(2), 96-107.
- O'Reilly, K. (2003). When is a tourist? The articulation of tourism and migration in Spain's Costa del Sol. *Tourist Studies*, 3(3), 301-317.
- Ohashi, K. (2019). The interpenetration of migration and tourism: the case of Russian-speaking tourism in Nha Trang, Vietnam. *RUDN Journal of Economics*, 27(1), 153-158.
- Okafor, L. E., Khalid, U., & Burzynska, K. (2022). The effect of migration on international tourism flows: the role of linguistic networks and common languages. *Journal of Travel Research*, 61(4), 818-836.
- Salazar, N. B. (2022). Labour migration and tourism mobilities: Time to bring sustainability into the debate. *Tourism Geographies*, 24(1), 141-151.
- Santana-Gallego, M., & Paniagua, J. (2022). Tourism and migration: Identifying the channels with gravity models. *Tourism Economics*, 28(2), 394-417.
- Sönmez, M. E., & Mete, M. (2015). Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin profili ile insan kaynağının belirlenmesi ve Türkiye ekonomisine olası etkileri. *Coğrafyacilar Derneği Uluslararası Kongresi Bildiriler Kitabı*, 21-23.
- Turhan, Ç. (2010). Cumalıkızık köyünde kültürel miras ve turizm algısı. *Millî Folklor*, 22(87), 181-190.
- UNWTO. (2021). *UNWTO Tourism Highlights*. Madrid: United Nations World Tourism Organization.
- Urry, J. (1987). Some social and spatial aspects of services. *Society and Space*, 5, 5-26.
- Williams, A. M., & Hall, C. M. (2000). Tourism and migration: new relationships between production and consumption. *Tourism geographies*, 2(1), 5-27.
- Presidency of Migration Management (2023). Statistics " <https://en.goc.gov.tr/>". İstatistikler, (Access date: 05.07.2023).
-

Determination of Factors Affecting Family Participation of Syrian Refugee Parents in Education¹

Suriyeli Sığınmacı Ebeveynlerin Eğitime Aile Katılımını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Esmā SENDİ², Bülent ALAGÖZ³

Abstract

This qualitative study aimed to examine the factors influencing the engagement of Syrian refugee parents in their children's education. The study involved a sample of twenty-five Syrian parents residing in Gaziantep. To ensure a comprehensive and detailed understanding of the research, a phenomenological approach was adopted, and a purposive study group was selected. The sample included Syrian parents with diverse socio-economic and educational backgrounds, all of whom had at least one child enrolled in official primary schools in Turkey. The researcher utilized personal information and semi-structured interview forms to gain insights into the perspectives of Syrian parents. Content analysis was employed to analyze the collected data. The research findings revealed that various factors, such as language proficiency, socio-economic status, and psychological, political, ideological, religious, cultural, and educational aspects, influenced the participation of Syrian refugee parents in education. Despite variations in educational, social, and economic backgrounds among Syrian parents, it was evident that they all placed significant emphasis on the active engagement of their primary school-aged children.

Keywords: Syrian parents, Syrian students, parental participation, primary school

Öz

Bu araştırma, Suriyeli sığınmacı ebeveynlerin eğitimde aile katılımını etkileyen faktörleri ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış nitel bir çalışmadır. Araştırma, Gaziantep'te ikamet eden yirmi beş Suriyeli ebeveynlerden oluşan bir çalışma grubu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın derinlemesine ve detaylı bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için fenomenolojik (olgu bilim) desen, amaçlı çalışmadan ölçüt odaklı bir çalışma grubu tercih edilmiştir. Çeşitli görüşlere ulaşmak için Türkiye'deki resmi ilkokullarda eğitimi devam eden en az bir çocuğu olan, farklı sosyo-ekonomik ve eğitim düzeylerinde olan Suriyeli ebeveynlere ulaşılmıştır. Araştırmacı, araştırma sürecinde Suriyeli ebeveynlerin görüşlerini derinlemesine ortaya çıkarmak için kişisel bilgi ve yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre Suriyeli sığınmacı ebeveynlerin eğitime katılımını etkileyen faktörlerin dil yeterliliği, sosyo-ekonomik düzey, psikolojik, siyasi ve ideolojik, dini, kültürel ve ebeveynlerin eğitim düzeyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Suriyeli ebeveynlerin eğitim, sosyal, ekonomik, kültürel ve dil düzeyleri farklı olsa da hepsinin ilkokul çağındaki çocukların katılımına büyük önem verdikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli ebeveynler, Suriyeli öğrenciler, ebeveyn katılımı, ilkokul

Introduction

The significance of nurturing a child is captured by an African proverb which states, "Raising a child requires the involvement of an entire community" (Anderson & Clinton 1996). This proverb highlights the collective and social nature of child-rearing. It is evident that every individual within the family, school, and society has a crucial part to play in the process of raising children (Kovacevic et al. 2018).

¹ The research presented in this study originates from a master's thesis titled "Participation of Syrian Refugee Parents in Education Process of Primary School-Age Children in Turkey" The thesis was conducted by Esmā SENDİ at the Migration Institute of Gaziantep University, under the guidance of Associate Professor Dr. Bülent ALAGÖZ.

² Master degree, Migration Studies, Gaziantep University, Institute for Migration, Turkey, esma.sendi@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6528-8442

³ Associate Professor Dr., Gaziantep University, Nizip Faculty of Education, Turkey, bulent.alagoz@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9158-0036

Parents serve as the initial and enduring educators in a child's life (Cordry & Wilson 2004), providing continuous guidance throughout their lifetime (Ladner 2006). Over the past four decades, researchers have conducted numerous studies examining the impact of parental involvement on children's education (Epstein 1995; Zellman & Waterman 1998). The findings of these studies have consistently demonstrated that active parental participation leads to various positive outcomes, such as improved academic performance among students (Fan & Chen 2001), narrowing the achievement gap between high and low performing students (Lee & Bowen 2006), and fostering positive behaviors and emotional development in children (Sheldon & Epstein 2002).

Studies have indicated that parents from diverse cultural backgrounds may perceive and interpret parental involvement in school differently (Juang & Silbereisen, 2002). For instance, in some cultures, getting involved in school matters may be viewed as impolite, leading parents from such backgrounds to prefer engaging in their children's education at home (Balli, Demo, & Wedman, 1998). Conversely, in other cultural contexts, parents might actively spend more time at their children's school, fostering a closer relationship between the parents and the educational institution (Hill & Taylor, 2004). Research on the participation of Latin American immigrants in education has shown that immigrant parents are generally less involved in school activities, and such low participation in school can be confused with a lack of interest in their children's academic work (Commins, 1992). Considering some common difficulties shared by all immigrants, such as language inadequacy and cultural conflicts, it is possible to assume that this conclusion also applies to Syrian refugees. According to Walker, Wikins, Dallaire, Sandle, and Hoover-Dempsey (2005), immigrant parents have a unique social and cultural context.

Previous research shows that parent involvement has a significant impact on children's success in schools. This; may be more prominent in societies characterized by violence, trauma, displacement, language isolation, instability, and cultural dissonance (Rah, Choi, & Nguyễn, 2009). Children from refugee families have special psychological, social and academic needs.

Refugee children; they have traumas related to war, fleeing their homeland, years spent in refugee camps, and other settlement experiences. In addition, they are frequently exposed to violence, malnutrition and torture. Psychological stress and traumatic experiences generally occur when refugee children enter the school system (Rasmussen, Crager, Baser, Chu, & Gany, 2012). In the classroom, refugee children may have difficulties with emotional regulation and interaction with peers. Refugee children, in response to chronic stress and trauma; may show symptoms such as depressed mood, hyperactivity, irritability, flashbacks, aggression, difficulty communicating with peers, not following directions and not wanting to go to school. All these difficulties may cause the child to become isolated and withdrawn (Elklit, 2001).

With the increase in immigration to Turkey, the number of students in schools has also increased. In this context, the number of students to be taught by teachers has also increased. This increase includes students from different cultures. The teacher has a great responsibility to ensure that these children succeed academically. For this reason, it is very important for teachers to reach the families of refugee children and reveal their potential (Hiatt-Michael, 2007). It is extremely important to encourage and maintain participation in education, especially in refugee families (Kanu, 2008).

Over the past decade, there has been a significant rise in Syrian migration to Turkey. Syrian refugees now constitute the primary immigrant group in Turkey and the fastest-growing segment within the foreign population. According to recent data published by the

---

General Directorate of Migration Management on March 24, 2022, the number of Syrians under temporary protection in Turkey has reached 3.7 million. Among them, 1.8 million individuals (47.5%) are children aged between 0 and 18, with 1.3 million of them being of school age (GİGM, 2022). As per the Ministry of National Education's General Directorate of Lifelong Learning, the education system has integrated 730,806 Syrian students as of the 2021-2022 academic year. The enrollment rate for Syrian children under temporary protection has been recorded at 65% (MEB, 2022).

Parental involvement has emerged as a crucial concern in the Turkish education system, particularly for refugee parents, given the rapid increase in the Syrian population in Turkey. While there has been some research on parental participation in education, studies specifically focusing on the involvement of refugee parents are limited (Tadesse, 2014). In the Turkish literature, only a handful of studies have been found that examine the participation of refugee parents in their children's education process (Tümekaya & Çopur, 2021; Tümekaya & Çopur, 2020; Zengin & Ataş-Akdemir, 2020). However, international literature highlights the significant impact of parental involvement on students' academic success. Despite the large number of refugee students in Turkey, there is a dearth of research on parental participation. This study aimed to identify the factors that influence the participation of Syrian refugee parents with primary school children in the education process in Turkey. To achieve this objective, the study sought answers to the following questions:

What are perceptions of Syrian refugee parents about family participation in education?

What are perceptions of Syrian refugee parents about factors affecting family participation in education?

What are factors that facilitate participation of Syrian refugee parents in education process?

What are factors that prevent Syrian refugee parents from participating in education process?

METHOD

Research Model

In this study, the researchers used phenomenology as a qualitative research method. Unlike simply describing life experiences and presenting findings, qualitative research, specifically phenomenology, takes a systematic and subjective approach to understanding and assigning meaning to these experiences (Creswell, 2008). Rather than focusing solely on the outcomes, qualitative research places greater emphasis on the process and the interpretation of experiences (Creswell, 2013). This phenomenological study aims to explore how Syrian parents perceive their children's participation in the educational process and how they identify the factors that influence this involvement. Bound (2011) highlighted that phenomenology begins with the participants' lived experiences as shared through their narratives, and it seeks to explore the effects and perceptions arising from these experiences.

Study Group

The study focused on Syrian parents residing in the Şahinbey and Şehitkamil districts of Gaziantep province. Purposive sampling was employed to select participants who could provide the most relevant information about the research topic (Creswell, 2013). Specifically, a criterion-oriented study group, a type of purposive sampling, was utilized. This approach

involved selecting participants based on predetermined criteria established by the researchers (Patton, 2002). The criteria for participant selection were as follows:

Being a Syrian citizen parent

Not having settled in Turkey recently

Having at least one child attending a Turkish public primary school in Gaziantep.

The researchers explained the purpose of the study to the Syrian parents who were identified as potential participants. Assurance was given regarding the confidentiality of their personal information, and it was emphasized that participation in the research was voluntary. Additionally, the parents were informed that they had the right to withdraw from the interview at any time without providing a reason. To maintain anonymity, the participants' names were not used in the study. Instead, they were assigned identification codes such as A1...A3 for Syrian mothers and B1...B6 for Syrian fathers. The study group consisted of twenty-five participants (Twenty-five families), comprising thirteen mothers and twelve fathers, selected using purposive sampling. Face-to-face interviews were conducted with twenty-two participants, while three interviews were conducted via the Zoom application. The selection of participants took into account their socio-economic and educational backgrounds. Demographic information of study group is presented in Table 1.

Table 1: Distribution of participants according to personal information

Variables		f
Age	25-35 age	11
	36-45 age	14
Education Level	Illiterate	3
	Primary school	4
	Middle school	6
	High school	5
	Undergraduate	3
	Graduate	4
Income Level	Less than 5000 TL monthly	13
	More than 5000 TL monthly	12
Turkish Level	Beginner	14
	Intermediate	9
	Advanced	2
Duration of Stay in Turkey	4-7 years	9
	8-10 years	16
Employment Status	Working	16
	Not Working	9
Working Hours	5-9 hours	6
	10 hours and more	10
Number of children	2 children	6
	3 children	11
	4 children and more	8

Data Collection Tools

The researchers employed a personal information form and a semi-structured interview form to collect the data for this study. Prior to data collection, ethical clearance was obtained from the Social and Human Sciences Ethics Committee at Gaziantep University.

To develop the questions for the semi-structured interview form, the researchers conducted a comprehensive review of relevant literature in the field. Based on the findings of

this literature review, a set of questions was prepared and sent to three expert academicians in the respective fields. The researchers sought expert opinions and feedback on the questions received. Necessary adjustments were made to the questions based on the feedback received from the experts. Subsequently, a pilot study was conducted involving three Syrian parents to test the effectiveness of the questions. Based on the outcomes of the pilot study, final adjustments were made to the questions before proceeding with the data collection phase.

Data Collection

The data for this research was gathered by conducting interviews with twenty-five Syrian parents during the second semester of the 2021-2022 academic year. The interviews followed a semi-structured interview format, and the participants were informed that the interviews would be recorded using a voice recorder to ensure data preservation. To establish a comfortable and friendly environment, the interview process commenced with general and informal questions, aiming to facilitate communication between the researcher and the interviewees. Personal information was then collected from the participants. Arabic, the native language of all participants and the primary researcher, was utilized to foster a sense of ease and encourage participants to share more openly. The interview locations were determined based on the preferences of the participants, such as their homes or workplaces. On average, the interviews with Syrian parents lasted approximately forty-five minutes. In total, the interviews amounted to 1125 minutes (Eighteen hours and seventy-five minutes), resulting in a 124-page transcript. Upon completion of the interviews, the interview records and relevant documents were shared with the participants, and their consent was obtained. The obtained data was transcribed promptly after each interview to mitigate any potential data loss. In the Findings section, direct quotations from the transcriptions that align with the research objectives are presented.

Data Analysis

The data collected through the semi-structured interview form, one of the data collection tools employed in the research, underwent content analysis. Content analysis involves organizing similar data into coherent categories or themes to facilitate understanding (Doğanay et al., 2012). The gathered data was transferred to a computer environment, and the datasets were prepared for analysis. The transcript was examined line by line, resulting in the creation of categories and codes. To enhance the validity of the research, various measures were implemented, including selecting an appropriate research method, explaining the data collection process, presenting the obtained data through direct quotations without commentary, and evaluating the consistency of the data by relating it to the existing literature. To ensure the reliability of the research, steps such as seeking expert opinions, obtaining participants' permission to record the interviews, and taking precautions to prevent data loss were undertaken.

FINDINGS

Syrian Parents' Perceptions of Family Participation in Education

The categories and subcategories that emerged as a result of analysis of interviews conducted to reveal perceptions of Syrian parents about family participation in education are presented in Table 2.

Table 2: Syrian parents' perceptions of family participation in education

Theme	Category	Sub category
س > □ □	Family	Parents motivate their children to succeed

participation concept	Academic and educational supervision and follow-up
	Reinforcing what children learn at school and simplifying school's abstract concepts
	Providing financial, moral and psychological support to child
Importance of family participation	Necessary and mandatory
	Integration of family participation into and precedence over role of school
	Family participation is one of important and fundamental educational roles of parents.
	Being important in ensuring parent-teacher cooperation
Benefits of family participation	Beneficial for child's academic performance
	Strengthening relationship between family members
	Increasing child's productivity and maintaining success
	Build self-confidence in children and parents

Family participation concept

Within scope of research, when Syrian parents were asked to explain concept of family participation, it was noted that first things that came to their minds were motivation and encouragement provided by parents to their children.

Family participation takes place with motivation, when you motivate your child and tell her/him that what she/he is doing is great and successful, child becomes more creative (A2).

I pay attention to children's healthy diets, their personal care, such as ensuring their milk, etc., and ensuring their hygiene (A13).

Importance of family participation

Syrian parents stated that family participation, which is another dimension of their perceptions regarding family participation in education, is necessary, compulsory and one of important and fundamental roles of parents.

Family participation is an integrated process between parents, teacher and school. It is one of educational roles of parents. Parent participation is integral to school's role, but sometimes parent participation takes precedence over school's role (B4).

Parents play an important role in child's education process. Family participation is like a person clapping. The first hand is family, second hand is teacher, because one cannot clap with one hand. When teacher gives information at school and this information is not repeated by parents at home, child will not benefit from it (A7).

Benefits of family participation

Syrian parents argued that family participation is very effective on academic performance of child and stated that it has many benefits such as increasing child's productivity and success, giving children and parents self-confidence, and strengthening relationship between family members.

Family participation is very, very beneficial for a child's academic performance. When a child feels that his parents are interested in her/him and monitors her/his educational status, she/he reacts reflexively to show his parents that she/he is successful and learns faster (B6).

While family participation strengthens relationship between child and parents, it also gives child and parents more self-confidence because parents become more aware of what their children are learning (B10).

Perceptions of Syrian Parents on Factors Affecting Family Participation in Education

Perceptions of Syrian parents regarding factors affecting family participation in education were analyzed by dividing into seven categories and presented in Table 3 together with sub-categories.

Table 3: Perceptions of Syrian parents on factors affecting family participation in education

Theme	Category	Sub category	
Perceptions of Syrian parents on factors affecting family participation in education	Language factor	Turkish language deficiency	
	Education factor	Education level of parents	
	Economic and social factor	Family's economic and social conditions	
	Cultural factors		Family's cultural level
			Cultural differences
	Psychological factors		Psychological instability
			Family problems
			Psychological stress
	Political and ideological factors		Uncertainty and fear of unknown future
			Different political and ideological beliefs
		Fear of those with power and influence	
Religion factor		Religious belief	

Language factor

Syrian parents stated that language is one of most important factors affecting their participation. Syrian families pointed out that insufficient Turkish language skills negatively affect their participation in school and prevent them from helping their children do their homework.

If parents have a good level of Turkish, they can provide more support and help to their children (A11).

Language is a very important factor. If I go to a school meeting and do not speak Turkish, what will I gain from meeting information? Nothing, maybe I'll sit back and count teacher's words! (B12).

Syrian parents reported that their children outperformed themselves in speaking Turkish and using it professionally. They stated that they usually use their children as translators in communication with teachers, schools and Turkish society in general. They

stated that their children's superiority in using Turkish prevents them from helping with homework and repeating what their children have learned at home.

My Turkish level is intermediate. At home I stop when I want to help my son with review lessons and doing homework because I see that my son's level of Turkish is better than me. The tutor should have better language skills than learner (B4).

Not knowing language is a handicap not only at school, but also in any government institution or anywhere. My first-grade son translates our conversation with teacher, principal and neighbors (A2).

Education level

Syrian parents emphasized that education level of family affects educational support provided to child and his academic success, which is one of factors that affect participation of family in education.

How can an uneducated person teach something she/he does not know? (B9).

The education level of parents greatly affects education of child. My husband is an engineer, and since he is an educated and intelligent person, I feel that he wants to give his son same education and attention he received from his family (A2).

Economic and social factor

Syrian parents stated that social and economic conditions of family are among main factors affecting their children's participation in education process. They defined low socio-economic status of family as one of factors affecting family's participation in education.

The economic condition necessarily affects participation of family. Everything has become very expensive lately, so father and mother have to work to earn a living. If both are working, they will not be able to follow their children's lessons and help with their homework because they are busy with work...obviously, economic situation plays an important role (B5).

Cultural factor

Participants stated that Syrian family participation is affected by cultural differences between family and school. They stated that there are some Syrian families with a normal cultural level in school participation and their participation is limited to providing support to their children from home, they do not visit school unless called by teacher, and cultural differences regarding roles of teachers and parents have a significant impact on relationship between home and school. In addition, some Syrian parents stated that they respect role of teacher and believe that it is not good to interfere with his work and duty.

According to Syrian culture, family participation is voluntary and not mandatory (A6).

According to some participants, high cultural level, especially cultural level of mother, affects academic success of student and level of academic support of family for their child.

High cultural level of parents means support for their children in terms of education, even if they do not speak Turkish. (A5).

If mother's cultural level is high, she knows that participation of family in education is important, I do not mean level of education (B5).

Psychological factor

Syrian parents expressed many psychological problems that affect their lives and thus their participation in education. These include psychological instability, family problems, psychological pressures, uncertainty, and fear of unknown future.

Peace, that is, if there is no problem between family members and neighbors at home and at school, this gives us psychological comfort and allows us to participate more in our children's education (B2).

We live under psychological pressure due to sudden and poorly thought-out decisions taken by Turkish government towards Syrians. We experienced stress and anxiety during war for 7 years. When we came to Turkey, we thought that we would start from scratch and try to return to our normal life, but we started to face different difficulties in Turkey, we experienced same anxiety, same stress, but in a new way. We experienced period of Corona epidemic, then news of world war, and all those negatively affected our psychology. Sudden closure of identity of a large number of Syrians and sudden arrangement of Syrians' places of residence and closure of most neighborhoods against them led to our exploitation by homeowners. All these decisions make us tired psychologically... a decision is made every day; a new decision is made every day (A6).

Political and ideological factor

According to the participants, political and ideological factors were identified as influential in the participation of Syrian parents in the education process. They expressed that many Syrians, while in Syria, harbored fear towards individuals with power and influence. Syrian parents mentioned perceiving teachers and school administrators as government officials and expressed fear of them, believing that their opinions would not be valued. As a result, they avoided engaging in communication, attending parent meetings, and visiting schools. Over time, the participants explained that the behavior of Syrian parents, such as not visiting schools, not actively participating in parent meetings, refraining from expressing their opinions during the education process, and maintaining a distance from teacher and school matters, transformed from being primarily influenced by political factors to becoming a cultural aspect. They indicated that this cultural behavior was carried with them to Turkey.

Since some of teachers in Syria belonged to Syrian regime, no one dared to talk to them. If they wanted to teach, they would teach, if they didn't, they would not, these teachers were a red line. For example, we had an Alawi teacher from city of Cable who was a member of Assad regime and taught nationalism. I was in high school and one day this teacher got angry with a student and I was class prefect and he asked me to go to principal and drag him into classroom right away. After experiencing these and similar situations, I do not interfere in work of teacher and school administration no matter what, I do not express my opinion (B6).

According to Syrian parents, difference in political and intellectual belief (political ideology) determines framework of their relations with social groups such as teachers, schools and Turkish society in general, and also affects their children's participation in educational process.

It is like attending social events in Turkey. I have a female colleague at work for political or ideological reasons. When it is Victory Day or Republic Day in Turkey, she prefers not to attend celebration at school because of way it is celebrated and does not send child to school on those days (B6).

Religion factor

One of participants reported that one of factors affecting participation of Syrian parents in education is religion. She/he stated that there are differences in religious perspective, understanding of religion, and religious belief.

Syrian religious believers see certain things as heresy. For example, Turks call every blessed night a candle and celebrate it in a way that some Syrians cannot understand. This difference in understanding and practice of religion, which we think is a small difference, sometimes affects several issues (B6).

Factors Facilitating Syrian Parents' Participation in Education Process

Categories and subcategories that emerged as a result of analysis of interviews conducted to reveal factors that facilitate participation of Syrian parents in education process are presented in Table 4.

Table 4: Factors facilitating Syrian parents' participation in education process

Theme	Category	Sub category
Factors facilitating participation of Syrian parents in education process	Language factor	Parents' language proficiency
		Teacher's English proficiency
		Providing language support to parents
	Communication factor	Continuous and effective communication between parents and teachers
		Teacher interaction with parents
	Attitude of teachers and school administration	Positive attitude of teacher
		Positive attitude of school administration
		Positive relationship between teacher and parents
	Reinforcing parents' interaction	Informing parents about school activities and ensuring their participation
		Increasing number and variety of school activities

Language factor

Syrian parents stated that one of most important factors facilitating their participation in education is language factor. Parents stated that language proficiency helps their children to participate in education process at school and at home, such as teacher's English proficiency, providing language support to Syrian parents, having a daily interpreter at school, and having a Syrian mother who is fluent in language in WhatsApp classroom group. Syrian parents stated that having a good command of Turkish not only helped them participate in education process, but also helped them adapt to Turkish society.

One of factors facilitating participation is Turkish language proficiency (B2).

Having an interpreter at school is very helpful for Syrian parents' participation in education (A13).

Communication factor

Participants stated that communication factor is one of important factors that facilitates participation of Syrian parents in education. The participants stated that they benefit from continuous and effective communication between parents and teachers, interaction between parents and teachers, teacher's sharing of child's homework and everything happens in classroom with WhatsApp class group.

The teacher is open to communication. Every time my daughter finishes reading a story, I take her picture and send it to teacher on WhatsApp and she immediately responds with word bravo and sends an emoji, which makes my daughter very happy (A11).

We get correct information from class in WhatsApp group. That way I know everything that happens in classroom, it's a positive thing (B3).

Attitude of teachers and school administration

The participants stated that attitudes of teachers and school administrators have a significant impact on participation of Syrian parents in education. They stated that positive attitudes of teachers and school management towards themselves and their children, and good welcome by school administration, increased their willingness to visit school and participate more in school activities.

I am on good terms with school principal... our principal was very respectful to me (A9).

My son's teacher does not discriminate (B11).

According to parents, a positive relationship based on mutual respect between teachers and parents facilitates their children's participation in educational process and increases their cooperation with teachers and schools.

My son's teacher treats us kindly and respectfully, not racist, we have a good relationship and are in constant communication (B2).

Our relationship with teacher is very good and based on mutual respect (B10).

Reinforcing parents' interaction

Participants stated that increasing parent interaction facilitates participation of Syrian parents in education. Participants stated that being informed about and included in school activities, increasing number of school activities and diversifying them in line with their experience and proficiency in Turkish helped to increase their participation in education process.

If there are activities at my son's school, I would like to participate because this is my field of study and I feel close to children (A2).

I hope to do nice activities at school. My daughter's kindergarten teacher would do a very sweet activity every week, throw a little party for each child and call her mother... my wife likes to attend such events (B2).

Factors Preventing Syrian Parents' Participation in Education Process

According to results obtained from research, factors that prevent Syrian parents from participating in education process were analyzed by dividing them into eight categories. The categories and subcategories that emerged as a result of analysis of interviews conducted to determine factors that prevent Syrian parents from participating in education process are presented in Table 5.

Table 5: Factors Preventing Syrian Parents' Participation in Education Process

Theme	Category	Sub category
Factors preventing	Language factor	Turkish language deficiency
		No language support for Syrian parents

Economic factors and working conditions	Poor economic situation of family
	Long working hours
	Difficult working conditions
	Work pressure and time constraint
Education factor	Low education level of parents
Family factor and weakness of family networks	The family has no one to leave their little children
Lack of knowledge about Turkish education system	Lack of information about curriculum
	Lack of knowledge about system in schools
	Lack of knowledge of Turkish education system
Negative attitude of teachers and school administration	The teacher's refusal to accept and cooperate with parents of Syrians
	Syrian parents are not welcome at school
	Families exposed to racism at school
	Not respecting and disregarding opinions of Syrian parents
	Insufficient relationship between parents and school management

Language factor

The participants once again brought up language problem and stated that most important factor preventing their participation in education was language factor, such as parents' lack of knowledge of Turkish, absence of any language support at school for Syrian parents, and absence of an interpreter at school.

Our main problem is language, if we spoke Turkish, all our problems would be solved (B8).

There are about 25-30 students in class and almost half of them are Syrian students. For these families, teacher does not bring an interpreter to parents' meeting. There is no interpreter in school. If I want to visit school or talk to principal, I cannot find an interpreter at school (A6).

Economic factors and working conditions

Syrian parents stated that they are busy with meeting necessities of life and stated that poor financial situation of family, problems related to work pressure and time constraints, and long working hours and conditions are important obstacles to their participation in education process.

I work 12 hours and sometimes more, some days I sleep in workshop (B7).

Syrian parents are consumed at work (A12).

Education factor

The participants stated that low educational level of parents and their illiteracy affect academic support of children and prevent family from participating in education process.

Of course, level of education affects. We Syrians have different education levels, some of them at minimum level of education, some of them dropped out of school during war, got married and had children. Maybe because 11-year war affected us very negatively, number of people with low education level and uneducated increased among Syrians (A6).

Family factor and weakness of family networks

According to participants, for many Syrian parents with young children at home, childcare is a factor that hinders their participation in education. Syrian parents stated that it is very difficult to go to school because they have small children at home, and that they do not have relatives to take care of their children in city where they live, which worries some parents.

We have no brothers, fathers, uncles or grandfathers to leave children here. We have no one here, we cannot entrust our children to anyone and leave (A6).

Most of time, I cannot attend parent meetings and celebrations at school because I have a physically disabled daughter (A12).

Lack of knowledge about Turkish education system

The participants stated that some of Syrian parents' being unfamiliar with curriculum and Turkish education system and their lack of knowledge about rules and system followed in Turkish schools are among obstacles that affect their participation in education process.

Turkish curriculum is new to Syrians and they do not know much about rules and system followed in Turkish schools. For example, there are many Syrian parents who do not even know today that Turkish education system does not apply failing system for primary school students (B6).

Not knowing laws in Turkish education system is also an obstacle (B8).

Negative attitude of teachers and school administration

The participants stated that negative attitude of teacher and school administration towards Syrian parents is one of factors that prevent them from participating in education process. Syrian parents stated that they were exposed to racism by principals and some teachers at school, and that some principals and teachers were rude and disrespectful towards them.

My son's school has a very racist and rude male teacher. He looks at my husband with a strange contempt and racist look even though he doesn't know him (A10).

Participant Syrian parents stated that they often felt unwelcome by some school administrators and teachers.

I have not seen any attempts to involve Syrian parents in school, they do not even invite them to events and meetings, and there is no interest in Syrian parents from school (A5).

During summer, my husband went to school to enroll our son and he felt that he was not welcome at school (A13).

CONCLUSION, DISCUSSION AND SUGGESTIONS

This research focused on identifying factors influencing the participation of Syrian refugee parents in their children's education. Several key findings emerged from the study. Firstly, the lack of proficiency in the Turkish language emerged as one of the most significant factors hindering parental participation. Syrian parents expressed reluctance to visit schools and communicate with teachers due to their limited Turkish language skills. Similar studies have highlighted that immigrant families often hesitate to engage with teachers when they are unfamiliar with the official language of the host country (Peña 2000; Zhong & Zhou 2011). Furthermore, existing literature consistently emphasizes language proficiency as a primary

challenge for refugees (Peña 2000; Zhong & Zhou 2011; Rahman & Azim 2015; Histeria & Angelides 2016; Antony-Newman 2018; Zengin & Ataş-Akdemir 2020). Syrian parents noted that their children had surpassed them in Turkish language acquisition and relied on them as translators for communication with teachers, schools, and the broader Turkish society. However, this language gap presented a hindrance when it came to assisting their children with homework and reinforcing what they learned at school. McBrain (2005) noted that refugee parents who struggle to learn the language of the host country may provide less homework support compared to their children. In addition to impacting academic involvement, parents' limited language skills often resulted in a "role shift," where parental responsibilities were transferred to the child. This shift frequently led to the eldest child assuming the role of family spokesperson, acting as a surrogate parent for younger siblings at school. Importantly, this change in roles often led to a reduction in parental authority and intergenerational conflicts (Zhou 2001).

Syrian parents identified the socio-economic conditions of their families as a significant factor impacting their children's educational participation. Specifically, they highlighted that low socio-economic status was one of the barriers to family involvement in education. Previous studies have also indicated that parents from disadvantaged socio-economic backgrounds are often hesitant to engage in the educational process and collaborate with teachers (Zhong & Zhou 2011; Hajisoteriou & Angelides 2016).

The research findings revealed that the low level of education among Syrian parents contributes to their limited ability to navigate their children's education and provide assistance. These parents often lack awareness about educational matters and are unaware of their roles as parents. In contrast, it was observed that Syrian parents with higher levels of education tend to be more supportive of their children's learning and success. They guide their children, address their academic queries, and reinforce their learning by explaining abstract concepts and relating school information to daily life. Studies on refugee family involvement have consistently reported that parents' educational backgrounds influence their engagement in their children's education (Peña 2000; Tadesse 2014; Rahman & Azim 2015; Hajisoteriou & Angelides 2016).

Syrian parents participating in the study highlighted political and ideological factors as influential in their engagement in the education process. They expressed that, based on their experiences in Syria, they had a fear of individuals in positions of power and influence. Syrian parents perceived teachers and school administrators as government officials, and they were afraid that their opinions would not be valued or taken into consideration. Consequently, they avoided communication with school personnel, attending parent meetings, and visiting the school. Over time, this avoidance behavior transformed from an individual fear into a political and cultural factor. These parents brought this culture with them to Turkey as well. According to the participants, the differences in political and intellectual beliefs (political ideology) determined the framework of their interactions with social groups such as teachers, schools, and Turkish society at large. These differences also had an impact on their children's participation in the educational process. Another study conducted by Potocky & Naseh (2019) similarly concluded that many parents refrain from visiting schools due to fear of authorities.

Participants in the study highlighted that cultural differences between Syrian families and the school environment affect family participation. They noted that some Syrian families do not have a cultural tradition of actively participating in school activities, and their involvement is primarily limited to providing support to their children from home. These cultural differences, particularly in terms of the roles of teachers and parents, influence the relationship between the home and the school. Furthermore, some Syrian parents expressed their respect for the role of the teacher and believed that it is not appropriate to interfere with

their work and responsibilities. Sohn & Wang (2006) emphasized the significant impact of cultural differences in shaping the home-school relationship, particularly regarding the roles of teachers and parents. The participants also observed that the cultural level of Syrian families is a factor affecting their participation in education. They indicated that a higher cultural level, particularly among parents, especially the mother, positively influences the academic success of students and the level of family involvement in their child's education. This finding aligns with the research conducted by Yahlef (2014), which argued that the cultural level of parents affects the educational achievement of students and the extent to which parents are involved in their children's academic and educational progress.

The study found that the religious factor played a role in influencing the participation of Syrian parents in education. Participants noted that differences in religious perspectives, understanding of religion, and religious beliefs were among the reasons affecting parental involvement in the education process. Heckmann & Goeler (2017), in their qualitative research on the empowerment of immigrant parents, also asserted that religious and cultural factors can hinder family participation in education.

Syrian parents with lower education levels tend to view family participation in education as fulfilling their child's basic needs, such as nutrition and hygiene, providing financial and moral support, and meeting school-related requirements. Similarly, a study by Miano (2011) on Mexican immigrant parents' involvement in their children's education revealed that Mexican parents often participate through effective communication with the school and providing material and moral support. In the case of Syrian parents with lower education levels, their involvement is predominantly focused on supporting their children's education at home rather than at school.

The study concluded that Syrian parents perceive family participation as beneficial for enhancing their child's academic performance, productivity, and success, as well as strengthening the family bond and fostering self-confidence in both the child and parents. Despite variations in participants' educational, social, economic, cultural, and language backgrounds, they all place significant importance on their primary school children's participation in education. Similar findings have been reported in previous studies involving refugees in Turkey. Balkar, Şahin & Babahan (2016) found that Syrian parents collaborate with schools and teachers, displaying an interest in their children's education. However, other studies have suggested that Syrian parents may not prioritize education or play an active role in their children's educational process (Zengin & Ataş-Akdemir 2020).

Participants in the study had varying perspectives on visiting their children's school. Some participants visited school regularly to inquire about their children's academic and behavioral performance, while others preferred to go only when invited by teachers. A study by Zhong & Zhou (2011) revealed a similar pattern among Chinese immigrant families, who tended to visit school only when invited by teachers. Syrian parents in the study expressed their willingness to make sacrifices for their children's academic success, and past research has shown that Syrian parents put significant effort into their children's achievements (Evason, 2016). They held high expectations for their children's success not only academically but also in the classroom and at the school level. Previous research has indicated that parental participation and expectations are important factors related to children's academic success (Seginer, 1983). When Syrian parents were asked about their perceptions of family participation in education, they primarily emphasized participation at home. Overall, most Syrian parents were satisfied with their level of involvement in their children's education, describing it as either "adequate" or in need of some improvement.

The study also identified the significant impact of teachers' and school administrators' attitudes on the participation of Syrian parents in education. Positive attitudes displayed by teachers and school management towards the parents and their children, as well as a warm reception from the school administration, increased the parents' willingness to visit the school and participate in school activities. Furthermore, Syrian parents highlighted the importance of a positive relationship built on mutual respect between teachers and parents, which facilitated their children's participation in the education process and enhanced cooperation with teachers and schools. Peña (2000) found that the attitudes of teachers and school administrators towards immigrant parents have an influence on their participation and interaction within the school setting.

The study identified several obstacles that affect the participation of Syrian parents in their children's education, one of which is the low-income level of the family. Financial inadequacies and working under difficult conditions were reported as obstacles to the participation of Syrian families in the education process. Syrian parents mentioned that the pressures and time constraints of work, long working hours, and harsh working conditions create significant barriers to their involvement in their children's education. Lack of time and language inadequacy are cited as reasons hindering interaction between parents and school in previous research (Peña, 2000; Zhong & Zhou, 2011). Financial needs and working conditions also play a significant role in determining the amount of time parents can allocate to attending school and participating in their children's education (Rah et al., 2009).

Childcare responsibilities were identified as another hindrance to the participation of Syrian parents in education, especially for those with young children at home. Syrian parents explained that it is challenging to attend school activities when they have young children and lack relatives or support to take care of them. Caring for other young children at home is also reported as a barrier to immigrant parents' participation in school in previous studies (Peña, 2000; Hajisoteriou & Angelides, 2016).

Unfamiliarity with the curriculum and the Turkish education system, as well as a lack of knowledge about the rules and procedures followed in Turkish schools, were mentioned as obstacles to the participation of Syrian parents. Lack of knowledge about the education system of the host country is identified as a barrier to immigrant parents' involvement in their children's education in previous research (Rahman & Azim, 2015; Antony-Newman, 2018).

Language barrier was highlighted by Syrian parents as a significant obstacle to their participation in the education process. The participants noted that communication and parent meetings in all Turkish schools are conducted only in Turkish, without any effort made by school principals and teachers to overcome the language barrier and provide accurate information to Syrian parents. The absence of language support, such as interpreters, in schools has been found to impede immigrant parents' participation in the education process and hinder their children's better adaptation to the education system (Ramirez, 2003; Sohn & Wang, 2006).

Negative attitudes and lack of welcoming behavior from school administrators and some teachers were reported by most Syrian parents, which resulted in reduced school visits and weakened communication. Syrian parents expressed feelings of being unwanted and perceived prejudice from school administrators and some teachers. They described instances of rudeness, disrespect, and racism, as well as their views being disregarded in school decisions. Similar experiences were reported by immigrant parents in previous research, where they felt that schools did not listen to or care about their views or needs as parents, thus hindering their children's involvement in education (Ramirez, 2003).

One of the main recommendations of this research is to establish a welcoming and supportive environment at school for Syrian students and their families. School administrators should take the initiative to establish early communication with Syrian parents and ensure that they feel warmly received at the school. It is suggested that supporting and welcoming Syrian students and their families should not solely rely on individual teachers but should be part of a broader "school policy" to promote inclusivity. The skills and experiences of Syrian parents should be identified, and strategies should be developed to leverage these experiences within the school community. Efforts should be made to integrate Syrian families with linguistic, social, and economic advantages, and these families can be utilized to support the school participation of other Syrian families. To encourage greater involvement from other families, it is proposed that an award ceremony could be organized to recognize and celebrate the active participation of Syrian parents in school activities.

REFERENCES

- Anderson, L. & Clinton, H. R. (1996). It takes a village and other lessons children teach us. *The Journal of Negro Education*, 65(1), 92-93.
- Antony-Newman, M. (2018). Parental involvement of immigrant parents: A meta-synthesis. *Educational Review*, 71(3), 362-381.
- Balkar, B., Şahin, S. & Babahan, N. I. (2016). Geçici eğitim merkezlerinde görev yapan Suriyeli öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar. *Theory and Practice in Education*, 12(6), 1290-1310.
- Balli, S. J., Demo, D. H. & Wedman, J. F. (1998). Family involvement with children's homework: An intervention in the middle grades. *Family Relations*, 47, 149-157.
- Bound, M. G. (2011). *Qualitative method of research: Grounded theory research*. Retrieved from <https://2u.pw/VUIZe> on 27.04.2022 .
- Commins, N. L. (1992). Parents and public schools: the experiences of four Mexican immigrant families. *Equity and Choice*, 8, 40-45.
- Cordry, S. & Wilson, J. D. (2004). Parents as first teacher. *Education*, 125(1), 56-62.
- Creswell, J. W. 2008. *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research (4th ed.)*. NJ, Pearson: Upper Saddle River.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches (3rd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Doğanay, A., Ataizi, M., Şimşek, A., Balaban Salı, J. & Akbulut, Y. (2012). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu University.
- Elklit, A. (2001). Psycho-education with refugee children: Torture. *Journal on Rehabilitation of Torture Victims and Prevention of Torture*, 11(3), 68-74.
- Epstein, J. L. (1995). School-family-community partnerships: Caring for children we share. *Phi Delta Kappan*, 76, 701-712.
- Evason, N. (2016). Cultural Atlas. Retrieved from <https://2u.pw/M6wnj> on 08.30.2021. *Syrian culture*.
- Fan, X. & Chen, M. (2001). Parental involvement and students' academic achievement: A meta analysis. *Educational Psychology Review*, 13(1), 1-22.
- GİGM (2022). *Geçici Koruma*. Retrieved from <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> on 28.03.2022.
- Hajisoteriou, C. & Angelides, P. (2016). Promoting immigrant parental involvement in culturally-diverse schools through a multiple perspectives approach. *International Journal of Pedagogies and Learning* 11(2), 145-162.
- Heckmann, F. & Goeler, D. (eds.) (2017). *Qualitative study on migrant parent empowerment*. In *European Forum for Migration Studies (efms)*. Germany: Institute at University of Bamberg.
- Hiatt-Michael, D. B. (Ed.). (2007). *Promising practices for teachers to engage families of English language learners*. Charlotte, NC: Information Age Publishing.
- Hill, N. E. & Taylor, L. C. (2004). Parental school involvement and children's academic achievement. *Current Directions in Psychological Science*, 13, 161-164.
- Juang, P. L. & Silbereisen, K. R. (2002). The relationship between adolescent academic capability beliefs, parenting and school grades. *Journal of Adolescence*, 25, 3-18.
- Kanu, Y. (2008). Educational needs and barriers for African Refugee students in manitoba. *Canadian Journal of Education*, 31(4), 915-940.

- Kovacevic, Z., Klimek, B. & Drower, I. S. (2018). Refugee children and parental involvement in school education: A field model. *Social Justice and Parent Partnerships in Multicultural Education Contexts*, 139-161.
- Ladner, J. L. (2006). *Parents and teachers perceptions of parent involvement*. Master's thesis, Oklahoma State University.
- Lee, J. S. & Bowen, N. K. (2006). Parent involvement, cultural capital, and achievement gap among elementary school children. *American Educational Research Journal*, 43(2), 193-218.
- McBrain, L.J. (2005). Educational needs and barriers for refugee students in United States: A review of literature. *Review of Educational Research*, 75(3), 329-364.
- MEB (2022). *E-Yaygın verileri*. Retrieved from <https://2u.pw/154We> on 10.08.2022.
- Miano, A. A. (2011). Schools reading parents' worlds: Mexican immigrant mothers building family literacy networks. *Multicultural Education*, 18(2), 30-38.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd ed.)*. London: Sage Publications; Thousand Oaks, CA.
- Peña, D. C. (2000). Parent involvement: Influencing factors and implications. *The Journal of Educational Research*, 94(1), 42-54.
- Potocky, M. & Naseh, M. (2019). *Best practices for social work with refugees and immigrants (2nd ed.)*. New York: Columbia University Press.
- Rah, Y., Choi, S. & Nguyễn, T. S. T. (2009). Building bridges between refugee parents and schools. *International Journal of Leadership in Education*, 12(4), 347-365.
- Rahman, M. & Azim, D. F. (2015). Bangladeshi migrant parents' involvement in their children's schooling: Identifying barriers. *International Journal of Education and Applied Sciences Research* 2, 36-47.
- Ramirez, A. Y. (2003). Dismay and disappointment: Parental involvement of Latino immigrant parents. *The Urban Review*, 35(2), 93-110.
- Rasmussen, A., Crager, M., Baser, R. E., Chu, T. & Gany, F. (2012). Onset of posttraumatic stress disorder and major depression among refugees and voluntary migrants to the United States. *Journal of traumatic stress*, 25(6), 705-712.
- Rivera, L. & Lavan, N. (2012). Family literacy practices and parental involvement of Latin American immigrant mothers. *Journal of Latinos and Education*, 11(4), 247-259.
- Seginer, R. 1983. Parents' educational expectations and children's academic achievements: A literature review. *Merrill-Palmer Quarterly*, 29(1), 1-23.
- Sheldon, S. B. & Epstein, J. L. (2002). Improving student behavior and school discipline with family and community involvement. *Education and Urban Society*, 35(1), 4-26.
- Sohn, S. & Wang, X. C. (2006). Immigrant parents' involvement in American schools: Perspectives from Korean mothers. *Early Childhood Education Journal*, 34(2), 125-132.
- Tadesse, S. 2014. Parent involvement: Perceived encouragement and barriers to African refugee parent and teacher relationships. *Childhood Education*, 90(4), 298-305.
- Tümkiye, S. & Çopur, E. (2020). Suriyeli ailelerin aile katılımına ilişkin öğretmen görüşleri. *Çukurova University Journal of Social Sciences Institute*, 29(3), 368-386.
- Tümkiye, S. & Çopur, E. (2021). Suriyeli ebeveynlerin ilkökulda aile katılımına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(39), 348-381.
- Walker, J. M. T., Wikins, A. S., Dallaire, J. R., Sandle, R. H. M. & Hoover-Dempsey, H. (2005). Parental involvement: Model revision through scale development. *The Elementary School Journal*, 106(2), 85-104.
- Yahlef, R. (2004). The cultural level of family and his impact on childrens academic achievement. *Al-Hikma Journal for Educational and Psychological Studies*, 14(4), 190-203.
- Zellman, G. L. & Waterman, J.M. (1998). Understanding impact of parent school involvement on children's educational outcomes. *The Journal of Educational Research*, 91(6), 370-380.
- Zengin, M. & Ataş-Akdemir, Ö. (2020). Teachers' views on parent involvement for refugee children's education. *Journal of Computer and Education Research*, 8(15), 75-85.
- Zhong, L. & Zhou, G. (2011). Chinese immigrant parents' involvement in their children's school education: High interest but low action. *Brock Education Journal*, 20(2), 4-21.
- Zhou, M. (2001). *Straddling different worlds: The acculturation of Vietnamese refugee children. Ethnicities: Children of immigrants in America*. New York: Russell Sage Foundation.

The History of Türkiye's Migration Policies

Türkiye'nin Göç Politikası Tarihi

Leyla AKCAN¹

Abstract

Migration is a universal phenomenon with deep roots in human history. It is known that large migration movements took place in prehistoric times in order to adapt to environmental conditions. Today, migration is a multifaceted phenomenon with demographic, economic, political, psychological, anthropological and sociological effects. Migration movements are too complex and diverse to be limited to a single discipline; they have a close relationship with economic, political, social and other developments. Therefore, in order to understand and analyze the phenomenon of migration, it is necessary to make use of different disciplines such as political science, law, psychology, history and geography. Since migration movements are as old as the history of humanity, migration and historical science are closely related. Since Türkiye has been used as a bridge for very important migration movements throughout history, it is important to analyze migration policies in Türkiye.

Keywords: Migration, Migrant, Migration Policies.

Öz

Göç, insanlık tarihinde köklü bir yere sahiptir. Tarih öncesi dönemlerde, çevresel koşullara uyum sağlamak için çok sayıda insan göç etmiştir. Günümüzde göç, demografik, ekonomik, politik, psikolojik, antropolojik ve sosyolojik faktörlerden oluşan karmaşık bir fenomendir. Göç hareketleri çok karmaşık ve çeşitlidir ve ekonomik, siyasi, sosyal ve diğer gelişmelerle yakından ilişkilidir. Sonuç olarak, göç kavramını anlamak ve analiz etmek için siyaset bilimi, hukuk, psikoloji, tarih ve coğrafya gibi çeşitli disiplinler kullanılmalıdır. Göç ve tarih bilimi, insanlık tarihi kadar eski olan göç hareketleriyle yakından ilişkilidir. Türkiye, tarih boyunca önemli göç hareketleri için bir köprü olarak hizmet verdiği için, Türkiye'deki göç politikalarının değerlendirilmesi çok önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Göç Politikası.

Introduction

Migration is a universal phenomenon with deep roots in human history. It is known that large migration movements took place in prehistoric times in order to adapt to environmental conditions. Today, migration is a multifaceted phenomenon with demographic, economic, political, psychological, anthropological and sociological effects (Karpas and Sönmez, 2003). Migration movements are too complex and diverse to be limited to a single discipline; they have a close relationship with economic, political, social and other developments. Therefore, in order to understand and analyze the phenomenon of migration, it is necessary to make use of different disciplines such as political science, law, psychology, history and geography. Since migration movements are as old as the history of humanity, migration and historical science are closely related. Since Türkiye has been used as a bridge for very important migration movements throughout history, it is important to analyze migration policies in Türkiye.

When analyzed historically, the first of Türkiye's major migration waves occurred in 1923 in the context of the Turkish-Greek exchange. During this period, 395 thousand immigrants from Greece came to Türkiye between 1922 and 1938 (History of Settlement, 1932: 18). The migration movement from Yugoslavia can be listed as another important example (Baklacioğlu, 2015). The third major wave of migration was the arrival of approximately 1

¹ Doktorant, Gazi University, Gazi Education Faculty, akcanleyla6514@gmail.com

---

million migrants to Türkiye after the Islamic Revolution in Iran in 1979 (GIGM, 2017). Another one of the great waves of migration to Anatolia came from Bulgaria. Especially in 1989, more than 300 thousand Bulgarian Turks and Pomaks, Muslim Slavs, migrated en masse from Bulgaria to Türkiye. Then, in 1991, due to the Gulf War, about half a million migrants sought refuge in Türkiye from Northern Iraq (Kirişçi and Karaca, 2015). The most recent wave of mass migration to Türkiye started with the arrival of Syrians in 2011 and forced migration continues due to instability in Syria. Türkiye provides temporary protection status to a large number of Syrians. Since the early 1920s, Türkiye has been the target of mass migration of former Ottoman subjects in different time periods (Polat, 2021).

When the literature on international migration policy in Türkiye is examined, İçduygu (2004) categorized irregular migration movements to Türkiye in four different periods in the historical process: 1979-1987, 1988-1993, 1994-2000/2001 and post-2001. İçduygu defined the 1979-1987 period as the initial period of irregular migration, the 1988-1993 period as the growth period, the 1994-2000 period as the maturation period and the post-2001 period as the aging period. Dedeoğlu and Gökmen (2011) draw attention to three main developments within the framework of legal regulations on migration during the foundation years of the Republic of Türkiye. First, there was the desire of Turkish migrants to return to their homeland as a result of the growing nationalist movements in the Ottoman lands. The second is the end of the Turkish-Greek war with the signing of the Lausanne Peace Treaty in 1923 and the article added to the treaty for the exchange of citizens; the last is the Settlement Law No. 2510 in 1934, which was drafted to encourage the return of Turkish descendants. Furthermore, İçduygu et al. (2014) examined the interaction of international migration movements with the processes of nation-state construction and preservation within the modernity project in Türkiye. In this study, Türkiye's migration policy is analyzed in three periods: 1923-1950, 1950-1980 and 1980-2014. In the first period, the foundation of the nation state was laid; in the second period, the nation state and modernity took root locally; and in the last period, the impact of globalization increased and Türkiye's nation state gained more interaction with the world (Polat, 2021).

In the years following the establishment of the Republic of Türkiye, in addition to immigrants of Turkish descent, peoples who were Ottoman subjects also migrated to Türkiye. Article 1 of the 1934 Law No. 2510 on Resettlement states, "The Ministry of Internal Affairs has been entrusted with the task of correcting the settlement and distribution of the population in Türkiye due to their attachment to Turkish culture, according to a program to be made by the Executive Deputies in accordance with this law." (Şakacı, 2020). At the same time, Article 3 of the Law reads as follows: "Settled or nomadic individuals of Turkish ancestry, tribes and settled people of Turkish culture who wish to come from outside, individually or collectively, to settle in Türkiye are accepted by the order of the Deputy Interior Ministry in accordance with the provisions of this Law. These people are called 'muhajir'. The decision of the Board of Executive Deputies shall determine who and which people of which country will be accepted as being attached to Turkish culture." With this statement, it is seen that the issue of the acceptance of the population that can enter Türkiye is left to the decision of the Board of Executive Deputies or, in today's terms, to the Council of Ministers (Baklacioğlu, 2010). The 1934 Law on Settlement mainly focused on the admission of individuals of Turkish culture. However, the fact that the decision on the admission of the population requesting entry to the country was left to the Council of Ministers suggests the possibility that the Law on Settlement did not only admit individuals who were affiliated with Turkish culture, but also non-Turkish individuals who were deemed to be affiliated with Turkish culture by the Executive Board of Deputies (Erdil, 2019).

In fact, the 1934 Settlement Law went beyond emphasizing Turkish ancestry or Turkish culture and aimed to take into account the past shared history of the Ottoman Empire. This

---

---

shows that, contrary to the thesis, it includes areas of action that are not limited to Turkish culture. Moreover, the Passport Law No. 5862 enacted in 1950 in Türkiye states that "In general, the admission of refugees and foreigners who come to Türkiye with the intention of settling in a country other than the legislation on settlement, whether they have a passport or not, depends on the decision of the Ministry of Interior." This shows that loyalty to Turkish ancestry and Turkish culture is not a prerequisite. However, within this framework, it is possible to explain the mass migrations of Albanians, Bosnians and Pomaks who were not of Turkish descent but were admitted to Türkiye (Arslan, 2022).

Öksüz (2000) states that in the years following the proclamation of the Republic, the racial factor was generally at the forefront of migration to Türkiye. He states that 1,200 Albanians who came to Türkiye in 1923 were not accepted, but Türkiye opened its doors for Muslim Albanians living in difficult conditions in Bulgaria. Baklacioğlu (2010), on the other hand, states that 240,000 Albanians migrated to Türkiye from Kosovo, Montenegro, Sandzak and Macedonia between the First and Second World War, as a result of the application of Albanian demographers such as Hivzi Islami. Furthermore, Kirişçi emphasizes that against the structure of the 1934 Settlement Law, which emphasized Turkish identity, the religious factor was also effective in the acceptance of immigrants. While ethnically non-Turkish Muslim Albanians, Bosnians and Pomaks were admitted to Türkiye as refugees or immigrants, Orthodox Gagauz Turks or Shiite Azerbaijanis could not benefit from this privilege (Danış, 2004). Macar (2015) states that in the population exchange between Türkiye and Greece, although the supporters of the process adopted religious homogeneity, the population that came to Anatolia during this exchange was settled in nineteen cities in eight predetermined settlement areas in and around nineteen cities, in the residences left behind by the Greeks or in newly created settlements in rural areas (Cengizkan, 2004).

According to Albanian sources, the majority of the population that migrated from Yugoslavia to Türkiye after the Second World War were Albanians, while Turks constituted 20% of the migrants. In response to this thesis, an argument was presented that since the Ottoman period, the Turkish population in the regions of Macedonia and Kosovo has been small and that the inhabitants of these regions call themselves Turks, but that the inhabitants of these regions are originally Albanians. Albanian sources attribute this to the fact that Albanians see Turkish and Muslim identities as identical and identify themselves as Turks because they are Muslims. This is based on the fact that they were part of the Muslim subjects during the Ottoman period (Baklacioğlu, 2015). Moreover, as Marinov notes, between 1950 and 1951, Roma and Pomak Turks migrated to Türkiye along with Bulgarian Turks, and B. N. Şimşir records the number of these migrants as 154,393, while M. Saray reports that 130,000 more migrants came to Türkiye through family reunions until 1978 (Kamil, 2016). This shows that Türkiye opened its doors to immigrants from Bulgaria, who were considered Muslim subjects during the Ottoman period.

Contrary to the claims of Albanian sources, as Baklacioğlu states, the majority of migrants from Yugoslavia to Türkiye were of Turkish origin, but it is still difficult to reach a definitive conclusion in the debate on ethnic identities. Baklacioğlu (2015) states that it is difficult to fully distinguish between Turkish and Albanian identities in the Kosovo and Macedonia regions of the former Yugoslavia and that in those years Albanians identified Turkish identity with Islamic identity, therefore they identified themselves as Albanians and likewise identified themselves as Turks. This situation points to a period in which both communities shaped their identities through a process of mutual assimilation, which complicated the perception of identity. In this context, Baklacioğlu argues that this situation undermines the credibility of Albanian literature and merges the Turkish history in the region into the Albanian identity. In this regard, Ağanoglu (2017) points out that a common point

---

---

where Turks and Albanians can come together is the Islamic identity. Islamic identity represents a space where both communities can unite. Karpas (2017) states that Islam played an important role among the factors that brought migration to the Ottoman Empire and later to Türkiye. However, it may be misleading to consider religion alone as the cause of migration. Although religion or Islam provides individuals with a common identity, the most important factor is the Ottoman subject status. This means that individuals adopted the political culture of the Ottoman Empire and shared common values.

When the legal regulations enacted in the early years of the Republic and all these theses are put together, it can be concluded that ethnic identity alone was not the main determinant in the admission of immigrants, as Albanians felt a sense of belonging to Türkiye as former subjects of the Ottoman Empire and migrated to Anatolia. The acceptance of Albanians as citizens, although not explicitly stated in the decisions of the Executive Board of Deputies, shows that ethnic identity was not the main determinant in the acceptance of immigrants in the early years of the Republic (Polat, 2021). Karpas (2017) emphasizes the society and individuals shaped by the unique behaviors, attitudes and cultural heritage of the Ottoman Empire. This cultural structure did not end with the collapse of the Ottoman Empire, but has continued to the present day and is referred to as Turkishness in Türkiye. Beyond religious debates, this Turkish culture is a result of the forces that have made the immigrants and natives from different regions and using different languages to resemble each other. These factors are related not only to religion but also to cultural interactions and shared values. Therefore, having an Ottoman culture allowed migrant groups to more easily harmonize with the native population in Anatolia. Karpas's analysis constitutes one of the main reasons for the better acceptance of Syrians by the locals in Türkiye compared to European societies and the more successful social integration processes of Syrian migrants. In this period, the effects of the understanding of Muslim and non-Muslim subjects in the Ottoman Empire were also seen in international migration policy. Within the framework of this policy, an "open door policy" was applied to immigrants who were not of Turkish descent but who were Muslims or who converted to Islam when they arrived in Türkiye. As a result of the examination of the legislation, it was observed that the admission and settlement of mass migrants within the scope of this policy was not seen as a problem at the national and local level. For this reason, the 1934 Law on Settlement dealt with the issue of the admission and resettlement of immigrants more predominantly, but did not include regulations on integration (Polat, 2021). In other words, the social cohesion of migrants was not an important issue considered in the early years of the republic. According to Sarı (2011), the international migrant resettlement policy implemented in the early years of Türkiye dealt mostly with shelter and subsistence. In this context, Sarı states that "ordinary resettlement" was applied to Muhajirs, and according to Kökdemir, he explains this concept as "Regardless of whether they had property in their homeland or not, they were provided with a household to shelter them, a shop, a plot of land, or a plot of land, vineyard, garden, olive grove, etc. in the ratio and amount determined by the distribution instructions." In other words, the resettlement policy in this period was aimed at providing shelter and livelihood opportunities to migrants.

In addition, Law No. 5683 on the Residence and Travel of Foreigners in Türkiye, which was published in 1950 and entered into force, stipulates that foreigners seeking asylum in Türkiye for political reasons should only reside in areas authorized by the Ministry of Interior. This shows that the residence restriction for migrants is limited to those arriving for political reasons and addresses the national security dimension. In this sense, in the first period of policies towards immigrants arriving in Türkiye, the open door approach towards former Ottoman subjects, mass admission, settlement policies focusing on housing and livelihood needs, and national security considerations were decisive.

With Türkiye's 1961 accession to the 1951 Geneva Convention, Türkiye's migration policies have been influenced by the western liberal approach to migration, which focuses on the individual (Barkın, 2014). In this approach, the United Nations (UN) has been the main guide and the European Union (EU) has established its own international migration policy based on UN legislation (Tepealtı, 2020). However, EU member states are authorized to determine their own international migration policies at the national level. Türkiye, on the other hand, initially acted within the framework of the UN and then shaped its own international migration policies and laws in accordance with the western-centered liberal individual-oriented understanding, especially since the early 1990s within the scope of the EU harmonization process (Polat, 2021). The great humanitarian losses during the First and Second World Wars and the forced migrations caused by the war environment led to the formation of many refugee groups around the world. This situation brought the issue of refugees to the agenda as a priority problem in the post-war period and the first step in this context was taken by the League of Nations (MC) (Şen & Özkorul, 2016).

The League of Nations initiated studies on refugee law in the 1920s. The MC aimed to develop refugee law through various conventions, but did not fully achieve this goal (Ergüven and Özturanlı, 2013). After the Second World War, refugees and displaced persons became the focus of the international agenda. In 1946, the United Nations General Assembly resolved to prohibit the forced return of refugees and displaced persons. However, this issue was not addressed as a problem that needed to be solved urgently. During this period, the International Refugee Organization (IOM), the first post-war private organization, was established within the UN and was successful in finding solutions to refugee problems (Taneri, 2012). Founded by the UN in 1947, the NAM has been active in helping refugees and providing support to refugees in need. The organization resettled refugees who did not want to return to their home countries in other countries and helped them build a new life. However, the NAM has been criticized for being biased in resettling refugees and transporting low-cost labor to western countries. As a result of these criticisms, the support of the member states decreased and the organization's activities ended in 1951 due to restrictions in the budget of the NAM (Polat, 2021).

In 1948, the United Nations General Assembly adopted the Universal Declaration of Human Rights and regulated the rights of refugees within the framework of human rights. However, after a while, it became clear that the work of the International Refugee Organization (IOM) was insufficient and in order to provide better support to refugees and to find deep-rooted solutions to their problems, the United Nations General Assembly decided to establish the Office of the High Commissioner for Refugees (UNHCR) in 1950. In 1951, the Commissionerate started its activities and in the same year, the Convention Relating to the Status of Refugees (Geneva Convention) was adopted by the United Nations General Assembly. However, the Convention entered into force in 1954 (Ergüven and Özturanlı, 2013). Türkiye ratified the Geneva Convention of 1951 in 1961 with a geographical limitation. According to this limitation, while Türkiye can grant refugee status to foreigners from Europe, it excludes foreigners from outside Europe and does not recognize them as refugees. This geographical limitation is an important factor regulating Türkiye's migration policies and refugee admission (Polat, 2021).

The United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) is a non-political international organization mandated to provide protection to refugees and find solutions to their situation. The 1951 Geneva Convention is also entrusted to UNHCR to monitor its implementation by the state parties. The mandate, duties and organizational structure of this organization are set out in the UNHCR statute. UNHCR's mandate has expanded over time to include other categories of asylum seekers not covered by the refugee convention. This includes groups such as stateless persons and returnees. Although UNHCR envisages cooperation with

---

---

national authorities, it remains unclear how cooperation on refugee or asylum-seeker status determination will be carried out. UNHCR can provide its views when assessing asylum applications and, where persons are recognized as refugees, can offer solutions, such as providing residence in another country. It is an important international actor working to help refugees and asylum seekers (Çiçekli, 2016).

In Türkiye, the Passport Law No. 5862, enacted in 1950, determined and regulated the entry and exit procedures for foreigners and Turkish citizens. This law regulated the entry and exit of foreigners into and out of Türkiye and regulated the right to reside and travel in Türkiye for foreigners arriving in accordance with the provisions of the passport. Law No. 5683 on the Residence and Travel of Foreigners in Türkiye, which was published and entered into force in the same year, is another important piece of legislation regulating the residence and travel rights of foreigners in Türkiye. Article 1 of the Law states that foreigners have the right to reside and travel in Türkiye, subject to certain conditions, if they are prohibited by law from entering Türkiye and if they have arrived in accordance with the provisions of the Passport Law. These laws include basic regulations on the rights of foreigners to enter and reside in Türkiye and were enacted to determine the rights and obligations of foreigners in Türkiye (Özdemir, 2023).

Law No. 5862 on Passports introduced regulations with a particular focus on passport procurement procedures, issuance of passport-like documents and transit outside Türkiye. Law No. 5683 on the Residence and Travel of Foreigners in Türkiye, which entered into force in 1950, regulates the entry, internal travel, residence, and changes in marital status of passport holders who comply with predetermined rules. However, there are no specific regulations for foreigners entering the country without a passport. In this context, there is a lack of legislation on refugees and asylum-seekers in domestic legislation during this period. In addition, the Passport Law No. 5862 authorized the Ministry of Interior to admit individuals coming to the country permanently, regardless of whether they held a passport or not (Polat, 2021).

Adopted in 1951, the Convention Relating to the Status of Refugees regulated the legal status of refugees at the international level; however, over time, the lack of content came to the fore and the Protocol Relating to the Status of Refugees was adopted in 1967 to remedy this deficiency. The 1967 Protocol revised the definition of refugee and stated that a refugee is "any person who, owing to a well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion, is outside the country of his nationality and is unable or, owing to such fear, refuses to avail himself of the protection of that country; or who has no nationality and is outside the country of his former habitual residence and is unable or, owing to such fear, is unwilling to return to it" (Tepealtı, 2019).

According to the 1951 Geneva Convention, individuals who have the conditions specified in the definition as a result of events occurring before that date are recognized as refugees and a date limitation is imposed. This limitation was based on the rationale that the aim was to ensure the return of those who migrated from Europe after the Second World War. The Protocol adopted in 1967 abolished the date limitation. Türkiye ratified this Protocol on 01.07.1968 with the Council of Ministers Decision No. 6/10266. In this context, Türkiye maintained the geographical limitation but abolished the time limitation. The entry into force of the Protocol in Türkiye was set for July 31, 1968. With these international arrangements, Türkiye recognized refugee and asylum-seeker status for migrants from within Europe, while recognizing a temporary asylum-seeker status for those coming from outside Europe. This shows that Türkiye was influenced by global migration developments and became a part of international regulations, albeit to a limited extent. Moreover, with this period, Türkiye tended to adopt a Western-centered liberal understanding of migration based on the individual (Bozbeyoğlu, 2015).

In 1963, the Ankara Agreement signed between the European Economic Community (EEC) and Türkiye envisaged economic migration from Türkiye in line with the development processes of European countries after World War II. However, this immigration process slowed down after the 1973 Oil Crisis. In this period, Türkiye generally played the role of a migration donor and transit country. At first, Türkiye implemented policies that supported labor migration to European countries during a period of economic problems, and legal regulations were also made. However, in the following years, due to the economic crisis in Europe and the decrease in the number of workers demanded, as well as economic and political problems and security concerns in Türkiye, migration policies to Europe were restricted (Sevimli and Reçber, 2014). These restrictions on sending migrants paved the way for phenomena such as illegal migration policies of the European Union (EU) matured within the community and Türkiye started to integrate into these policies from the early 1990s. Especially since 1994, Türkiye has endeavored to implement legal regulations in line with the EU's international migration policy established after the 1970s. In this way, step by step, the western-centered liberal understanding of migration based on the individual has been further adopted by Türkiye, and legal regulations and policies have been implemented in accordance with this understanding (Koçak and Gündüz, 2016). Following the end of World War II, international migration movements in Türkiye underwent significant changes. The post-war period encompassed years of intense demand for foreign workers and economic development in Europe. The 1963 Ankara Agreement was signed with the aim of "the gradual realization of a free flow of workers" and with this agreement, hundreds of thousands of workers started to migrate from Türkiye to many European countries, especially Germany (Dedeoğlu and Gökmen, 2011). Since 1961, Turkish citizens have enjoyed the freedom to travel as a constitutional right. In 1960, while 2,700 workers were working abroad in order to obtain better wage opportunities, this number increased to 6,700 a year later (Abadan-Unat, 2017).

In the 1960s, within the framework of agreements signed between Türkiye and EU countries such as Germany, the Netherlands, Belgium, Austria, France, Sweden, Switzerland, Switzerland, the UK and Denmark, there was a huge wave of migration from Türkiye to find work in these countries. Germany, in particular, witnessed the first influx of workers in 1961 and between 1961 and 1973, around 775,000 Turkish citizens migrated to this country in search of work. In 1980, this number reached one and a half million in Germany, exceeded one and a half million in 1990, and reached two million in 2000 (Yıldırımoglu, 2005). European countries did not impose any specific restrictions on immigration until the Oil Crisis in 1973. However, this crisis led to a decrease in the need for labor force and caused European countries to impose restrictions on migration (Karaşahin, 2012). During this period, migration from Türkiye to European countries started with guest worker status in the 1960s and became permanent through family reunification (Dedeoğlu and Gökmen, 2011).

Between 1980 and 1995, approximately 350,000 people migrated from Türkiye to Western European countries using the right to political asylum. During this period, from the late 80s to the early 90s, one out of every five people leaving Türkiye entered European countries as political refugees. Statistics between 1983-1994 show that the number of Turkish immigrants in the migration movement to Western European countries has increased steadily in countries such as Denmark, Belgium, Norway, Switzerland and Germany, while countries such as the Netherlands, Austria, England and Sweden have experienced fluctuations in the number of immigrants (İçduygu and Sirkeci, 1999). The increase in the tendency to emigrate from Türkiye since the early 1980s is attributed to important events such as the 1980 military coup in Türkiye. In fact, when we look at earlier periods, it is stated that the difficult periods Türkiye was in, such as the 1971 Memorandum, were also effective in this migration trend (İçduygu, 2004).

İçduygu and other researchers (2014) have attributed the phenomenon of irregular migration in Türkiye since the 1970s and the country's position as a recipient of international migration to various reasons. These reasons include the Russian invasion of Afghanistan, regime change in Iran, Saddam Hussein's destabilizing policies in the Middle East, the globalization process, the collapse of communist regimes in Eastern Europe and the Soviet Union. Researchers have also categorized migration in Türkiye as refugees, asylum seekers, illegal migrants, transit migrants and irregular migrants, pointing to the coexistence of complex human movements in the country. In addition, Iran-Iraq relations deteriorated rapidly after the overthrow of the Shah in Iran in February 1979 and the beginning of the Khomeini regime. In particular, those of the Shiite sect, which constitutes the majority in Iraq, focused on Khomeini's policy of influencing Shiites outside Iran. In this process, Iraq under Saddam Hussein abrogated the Iran-Iraq border agreement on September 17, 1980 and attacked Iran on September 22, 1980 (Kaynak et al., 1992).

Following the Iranian Revolution in 1979, approximately one million migrants sought refuge in Türkiye (Directorate General of Migration Management, 2017). In addition, around 5,000 civilians lost their lives when Iraq carried out a chemical weapons attack on the city of Halabja in 1988 before ending its war with Iran, and many people left their homes and sought refuge in Türkiye (Kaynak et al., 1992). During this period, with the Asylum Regulation No. 6169, which entered into force in 1994, Türkiye recognized and admitted asylum seekers under the status of "temporary asylum seeker", even though they did not fully comply with the Geneva Convention due to geographical restrictions. In this way, even though Türkiye actually characterized the migrants as "temporary asylum seekers", it implemented an "open door policy" towards mass migrants coming from regions where it had subjects dating back to the Ottoman Empire. Researcher Kirişçi (1999) noted that Türkiye pursued a flexible policy during the 1980s, when Iranian Kurds, Baha'is, Jews and regime opponents passed through Türkiye to seek asylum or emigrate to the West. A member of the Turkish Parliament also estimated that the number of people who crossed from Iran to Türkiye between 1980 and 1991 was around 1.5 million, but stated that precise statistics were not available. In addition, as a result of the assimilation policies initiated towards the Turks living in Bulgaria towards the end of 1984, 311,862 immigrants migrated to Türkiye in 1989 (Kamil, 2016). Türkiye has also implemented an "open door policy" towards these cognate migrants, whom it considers as former Ottoman subjects.

As can be seen, an "open door policy" was also adopted in the migrant flows to Türkiye after 1979 and 1990. However, during this period, except for the migrants from Bulgaria, Türkiye generally accepted other migrants as temporary asylum seekers. In addition, Türkiye also assisted migrants from Iran in their passage to European countries as a transit country. In other words, after the Khomeini regime came to power in Iran in 1978, Türkiye was seen as an intermediary for the passage of asylum seekers to other countries in the 1980s (Şen, 2014). However, during this period, the European Union (EU) initiated the idea of common borders with the Schengen Agreement and continued its efforts with the signing of the European Single Act (ESA) in 1986. The ECS basically envisaged single market integration for the EU. However, taking into account the risk that the ECS posed to the competences of the member states in the control of their external borders, countries added a declaration to the Treaty. This declaration states that migration policies may limit their competences at the national level, even though they agreed to act together for the reception, residence and movement of third-country nationals. In short, although the EU implemented policies to establish and protect a common border during this period, it did not aim to prevent member states from determining and implementing national migration policies (Erkiral-Tavas, 2015).

The 1989 Revolutions and the collapse of the Eastern Bloc raised concerns of massive migration flows within the Community and increased security concerns. Signed in 1990, the Dublin Convention was adopted as an intergovernmental agreement dealing with asylum applications. It stipulated that asylum applicants would be assessed in the Member States where they first entered and requested asylum (Şirin, 2016). Furthermore, Article 30 of the Schengen Convention also points to the responsibility to examine asylum applications, although the Schengen Convention has not been signed by all member states (Erkiral-Tavas, 2015).

In this context, it is seen that protectionist policies have been established and regulations have been made within the EU since the 1970s against migrants seeking asylum for political reasons, especially due to the political developments in the nearby regions. This process has also affected Türkiye, which, on the one hand, has been confronted with irregular migrants who leave their countries for political reasons and use Türkiye as a transit point to cross to Europe, and on the other hand, Türkiye has started to experience problems with the EU as an immigration country due to its own internal political problems (Polat, 2021).

İçduygu (2004) states that during what he calls the growth period of international migration between 1988 and 1993, two different main migration flows stood out in Türkiye. The first of these flows includes refugees from countries such as Iraq and Bulgaria, while the second includes movements of asylum seekers and migrants from the Eastern Bloc for economic purposes. While most of the Iraqi Kurdish refugees left Türkiye during this period, a large number of Bulgarian refugees of Turkish nationality did not leave the country and settled in Türkiye. Most of the migrants from the Eastern Bloc stayed in Türkiye for a short period of time and then continued their activities by moving back and forth between their home countries for economic and other purposes. In this period, along with national and international economic and political transformations, the foundations of Türkiye's foreign student policies were laid. After 1980, under the influence of liberal opening policies, Türkiye made legal arrangements for foreign students. In this framework, first the Law No. 2922 on Foreign Students Studying in Türkiye was enacted in 1983 and then the Regulation on Foreign Students Studying in Türkiye was put into effect on April 15, 1985 with the Council of Ministers Decree No. 85/9380 (Gün & Yüksel, 2021). Although the relevant regulation was repealed by Article 1 of the Regulation No. 2011/162 on the Repeal of the Regulation on Foreign Students Studying in Türkiye, it has been a pioneer in taking basic steps to increase the number of foreign students studying at universities in Türkiye with the liberal policies implemented after 2010. In addition, Türkiye has introduced a new migration approach in order to attract qualified migration to the country and started to make legal arrangements in this context (Çelik, 2018).

Since the early 1990s, when Türkiye was both forced to adopt regulations on international migration control as part of the EU harmonization process and was exposed to intense waves of migration due to its geopolitical position, it became inevitable that legal regulations and institutionalization efforts on international migration were inevitable. İçduygu (2004) evaluates the period between 1994-2001 as the period of preparation and maturation of Türkiye's legislation on asylum and refuge issues. At the same time, he emphasized the period between 2001-2004 as the period when smuggling and the effects of illegal migration on the labor market in countries were among the frequently discussed issues at national and international level and Türkiye started to make efforts to make comprehensive regulations in order to prevent illegal migration.

The Maastricht Treaty, which entered into force in November 1993, aimed to create a European community with the abolition of internal borders by promoting political, monetary and economic union. This treaty laid the foundations of the European Union (EU) and introduced a structure based on three main pillars. These pillars are "European Communities" as the first pillar, "Common Foreign Security and Defense Policy" as the second pillar and

---

"Justice and Home Affairs", which includes migration and asylum, as the third pillar. The three-pillar structure established by the Maastricht Treaty included the efforts of the member states to develop measures to address illegal migration as a common issue. However, these efforts on illegal migration lacked an effective binding commitment (Yazan, 2016).

The 1997 Treaty of Amsterdam is an important document that directly addresses migration and refugee issues in the European Union. The Treaty recognized that migration and refugee issues are matters that the Union should address as a matter of priority and introduced binding provisions that also affect the member states of the Union. The Treaty gave the European Commission, the European Parliament and the Court of Justice wide powers to take decisions and implement them on migration. Furthermore, the Treaty stipulates that the provisions of the Schengen Agreement, in particular on external borders, must be implemented whether or not they have been signed by the member states of the Union. Although the EU has made many regulations on migration flows, it has struggled to prevent member states from considering migration as their sovereign territory. Therefore, countries' approaches to migration go beyond the principle of unity (Koca, 2002). However, although the EU wants to establish a common migration management against the increasing refugee flows and illegal migration problems, member states have difficulties in establishing a common policy due to limitations and possible violations in their jurisdictions. In this process, Türkiye has initiated a new era in its international migration policy in order to put asylum and asylum issues into a more clear framework. The migration policy of this new era was shaped by irregular migration movements and the legal regulations implemented in Europe, as well as the mass migration to Türkiye as a result of the war in Iraq. In this context, the Asylum Regulation No. 6169 entered into force in 1994 (Polat, 2021).

Although the Asylum Regulation No. 6169 seemingly accepts the definitions of refugee and asylum seeker in line with the UN and EU regulations, it is observed that foreigners from outside Europe are not recognized as refugees. In this way, it is observed that with the Asylum Regulation, the distinction between refugees and asylum-seekers between European and non-European countries has been regulated for the first time in Türkiye. The fact that Türkiye became a party to the 1951 Geneva Convention in 1961 by limiting its application to events occurring in Europe necessitated the preparation of this Regulation. The Regulation aims to determine the procedures and principles to be applied to foreigners seeking asylum or refuge in Türkiye and to determine the duties of the relevant institutions. From 1994 onwards, as part of international regulations, Türkiye incorporated into its domestic law for the first time not only the status of migrants, but also their resettlement, cultural, political and some social rights; however, in practice, limitations on the mass resettlement of migrants continued (Dost, 2014).

EU harmonization efforts, migration management, regulation of foreign workers and the fight against illegal migration have been reflected in Türkiye's development plans since 1996. The Seventh Development Plan, which covers the period between 1996 and 2000, stands out as the first plan of Türkiye to address the issue of migration. While previous development plans generally addressed the issue of migration in the context of internal migration, the Seventh Five-Year Development Plan of the Ministry of Development of the Republic of Türkiye states that since the early 1990s, Türkiye has been subjected to a massive influx of international migration, asylum seekers and illegal workers, thus becoming not only a sending country but also a receiving country. However, it was emphasized that having insufficient statistical data to determine the demographic and socio-economic characteristics of incoming migrants makes it difficult to develop economic and social policies and it was envisaged that this issue should be addressed within a system (Tepealtı, 2020).

Under the heading of increasing employment and efficiency in the labour market, it was emphasized that the labour market is insufficient according to the changing conditions of the

---

labour market and the main reason for this is that the legislation on foreigners working for wages and salaries or providing services on a freelance basis in the country is "scattered and complexly regulated". In order to find a solution to this problem, it was stated that issues such as monitoring and supervision of foreign nationals working in Türkiye should be taken into consideration, and in this framework, it was suggested that the legislation on the work of foreigners in Türkiye should be revised and regulated. It was also noted that the Law on Settlement should be revised to accommodate migrants from abroad in line with changing conditions (Aktel ve Kaygısız, 2018). This development plan reveals that in the early 2000s Türkiye was still unable to formulate a comprehensive migration policy. Moreover, it is seen that the legislative, economic and settlement dimensions of migrants were addressed. However, it is understood that the integration problems of migrants were ignored and downplayed during this period.

In the period between 2001-2004, illegal migration, smuggling and their effects on the labor market became important issues at both national and international level. During this period, Türkiye started to revise its policies, stating that more effective and stringent policies should be implemented against illegal migration. In this period, the state's approach and actions have changed and a new phase has begun, but illegal migration has also changed its shape and become more institutionalized (İçduygu, 2004). In 2001, Türkiye signed the Accession Partnership Document as part of its accession process to the EU. The document aims to strengthen the fight against illegal migration in the short term and to negotiate a readmission agreement with the European Commission; in the medium term, to adopt and implement the EU acquis and practices, to ensure harmonization in the field of asylum, to remove the geographical restriction based on the 1951 Geneva Convention, to evaluate asylum applications and to provide accommodation centers and social support for refugees and asylum seekers (Polat, 2021). Three main points can be clearly seen in this document. First, with the "Turkish National Action Plan for the Adoption of the European Union Acquis in the Field of Asylum and Migration" dated 25.03.2005, the issues of asylum and illegal migration were brought to the forefront and it is seen that Türkiye started to formulate a migration policy in these areas in the early 2000s. In this period, Europe faced intense illegal migration and asylum problems in the pre-2000 period and turned towards finding solutions to these problems. In this process, Türkiye has also encountered illegal immigrants from Iran and Iraq since the late 1970s.

Secondly, the issue of lifting the geographical restriction based on the 1951 Geneva Convention was revisited. Türkiye has faced an intense international migration problem both as a transit country to Europe and as a destination country for migrants. In this situation, as a developing country, it is left alone to tackle the migration problem and is expected to bear the socio-economic burden alone. Finally, in the context of refugees and asylum seekers in Türkiye, the process of establishing migration legislation and institutionalization of migration has continued under the guidance of the UN and the EU. With the impact of the Implementation Action Plan, the approach to the problem of international migrants in Türkiye began to emphasize the issue of social cohesion for the first time. In this context, the Plan laid the foundation for an important transformation in Türkiye's migration policy (Parlak, 2015).

In 2004, the EU announced the Hague Program with the aim of promoting regular migration and strengthening Europe's knowledge-based economy, increasing the level of economic growth and leaving other countries behind by creating an advanced knowledge-based economy. In this framework, the Hague Program stands out as an important document that brings measures to prevent irregular migration movements to the international level. In other words, issues such as limiting irregular migration, implementing migration management effectively, and increasing border controls have been the priority focus points of the EU (Şen, 2014). The 2012 memorandum of understanding with Frontex, the EU agency responsible for

---

controlling the EU's external borders, has ensured solidarity in the fight against irregular migration. As part of the EU's scope of work, a Frontex liaison officer was assigned to Türkiye in 2016. The principles of returning people to their country of citizenship or origin in order to ensure that irregular migration is carried out in a controlled manner and in accordance with human dignity are regulated by the Agreement between the Republic of Türkiye and the European Union on the Readmission of Persons Residing in Türkiye without Authorization (IDA) No. 6652, which entered into force in 2014. In total, 15 countries have signed the GKA. This agreement shows that the EU has had a significant influence on the formation of Türkiye's international migration legislation and policy. In addition, the EU has placed responsibility on Türkiye to protect its borders against irregular migrants and expected Türkiye to bear the economic and social burden on its own (Bayram and İzol, 2022).

In 2004, during the preparation of the National Action Plan, the Ministry of Interior, General Directorate of Security launched the "Training Project for the Development of Police Capacity in Refugee/Asylum Seekers Related Areas" aiming to improve the capacity of personnel in the field of refugees and asylum seekers in line with international standards. This project was followed in 2005 by the "Country of Origin and Asylum Information System Project", which aims to identify the training needs of personnel on asylum, develop training programs, develop strategies on refugee law, organize seminars and strengthen the information database on the countries of origin of refugees and asylum seekers. Based on the results of these projects, "Türkiye's National Action Plan for the Adoption of the European Union Acquis in the Field of Asylum and Migration," entered into force on 25.03.2005 (Polat, 2021). This action plan on asylum in Türkiye aimed to draw a roadmap for harmonization with the EU acquis and for the reception of asylum seekers, with a view to strengthening institutionalization on the one hand and integration (harmonization) on the other. According to this action plan, it was proposed that persons with the status of refugee, asylum seeker or temporary asylum seeker should have the right to choose their place of residence in order to fully integrate into Turkish society, provided that they successfully complete their integration program. This proposal, reflecting Europe's liberal individualist approach, shows that both the understanding of migrants' adaptation to society as individuals is adopted and the condition of completing integration programs is presented as a prerequisite for choosing a place of residence (Güner, 2007).

This action plan emphasized that integration projects for refugees and asylum-seekers in Türkiye should be carried out by national and international organizations such as UNHCR, IOM and TRC, as well as non-governmental organizations (NGOs) within the framework of legislation. In this context, it is stated that UN and EU norms are the main guidelines for the integration of refugees and asylum seekers. In the action plan, it was noted that there is no harmonization system for other foreigners. At the same time, it is stated that NGOs and local administrations, especially municipalities, are the main implementers of integration. The 2006 Law No. 5543 on Settlement abolished the old Settlement Law of 1934. With the impact of Türkiye's extensive international migration and the EU harmonization process, the 2006 Law on Settlement addressed the migration issue in a broader perspective and regulated the rights and obligations of those resettled. Although the 2005 Asylum Action Plan addressed the issue of integration of migrants within a framework limited to refugees and asylum seekers, the 2006 Law on Settlement still regulates international migration regulations in terms of resettlement, rights and obligations (Kantas Yılmaz and Ergül, 2021).

Although the Ninth Development Plan covers the years 2007-2013, it naturally does not include the issue of migration and its effects since the plan was adopted in 2006, despite the fact that it covers the years in which there was an intense wave of migration from Syria to Türkiye in 2011. The Plan emphasizes the development of a culture of competitiveness, with a

---

---

focus on enhancing Türkiye's economic growth and efficiency, and emphasizes the continuity of these efforts. In general, until 2011, when the mass Syrian migration took place, the issue of international migration was not comprehensively addressed in planning processes in Türkiye and policies were not formulated to address it (Aktel and Kaygısız, 2018).

Türkiye has adopted an open-door policy towards former Ottoman subjects who forcibly migrated from Syria to Türkiye. This is a re-implementation of a policy previously adopted in the 1930s, 1950s, 1980s and 1990s for mass migrants from the former Ottoman sphere of influence. Beginning in April 2011 and constituting the latest wave of mass migration, the Syrian migration has been a major impetus for Türkiye to establish an institutionalized management system and legislation for international migrants. This has emerged as a decisive factor in shaping Türkiye's international migration policy (Mollaalıoğlu, 2020). The problem of Syrian refugees who were forced to flee their country and seek asylum in Türkiye was initially treated as a disaster. Therefore, with the Regulation on Disaster and Emergency Management Centers published in the Official Gazette dated 19 February 2011 and numbered 2011/1377, asylum and population movements were recognized as disasters and emergencies. In this case, the Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) is authorized for response and coordination at national level. Furthermore, the Temporary Protection Regulation No. 29153 also assigned AFAD the responsibility for the provision of services to foreigners sheltering in camps. However, over time, it has become clear that Türkiye lacks a comprehensive migration management system and institutional structure (Polat, 2021). In this context, with the enactment of the Law on Foreigners and International Protection No. 6458 dated April 4, 2013, the Directorate General of Migration Management was established as a first step. Subsequently, firstly in 2015, the procedures related to foreigners were carried out by the Security Directorate, and then in 2018, the Syrian migrant camps under the responsibility of AFAD were transferred to the Directorate General of Migration Management (DGMM). These steps aimed to create the necessary administrative structure for an effective migration and asylum management system (Yılmaz, 2006).

The enactment of Law No. 6458, Türkiye's first comprehensive international migration law, has set the legal framework for the rights of migrants who are "registered" in Türkiye, despite the lifting of the "European" restriction in the Geneva Convention, and has been recognized as an important step towards establishing an established international migration policy (Özer, 2015). This law has also been an important achievement in terms of preventing the arbitrary return of foreigners. In addition, the rights of individuals seeking international protection have been legally protected by this law. In other words, the rights of migrants and refugees have been put into a legal framework in line with international standards. The Temporary Protection Regulation also defined the status of "temporary protection" in addition to "refugee" and "asylum-seeker" statuses, and in this context, Syrian migrants were placed under "temporary protection" status (Aktel & Kaygısız, 2018).

The Directorate General of Migration Management has assumed a major role in determining Türkiye's international migration policy. In this context, the Migration Policies Board, which aims to formulate Türkiye's migration policies and strategies and monitor their implementation, was established within the Directorate General of Migration Management. Thanks to this step, Türkiye has adopted an approach that addresses the problem of international migrants not only as a matter of settlement (shelter), but also as a multifaceted issue such as education, health, security, legal support, harmonization, etc. within an institutional framework and has started to formulate policies in these areas. In particular, socio-cultural cohesion is considered as one of the priority areas by the Directorate General of Migration Management (Parlak, 2015). In this way, Türkiye is adopting a more comprehensive and coordinated

---

---

approach in the field of international migration management and trying to create a policy framework in line with international standards.

The Tenth Five-Year Development Plan of the Ministry of Development of the Republic of Türkiye, covering the period 2014-2018, states that Türkiye's structure on migration has been strengthened by the country's opening up policies and economic developments. During this period, issues such as monitoring and tracking foreign migrants arriving in Türkiye, illegal migrants arriving illegally and migrants in transit were addressed. The Plan identified that due to both internal and external migration, cities have experienced population accumulation, which has led to problems in areas such as infrastructure, income distribution and public order. Therefore, it is proposed to focus on the renewal of existing structures in urban areas and legal regulations in areas such as spatial planning and urban transformation. This approach aimed to address the migrant problem in the context of urbanization in addition to its social, cultural, economic and security dimensions. Moreover, the issue of integration was addressed not only to the needs of migrants but also to the needs of individuals from different strata such as children, youth and women. In this way, the scope of the international migrant problem has expanded and the policy-making process has become more multidimensional and layered (Polat, 2021).

RESULTS

Türkiye has seen urban areas become the main settlement areas for migrants, especially with the wave of mass Syrian migration. At first, the Syrian population rapidly increased in Kilis, Gaziantep, Mardin, Hatay, and Gaziantep, which are located close to the Syrian border and inhabited by local Arab populations. According to 2021 data, especially in cities such as Gaziantep and Kilis, the proportion of the Syrian population relative to the local population is estimated at 21.78% and 20.32%, respectively, making them the third and fourth provinces with the highest Syrian migrant populations in Türkiye. Research shows that urban problems such as housing and infrastructure are particularly acute in metropolitan areas such as Gaziantep and Şanlıurfa. In these regions, the international migrant problem tends to intertwine with pre-existing urban problems to create an urbanization crisis. As these cities are close to border areas, the problem of international migrants adds to the existing urban problems and these problems turn into urbanization problems over time. Migrants in these cities also tend to gravitate towards larger cities such as Antakya, Mersin, Antalya, Izmir and Istanbul, where job opportunities are more plentiful and living costs are lower. In medium-sized cities, the number of Syrian migrants is generally lower. This may lead to a concentration of migrant populations in metropolitan cities, and the integration problems caused by migration may be felt more acutely in metropolitan cities. Therefore, in the medium and long term, it is necessary to develop policies that approach the adaptation problems of Syrian migrants in a more comprehensive manner and in which local and civilian stakeholders assume responsibility alongside the central government (Kayan, 2013).

In 2011 and beyond, Türkiye took the first steps towards establishing an institutional structure for international migrants. In this period, legal arrangements were put in place to establish not only resettlement but also more comprehensive policies such as education, health, employment, security and civic participation to ensure social cohesion. This process addressed an area not covered by international migration policies dating back to the 1920s, namely the harmonization of migrants, put it into a legal framework, and addressed it with an approach to manage it by involving stakeholders under the leadership of the Directorate General of Migration Management. In line with this approach, projects have been implemented at local, national and international levels in cooperation with the public and civil society. In particular, work has been carried out on the economic, socio-cultural and political adaptation of Syrian migrants. In this context, international migration policies for Syrians under temporary

---

protection have included important regulations and practices in areas such as education, health, employment, shelter, settlement and socio-cultural cohesion. Thanks to these policies, important steps have been taken for the integration and social cohesion of migrants and a multidimensional approach has been adopted (Polat, 2021).

REFERENCES

- Abadan-Unat, N. (2002). Bitmeyen göç: Konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa (Vol. 1). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ağanoğlu, H. Y. (2017). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların Makus Talihi: Göç. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Aktel, M. ve Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye'de Göç Yönetimi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(2): 579-604.
- Arslan, Z. (Ed.) (2022). 19. Yüzyıldan Günümüze Türkiye'ye Yapılan Göçler, Göçmenlik ve Sosyal Uyum. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Baklacioğlu, N. Ö. (2010). Dış Politika ve Göç, Yugoslavya'dan Türkiye'ye Göçlerde Arnavutlar (1920-1990). İstanbul: Derin Yayınları, ISBN: 978-9944-250-89-4.
- Baklacioğlu, N. Ö. (2015). Yugoslavya'dan Türkiye'ye Göçlerde Sayılar, Koşullar ve Tartışmalar. Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler. (Der. M.M. Erdoğan ve A. Kaya). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 507.
- Barkın, E. (2004). 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi. Ankara Barosu Dergisi, (1), 331-360.
- Bayram, M. H. ve İzol, R. (2022). Avrupa Birliği'nin Dış Sınırlarının Yönetiminde Üçüncü Ülkelerle İş Birliği: Türkiye Örneği. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, XII(I), 15-37.
- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler ve İnsan Hakları. Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi, 2(1), 60-80.
- Cengizkan, A. (2004). Mübadele Konut ve Yerleşimleri. Ankara: Arkadaş Yayıncılık.
- Çelik, Y. (2018). Türkiye'de Suriyeli Çocuklara Yönelik Uygulanan Eğitim Politikalarının İncelenmesi: Tespitler, Sorunlar ve Öneriler, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiçekli, B. (2016). Yabancılar ve Mülteciler Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Danış, A. D. (2004). Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye. Birikim Dergisi. Sayı: 184-185, 216-224.
- Dedeoğlu, S. ve Gökmen, Ç. E. (2011). Göç ve Sosyal Dışlanma Türkiye'de Yabancı Göçmen Kadınlar. Ankara: Efil Yayınevi.
- Dost, S. (2014). Ulusal ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriye'li Sığınmacıların Hukuki Durumu. Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(1), 27-69.
- Erdil, B. (2019). Göç ve Mülteci Hareketlerinin Türkiye'nin Göç Politikalarına Etkileri. Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(2), 71-86.

- Ergüven, N. S. ve Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 62(4), 1007-1061.
- Erkiral-Tavas, O. (2015). Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Stratejisi Yönetimi: Bir Model Önerisi. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2017). Göç İstatistikleri: Geçici Koruma, http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713
- Gün, M. ve Yüksel, S. (2021). Dünyada Göçmen Eğitimi Politikaları Bağlamında Türkiye'nin Göçmen Eğitimi Sürecinin Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerileri. Milli Eğitim Dergisi, (Türkiye'de ve Dünyada Göçmen Eğitimi Özel sayısı), 1031-1053. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.960056>
- Güner, C. (2007). İltica Konusunda Türkiye'nin Yol Haritası: Ulusal Eylem Plânı. AÜHFD, 56(04), 81-109.
- İçduygu, A. (2004). Türkiye'de Kaçak Göç. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1999). Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri 75 Yılda Köylerden Şehirlere Bilanço 98. İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları ve Tarih Vakfı Ortak Yayını.
- İçduygu, A., Erder, S. ve Gençkaya, Ö. F. (2014). Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikası 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumlarından Ulus Ötesi Dönüşümlere Araştırma Raporu. Koç Üniversitesi Göç Araştırmalar Merkezi.
- Kâmil, İ. (2016). Bulgaristan'dan Türkiye'ye Gerçekleşen 1950-1951 Göçünün Nedenleri. Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi, 2(5), 31-65.
- Kantas Yılmaz, F. ve Ergül, S. (2021). Sağlık Politikası Analizi: Göçmen Sağlığı Kapsamında Suriyeli Sığınmacılar. Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi, 3(2), 119-128.
- Karavaşin, M. (2012). Avrupa Birliği'nde Ortak Göç Politikası Oluşturma Çabaları ve Ulusal Farklılıklar Sorunu. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karpat, K. H. ve Sönmez, A. (2003). Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm: Kırsal Göç, Gecekondu ve Kentleşme. Ankara: İmge Kitabevi.
- Karpat, K.H. (2017). Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler. Çeviren B. Tırnakçı. İstanbul: Timaş Yayınları, 3. Baskı.
- Kayan, A. (2013). GAP Bölgesinde Kentleşmeden Doğan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(3), 24-43.
- Kaynak, M., Yınanç, R. ve Şahin, C. (1992) Iraklı Sığınmacılar ve Türkiye. Ankara: Tanmak Yayınları.
- Kirişçi, K. (1999). Türkiye'ye Yönelik Göç Hareketlerinin Değerlendirilmesi: Bilanço: 1923-1998 Türkiye Cumhuriyeti'nin 75 Yılına Toplu Bakış. İstanbul: Tarih Vakıfları Yayını. 1(1), 111-121.
- Kirişçi, K. ve Karaca, S. (2015). Hoşgörü ve Çelişkiler: 1989, 1991 ve 2011'de Türkiye'ye Yönelen Kitleli Mülteci Akınları. Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler. (Der. M.M. Erdoğan ve A. Kaya). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

-
- Koca, M. (2002). AB Ülkelerine Göç, Mülteci ve Yabancı Uyrukluların İstihdamı. *Türk İdare Dergisi*, 97-133.
- Koçak, O. ve Gündüz, R. (2016). Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 66-91.
- Macar, E. (2015). Yunanistan'dan Anadolu'ya Göç: Nüfus Mübadelesi. *Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler.* (Der. M.M. Erdoğan ve A. Kaya). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 507.
- Mollaalioğlu, F. N. (2020). Türkiye'den Suriye'ye Gerçekleşen Göçlerin Tarihsel Boyutu. *Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(17), 1-24.
- Öksüz, H. (2000) İkili İlişkiler Çerçevesinde Balkan Ülkelerinden Türkiye'ye Göçler ve Göç Sonrası İskân Meselesi: 1923-1938. *Atatürk Dergisi*, 3(1), 169-188.
- Özdemir, G. (2023). Türkiye'de Stratejik Göç Yönetimi. (Yüksek Lisans Tezi), Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Özer, Y. (2015). Uluslararası Göç ve Yabancı Düşmanlığı. İstanbul: Derin Yayınları.
- Parlak, B. (2015). Türkiye İltica ve Göç Mevzuatının Coğrafi Kısıtlama Uygulaması Yönünden Analizi. *TESAM Akademi Dergisi*, 2(2), 65-79.
- Polat, Y. (2021). Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikasına Tarihsel Bir Bakış. *Journal of Awareness*, 6(2), 145-160.
- Sarı, M. (2011). Atatürk Dönemi'nin İskân Politikasında İç İskâna Yönelik Çalışmalar (1923-1938). *Hacettepe Üniversitesi Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi (CTAD)*, 14, 87-113.
- Sevimli, K. A. ve Reçber, S. (2014). Avrupa Birliği'nde İşçilerin Serbest Dolaşımı ve Türk İşçilerinin Serbest Dolaşım Hakkı. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 72(2), 391-440.
- Şakacı, B. K. (2020). Türkiye'nin Göç ve İskân Politikaları: 1934 Tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu İncelemesi. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 1(3), 36-57.
- Şen Y.F. ve G. Özkurul. (2016). Türkiye – Avrupa Birliği İlişkilerinde Yeni Bir Eşik: Sığınmacı Krizi Bağlamında Bir Değerlendirme. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 86-119.
- Şen, M. (2014). Türkiye'de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi. *Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi*, 1(40), 231-256.
- Şirin, N. A. (2016). Çabalar Sonuç Verecek mi? Avrupa Birliği'nin Ortak Bir Göç ve Sığınma Politikası Oluşturma Girişimleri. İstanbul: İletişim Yayınları, 3. Baskı.
- Taneri, G. (2012). Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi. (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tepealtı, F. (2019). Avrupa Birliği'ne Yönelik Türkiye Geçişli (Transit) Göç Hareketleri ve Türkiye'nin Düzensiz Göçle Mücadelesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(41), 125-140.
- Tepealtı, F. (2020). Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye. (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazan, Y. (2016). Avrupa Birliği'nin Yasadışı Göç Politikası Türkiye Örneği Çerçevesinde İnsan Hakları Sorunsalı. *Milenyum Yayınları*.
- Yılmaz, H. (2006). Türkiye'de Mülteci Hukuku ve Uygulaması: Sorunlar ve Çözüm Önerisi. *Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirileri*. İstanbul: Zeytinburnu Belediye Başkanlığı.
-

Sosyal Uyum Göstergesi Olarak Gaziantep'te Suriyelilerin STK'larının Deprem Sonrasında Kapasite Kullanımları

Capacity Utilization of Syrian NGOs in Gaziantep After the Earthquake as an Indicator
of Social Cohesion

Mehmet Ateş¹, Hatice Kübra Canpolat², Zeynep Çitçi³, Canan Şeyma Demir⁴,
Betül Doğan⁵, Aziza Ergeshkyzy⁶, Yücel Karadaş⁷, Hatice Öndeş⁸

Öz

Toplumsal hayatta arayışı yapılan kavramların geçerliliği, toplumdaki grup, kurum veya bireylerin davranışlarına bakarak sınıanabilir. Bir toplumda veya şehirde yaşayan göçmenlerin yerli halka uyumu, göçmenlerin yemek alışkanlıklarından, giyim kuşamından, eğitim hayatlarındaki becerilerinden, ekonomik hayatta ayakta kalabilme başarılarından hareketle çıkarılabilir. Sosyal uyumun gözlenebileceği çarpıcı alanlardan biri de, göçmenlerin sivil toplum kuruluşlarının (STK) efektif bir şekilde kullanılıp kullanılmadığıdır. Özellikle deprem gibi, sosyal kriz sonuçları olan büyük bir affette göçmen STK'larının kapasite kullanımları, bu kurumların yerleştikleri toplumdaki uyum süreçleri hakkında fikir vermektedir. Gaziantep'te konuşlu olan Suriyeli STK'ların 6 Şubat 2023 depreminin yarattığı sosyal kriz ortamında, başta Suriyeli göçmenler olmak üzere depremezdelerin bu krizi daha hafif atlattıklarına yardımcı oldukları bilinmektedir. Söz konusu STK'ların aktif kapasite kullanımları, aslında Suriyelilerin ve onların STK'larının Türk bürokratik sisteminde, ekonomik alt yapısında ve kültürel ortamında var olabileceği düzeyleri, dahası bu değişkenlere uyum düzeylerini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, sivil toplum kuruluşları, deprem, Suriyeliler

Abstract

The validity of the concepts sought in social life can be tested by looking at the behavior of groups, institutions or individuals in society. The adaptation of immigrants living in a society or city to the local population can be inferred from the immigrants' food habits, clothing, skills in education, and their success in surviving in economic life. A striking area where social cohesion can be observed is the effectiveness of immigrants' non-governmental organizations. Especially in a major disaster that results in a social crisis, such as an earthquake, the capacity use of immigrant NGOs gives an idea about the adaptation processes of these institutions in the society in which they settle. It is certain that Syrian NGOs stationed in Gaziantep, in the social crisis environment created by the February 6, 2023 Earthquake, helped earthquake victims, especially Syrian immigrants, to overcome this crisis more easily. The active capacity usage of the NGOs in question actually shows the level of existence of Syrians and their NGOs in the Turkish bureaucratic system, economic infrastructure and cultural environment, and moreover, their level of adaptation to these variables.

Keywords: Migration, non-governmental organizations, earthquake, Syrians

¹ Doktora öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü, mehmet_ates_1995@hotmail.com

² Öğretim Görevlisi, Gaziantep Üniversitesi, hacceke@gmail.com

³ Doktora Öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü, dytzeynepgungordu@gmail.com

⁴ Doktora Öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü, cnsym@gmail.com

⁵ Doktora öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü, betuldogan.odga@gmail.com

⁶ Doktora öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü, hanboto2706@gmail.com

⁷ Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü, karadas@gantep.edu.tr

⁸ Doktora öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi, Göç Enstitüsü gecerhatice@yahoo.com

Sivil Toplum, Yardımseverlik ve Türkiye’de Sivil Toplum

Göç, çeşitli sebeplerden ötürü insanların yaşadıkları hayatlarını, akrabalarını, evlerini, işlerini, yurtlarını, kültürlerini ve yaşamlarının diğer bağlı olduğu şeyleri bırakarak ya da bırakmak zorunda kalarak farklı bir coğrafyaya taşınması ve yeni bir hayat kurup ve o hayata uyum sağlamaya çalışması olarak ifade edilmektedir (Toros, 2008, s. 9).

Mevcut küresel tahminlere göre 2020 yılı itibariyle dünya üzerinde 281.000.000 uluslararası göçmen bulunmaktadır. Bu sayı da küresel nüfusun %3,6’sına denk gelmektedir. Net rakam olmamakla beraber uluslararası göçmen sayısının son 50 yılda 3 kat arttığı tahmin edilmektedir. Son 30 yılda 128.000.000 insan göç ederken bu sayının 1990’da 153.000.000, 1970’de 84.000.000 olduğu bilinmektedir (IOM, 2022: 18-50). Son 50 yılda geçen zamana baktığımızda özellikle küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin artmasıyla beraber göç de dinamik bir süreç kazanmış ve göçler ekonomik, ya da temelinde kapitalist ve küresel çıkarların bulunduğu ekonomik temelli zorunlu göçler haline gelmiştir (Çetin, 2015, s. 18).

Bu küreselleşme ile oluşan zorunlu ya da ekonomik göçün sonucu olarak meydana gelen insanların barınması, beslenmesi gibi temel ihtiyaçlarda STK’ların rolü büyüktür. STK’ların rollerine bakmadan önce Sivil toplum kavramına derinlemesine bakmalıyız. Sivil Toplumun kavramsal ve fikrîsel temelleri çok eskiye dayansa da sivil toplum, 20. yüzyılda özellikle de 90’lı yıllarda çokça tartışılan ya da dünyada yaşanan güncel gelişmeler sebebiyle tartışılma ihtiyacı duyulan bir kavram haline gelmiştir. Tarihte meydana gelen bazı toplumsal ve insani temelli olaylar, Berlin Duvarı’nın yıkılması (1989), Doğu Avrupa ülkelerinde yaşanan siyasal rejim değişiklikleri ve bu ülkelerin demokrasiyle olan ilişkileri artık sivil toplum temelli bir perspektiften tartışılmaktadır. Bununla birlikte 1980 sonrası ortaya çıkan yeni toplumsal hareketler de sivil toplum kavramı ile anlaşılmaya çalışılmaktadır (Keane, 1993 aktaran Ozan, 2014: 99). Bu dönemde otoriter rejimlerin dağılması sonrasında meydana gelen kanlı demokrasiye geçiş süreçleri ve insanlığın karşılaştığı tehlikeler, sivil toplumu gündeme getirmiştir (Keyman, 2004 a:19). Genel bir tanımla “STK’ları toplum yararına çalışan, demokrasinin gelişmesine katkıda bulunan, maddi kazanç hedeflemeyen devlet dışı sivil kuruluşlar olarak tanımlamak mümkündür” (Erözden, 1998: 13).

STK daha iyi, insani bir hayatı hedeflerler ve amaçları topluma fayda sağlamak ve değer üretmek olan gönüllülerden oluşur. Sivil toplumda temel dayanak olarak gönüllülük esastır. Çünkü fayda sağlamak ve değer üretmek kavramları yalnızca gönüllülük ve istekli bir çabayla sürdürülebilir ve etkin bir hal alabilir. Sivil toplumda sürdürülebilirlik olmazsa olmazdır ve sivil toplumun daha fazla fayda sağlayarak gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme kabiliyetinden ödün vermeden, mevcut ihtiyaçları karşılayabilme ve bunu aktararak devam ettirebilmelerini sağlar. Temelinde ise gönüllülük yatar (BM Türkiye, 2022). Gönüllülük esasıyla birlikte yardımlaşma, arkadaşlık, beraber bir şeyler yapma duygusu, insanların gönüllü olarak bir araya gelmesi ve bir şeyler üretmeye çalışması, sivil toplumunun temelini oluşturur. Dahası bireylerin tek başlarına yapamadıklarını birlikte yapabilmek anlamına gelen, birliktelik kuvveti ve beraberliğin vermiş olduğu olumlu enerji, yardımlaşmayı, gönüllülüğü ve beraberliği temsil etmektedir (Keyman, 2004: 2- 3). Bundan dolayı STK’lar, fayda ve para odaklı düşünmeyen, büyük oranda, dayanışma odaklı, gönüllü ve idealist bir ruhla çalışma yapabilecek insanlardan kadro oluşturmaktadır. (Werker-Ahmed, 2007:7).

STK’lar değer üretirken toplumlar ve bireyler arasındaki dostluk ve beraberlik ilişkilerini de sağlamlaştırırlar. Dolayısıyla STK’lar hem insanların ihtiyaçlarını ve menfaatlerini topluma karşı sağlam bir şekilde muhafaza edebilmelerine imkân sağlar, hem de

onların ilişkilerini sağlam temellere oturttukları karşılıklı güven etkileşimi sağlayıp toplumların kolektifleşmesini sağlar (Polat, 2023: 134).

Sosyal örgütler, bireylere ait olma duygusu kazandırarak, bireyleri sosyal hayata katarak toplumsal sorunlarını ortadan kaldırır, birliktelik duygusu kazandırır, kendilerine bir dayanak oluşturur ve insanlarda sosyal-duygusal gelişime katkı sağlar. Aitlik duygusu, sivil toplum gönüllüleri ve STK çalışanlarında vazgeçilmez bir duygudur. Bu aidiyet duygusunun altında yatan düşünce ‘değer atfetmektir’. Bireylerin çalıştıkları kurumlara bağlılıkları maddiyat ile değil, iş yerinde hissettikleri değer ile orantılıdır. Buradan yola çıkarak ‘gönüllülük esası’ ile çalışılan kurumlarda ait olma hissi daha ön plandadır. STK’ların başarı grafikleri de, çalışanların ve gönüllülerin aidiyet duygularıyla doğru orantılı olup, bu alandaki sorumlulukları da daha fazladır (Çaha, 1998: 24).

STK’ların Türkiye’deki insani durumlardaki faaliyetlerine bakacak olursak son 15 yılda özellikle bölgede gelişen olaylar ve şartlar neticesinde etkinlikleri ve çalışmaları daha da artmış ve artmak zorunda kalmıştır. Suriye’de de küresel kaynaklı 2011 yılında başlayan iç savaş ve kargaşa yüzünden halkın büyük çoğunluğu ülkelerinden kaçarak başka ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır. Bazı Avrupa devletleri belirli sayıda mülteci kabul ederken bazıları ise hiç mülteci kabul etmemiştir. Hatta bazı Avrupa devletleri deniz yoluyla göç etmeye çalışan göçmenlere karşı zor kullanmış ve can kayıplarına sebep olacak olayların yaşanmasına neden olmuşlardır. Bu iç savaşla birlikte Avrupa’ya geçmeye çalışan Suriyeliler, 2. Dünya Savaşı’ndan bu yana yaşanan en büyük göçmen krizine sebep olmuşlardır. Türkiye ise ortaya koyduğu “Açık Kapı Politikası” ile hiçbir Suriyeli göçmeni geri göndermemiştir. 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaşla beraber milyonlarca insan yerlerinden olmuştur (GİGM, 2018). 2022 Dünya Göç Raporu verilerine göre ise en önemli uluslararası göç koridorları içinde Suriye Arap Cumhuriyeti’nden Türkiye’ye göç koridoru 3,6 milyon Suriyeli ile ikinci sırada yer almaktadır (IOM, 2022: 18-50). Suriye iç savaşıyla beraber Türkiye’ye yönelen göçmenlerin ilk etapta karşılanması barınması ve beslenmesi ile devlet kurumlarıyla beraber STK’lar çok büyük rol oynamıştır. Öyle ki göçmenlerin temel ihtiyaçlarını anında karşılamak için seferberlik göstermiş, organize olarak göçmenlere acil destek sağlamışlardır (Göksedef, 2017).

Göçmenler konusunda Türkiye’deki STK’lara baktığımızda 2022 yılında Türkiye’de göçmenlerle çalışan ulusal STK sayısı 48’dir ve 18 tane de uluslararası düzeyde görev yapan kuruluş bulunmaktadır (Mültecilerle Çalışan STK’lar Ağ Haritası, 2022). Mülteci barınma merkezlerinde sınırlı sayıda STK faaliyette bulunmaktadır. Türkiye’de 2023 yılı itibariyle aktif olarak faaliyet gösteren dernek sayısı 101,8822’dir. Feshedilen STK’lar ile beraber bu sayı 310,432’yi aşmaktadır. Bu sayının 6038’i insani yardım dernekleridir ve göç, afet gibi insani durumlarda görev yapmaktadırlar (dernekler.gov.tr). Türkiye’de insani yardım anlamında çalışan kuruluşlara baktığımızda genellikle ihtiyaç ve inanç temelli oldukları görülmektedir. Mültecilerin yoğunlukta olduğu Şanlıurfa, Gaziantep ve Kilis’te daha çok inanca dayalı STK’lar özellikle kamp dışında yaşayan mültecilere yardım sağlamakta; hak savunucusu olan STK’lar ise daha çok raporlama, farkındalık ve izleme faaliyetleri gerçekleştirmektedir (Çorabatır ve Hassa, 2013: 13).

Sivil toplumun Türkiye’deki gelişim sürecine bakarsak eğer, Osmanlı İmparatorluğu döneminde sivil topluma benzer yapıda kuruluşlar var olsa da bunları Batı normlarına uygun düzeyde STK’lar olarak değerlendirmek çok zordur. Ancak yine de Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki esnaf loncaları, Ahiler, vakıflar, ulema, köy meclisleri gibi kendine has oluşumların sivil toplum izlerini barındırdığı söylenebilir. Ancak bununla beraber yine de modern anlamda sivil toplum kavramından uzaktır (Aktaş, 2008:103). Keyman sivil toplumun özellikle Türkiye’deki gelişimini modernleşme süreci ile ele almaktadır. Türk modernitesinin devlet merkezci bir zeminde gerçekleşme sebepleri Keyman’a göre güçlü devlet geleneği,

ulusalcı kalkınma ve organik toplum fikri ile birlikte benimsenen vatandaşlık şeklidir (Keyman, 2006: 25). Türkiye’de sivil toplumun gelişimi, 1980’li yıllarda özellikle devletin askeri darbeler sonrası artan düzenleme ve kontrol etme girişimlerinin halktaki karşılığı ile hız kazanmıştır. Bu darbe zamanlarında oluşan halk ve devlet arasındaki ilişkinin sorgulanması ile birlikte de sivil toplum alanı genişlemeye başlamıştır (Aslan, 2010: 269; Sezik, 2019: 121). Askeri yönetime son veren seçimlerin sonrasında, askeri yönetimden arındırılmış toplum anlamında kullanılan ‘sivil toplumsuluk’ olarak adlandırılan bir siyasi tutum belirginleşmiştir (Sarıbay, 1997: 36). Bu anlayışla birlikte STK’lar bireyleri devlete karşı koruyan yapılar olarak algılanmaya başlamıştır (Ercan, 2002: 71). Bununla birlikte Türkiye’de sivil toplumun gelişimine paralel olarak, sığınmacılarla ilgili faaliyet gösteren kuruluşlar ise, 90’lı yıllarda kurulmaya başlamıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 1994 yılında Resmi Gazete’de yayınlanan İltica ve Göç Yönetmeliği’ndeki sıkıntıları azaltmak amacıyla, adında ‘sığınma’ kelimesi geçen ilk STK olan Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği’nin kurulmasını teşvik etmiştir (Çorabatır ve Hassa, 2013: 4).

Türkiye’de göçmenlere yönelik çalışmalar yapan STK’ların sayısı 2011 yılında “Arap Baharı” adı verilen Ortadoğu ayaklanmalarıyla beraber ortaya çıkan Suriye İç Savaşı sebebiyle başlayan büyük göç hareketlerinin akabinde hızla artmıştır (dernekler.gov.tr). Özellikle insani yardım anlamındaki STK’lar Suriyelilerin göçlerinden sonra büyük ölçüde artış göstermiş, ihtiyaçlar noktasında çok büyük eksiklikleri tamamlayarak göçmenlerin temel gereksinimlerini acil bir şekilde karşılamışlardır. Mültecilerin sorunları ile ilgili olarak STK’ların faaliyet alanlarına bakıldığında; barınma ve beslenme, sağlık, çalışma hakkı ve hukuki destek, Suriyeli çocuklar ve eğitim, Suriyeli kadınlar ve toplumsal uyum kategorilerinde çalışmalarının yoğunlaştığı gözlemlenmektedir (Türk, 2016: 148-156).

STK’lar göçmenlerin ihtiyaçları için gerek kendi bünyesindeki yardımlardan destekte bulunmuş gerekse mültecilere yardım toplayarak beslenme, barınma çadır gibi desteklerde bulunmuşlardır. Ayrıca STK’lar yardımlaşma ve birliktelik anlamında topluma öncü olmuş ve insanlığın yardımlaşma erdemini gerçekleştirmesinde büyük rol üstlenmişlerdir. Yurt içi ve yurt dışında bağışçılara ulaşarak büyük kampanyalar oluşturmuş ve yardımların hızla ihtiyaç sahiplerine ulaşmalarını sağlamışlardır (Çeliktaban, 2015). Göçten sonra kamplar dışında kalan göçmenlerin çoğu maddi olarak sorun yaşamakta, bundan dolayı da izbe, düşük ücretli, yıkık dökük, eşyasız, zor ve sağlıksız ortamlarda üç dört aile bir arada yaşamaktadır. Kayıtlı olmadıkları için sağlıksız barınma ortamları ve ekonomik sıkıntılar nedeniyle mülteci kadınlar ve çocuklar sağlık sorunu yaşamakta ve sağlıklı ilgili profesyonel yardım alamamaktadır. STK’lar sağlık kuruluşlarıyla iş birliği yaparak göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak adına bir bağlantı sağlamışlardır (Mazlumder, 2014, s. 43; Emin, 2016, s. 12). AFAD’ın 2013 raporuna göre, Suriyeli mültecilerin aldıkları sağlık hizmetlerinden duydukları memnuniyet oranı, kamp içinde %60, kamp dışında ise %80’dir. Rapora göre kamp dışında sağlık hizmetlerinden memnuniyetin daha yüksek olmasının nedeni çok daha fazla ve çeşitte sağlık kuruluşuna erişimin olmasıdır. Böylece göçmenler kamplarda STK’ların ve sağlık kuruluşlarının destekleriyle hizmet alımında karşılaşılabildikleri ayrımcılık ve kötü muamelelerden de korunmuş olmaktadır (AFAD).

Tüm bunlarla beraber STK’lar Türkiye’nin pek çok ilinde çocukların eğitimi için kırtasiye malzemeleri dağıtmakta, gönüllü olarak Türkçe öğretmekte, açılan merkezlerde çocukların eğitimine destek olmaktadır (“Ufak da olsa mültecilere yardımım dokunsun diyenlere 10 tavsiye”, 2015). Ayrıca çocukların topluma uyumunu sağlamak ve yaşadıkları travmayı atlatabilmeleri için STK’lar Suriyeli mülteci çocuklara yönelik olarak Türk çocuklar ile bir araya geldikleri geziler ve atölyeler düzenlemektedir (Hayata Destek Derneği, 2016). Türkiye’deki STK’ların faaliyet alanlarına baktığımızda beslenmeden barınmaya, eğitimden sağlığa her alanda faaliyet gösterdikleri gerek Türkiye’deki Suriyeli göçmenlere gerekse

Suriye’de yaşayan ve yardıma ihtiyacı olan Suriyelilere destek oldukları ve onların birçok ihtiyaçlarını karşıladıkları görülmektedir. Şüphesiz STK’lar yardımlaşma anlamında toplumun vicdanını oluşturmakta ve ülkenin ve halkın şefkat eli olmaktadır (Türk, 201, 153-154).

STK’lar yalnızca göç sürecinde değil afet sürecinde de çok önemli roller üstlenmektedir. Afet yönetiminin hemen her aşamasında ve her alanında rol oynayan temel aktörlerden biri sivil toplumdur. Merkez kurumların ya da bölgesel kurumların afetle mücadelesine ek olarak sivil kuruluşlar, platformlar, şirketler ya da bizzat gönüllü halk kritik bir konumdadır. Zira günümüz bütünlük afet yönetimi anlayışının kuramsal çıktılarında biri de toplum tabanlı afet yönetimidir (community-based disaster management). Bu kuramsal yaklaşım, öncesi ve sonrasıyla toplumu oluşturan her bir yerel unsurun afetler konusunda bilinçlendirilmesini ve risk azaltmadan iyileştirme aşamasına değin afetle mücadelede inisiyatif almasını öngörür (Luna, 2014; Maskrey, 2011). Günümüz çağdaş birleşik afet yönetiminin bir ilkesi olmasının ötesinde sivil toplumun afetle mücadelede aldığı rol, bizzat sivil toplum anlayışının ortaya çıkış ve gelişme süreci ile alakalıdır. Şöyle ki, sivil toplum Arsito’da kendine “politik toplum” olarak yer bulup (Onbaşı, 2005, s. 13) toplum felsefecilerinde “toplumsal sözleşme” yönüyle açığa çıkmış (Akbal, 2017, s. 18-26) ve 20. yüzyıldan itibaren toplumsal karar alma mekanizmalarında devlete karşı ve/ya devletle koordineli bir oluşumu ifade etmiştir. Bu bağlamda, toplumsal taleplerin, yönetim şekillerinin, toplum içi ya da toplum dışı etkilerin değerlendirilmesi, buna yönelik tepkiler ve birlikte yaşamaya dair diğer tüm süreçler sivil toplumun bir konusu ve alanıdır. Dolayısıyla afetlerin toplumsal yapı ve işleyişe dair yarattığı yıkımların telafisinde sivil toplumun dahil, tarihsel bir beklentinin ötesinde bir gereklilik hâline gelmektedir (Erdoğan Tosun, 2001, s. 79-88).

Afetin meydana geldiği ülkede resmi ve sivil kurumlar arasındaki uyum ya da uyumsuzluk alanlarının hangi düzeyde meydana geldiğinden bağımsız olarak, afet sonrası müdahale ve iyileştirme aşamalarında sivil unsurlar arası dayanışma pratikleri mutlak surette ortaya çıkmaktadır. Bu unsurlar yerel, bölgesel ya da uluslararası STK’ları ve afet bölgesinde yaşayan insanları kapsamaktadır. STK’ların faaliyetlerine ek olarak vatandaşların afet öncesi gündelik yaşantıda tesis ettikleri dayanışma ağları afetzedeler için gayri resmî sigorta işlevini görmektedir (Aldrich, 2008, 86). Zira afetlerde evleri zarar gören insanlar için sivil toplum üyeleri tarafından geçici kalacak yer temini, beslenme, barınma gibi yaşamsal ihtiyaçların kısa süreliğine de olsa destek olabilecek gönüllü halk tarafından karşılanması gibi müdahale ve iyileştirme adımları, aslında resmî sigorta şirketlerinin sağladığı hizmetlerdir. Afet sonrası gelişen sivil beraberlik ağları da bu açıdan toplumsal alanın merkezinde konumlanan sivil bir sigortayı ifade etmektedir.

Günümüz küresel toplumunda afetler ve sivil toplum konusu daha geniş çaplı ve uluslararası anlamda küresel birliktelik ve çalışmaları beraberinde getirmiştir. Büyük çaplı afetlere yönelik müdahale, iyileştirme ya da risk azaltma gibi konularda uluslararası bir çaba, yönetim ve iş birliği (Coppola, 2007; Lopez Carresi vd. 2014) çerçevesinde devletlerin resmî kurumlarınca alınan önlemlere ve hayata geçirilen faaliyetlerin yanında uluslararası (ya da ulusötesi) STK’ların da çalışmaları mevcuttur (Özerdem vd. 2006). Afetlerde hem farkındalığın hem de müdahale ve iyileştirme çabalarının uluslararası bir pratiği doğurmasındaki temel etmenler, iletişim ve ulaşım olanaklarının yer küre çapında artış göstermesidir. Doğa ve çevre hareketlerinde olduğu gibi afet konusu da bu açıdan uluslararası toplumun ve STK’ların gündemini meşgul etmektedir.

Sivil Toplum konusunu göç konusunun yanı sıra Türkiye ekseninde afet perspektifinden de incelemeliyiz. Türkiye’ye afet ve deprem perspektifinden baktığımızda Türkiye’nin yüzde 42’si birinci derece, yüzde 24’ü ikinci dereceden deprem bölgesidir (Sönmez, 2011). Ülkenin deprem kayıtlarına dair Cumhuriyet dönemi öncesi güvenilir

kayıtlara ulaşmak mümkün olmasa da 1489'da, 1509'da, 1719'da, 1766'da ve 1894'te İstanbul'da (Ürekli, 2010), 1822'de Antakya'da, 1874'te Elazığ'da ve 1893'te Malatya'da (Ambraseys, 1989) büyük kayıplara sebep olan şiddetli depremlerin yaşandığı bilinmektedir. Cumhuriyet döneminde ise 1939 Erzincan, 1976 Van (Çaldıran), 1999 Gölcük, 1999 Düzce, 2011 Van ve 2023 Kahramanmaraş depremleri, Cumhuriyet tarihinin en şiddetli afetleri olarak kaydedilmiştir (Peker ve Şanlı, 2020). 2020 yılı itibarıyla, kayıtlara geçen deprem kaynaklı ölüm sayısı 145 bin civarındadır. Depremlerden sonra 850 bine yakın bina ise kullanılamaz hale gelmiştir (Şenol, 2020). Türkiye'de 1999 Gölcük depreminden sonra en az 25 bin (Südaş, 2004) ve 2011 Van depreminden sonra 72 binden fazla kişi başka şehirlere göç etmek durumunda kalmıştır (CNNTürk, 2014).

On binlerce insanın yaşamını yitirmesine, yüz binlercesinin de evsiz kalmasına ve farklı bölgelere göçmesine sebep olan 1999 Marmara Depremi, Türkiye'nin afet yönetimi ve afetlerle ilgili farkındalık, görünüm, politika oluşturma ve bilimsel çalışmalar yürütmesi açısından bir milat niteliğindedir (Gavriliş, 2001). Marmara Depremi sonrasında afete müdahale ve iyileştirme aşamalarının yanı sıra, konutların depreme dayanıklılığı ve ülke çapında deprem farkındalığı geliştirme gibi afet öncesi hazırlık aşamaları Türkiye'de kamu otoritesinin, yerel yönetimlerin ve sivil toplumun gündemini meşgul etmeye başlamıştır. Diğer bir ifade ile bütünlükli afet yönetimi konusunun Marmara depremi sonrasında esas alınmaya başlandığı iddia edilebilir.

Marmara depremine müdahale aşamasında ortaya çıkan sivil ve gönüllü dayanışma, Türkiye'de afetler ve sivil toplum konusunda bir milat olma özelliği taşımaktadır. Zira bu deprem ve sonrasında tecrübe edilenler Türk toplumunun sivil kimliğini keşfetmesinde olumlu bir etkide bulunmuş ve halk, büyük çaplı toplumsal değişimlerde sivil inisiyatifin güçlü bir araç olduğu gerçeğini görmüştür ve Marmara depreminden sonra Türkiye'de sivil toplumun gücü her geçen gün daha da artarak kuvvetlenmiştir (Ozyaprak, 1999'dan aktaran: Özerdem vd. 2002, s. 433).

Geçen zamanda gerek sivil kaynaklarca gerekse devlet eliyle güçlendirilen STK'lar her geçen gün tecrübe ve bilgilerini artırarak olaylara müdahale yeteneklerini geliştirmiştir. Yakın zamanda meydana gelen 6 Şubat Maraş depreminde de sivil toplum gücünü ve yeteneklerini göstermiştir. 6 Şubat 2023 tarihinde, Kahramanmaraş'ta art arda meydana gelen ve çok sayıda ili etkileyen iki depremde can ve mal kaybı olmuş, 7.8 ve 7.6 şiddetindeki depremler, Türkiye'nin 11 ilindeki 13,5 milyon insanı doğrudan etkilemiştir. Suriye de 6 Şubat depremlerinin yıkıcı etkilerine maruz kalmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (2023), her iki ülkede 26 milyon kişinin insani yardıma gereksinim duyduğunu öngörmektedir. 21 Şubat 2023 itibarıyla Türkiye'de 50 binin üzerinde can kaybı olduğu kaydedilmiştir (AFAD, 2023); 118 bin bina ise kullanılamayacak hale gelmiştir (NTV, 2023). Depremlerin, yarattığı can ve mal kayıplarının yanı sıra, insanlar, diğer canlılar ve doğaüstünde, ilk anda kendini gösteren ya da zamanla ortaya çıkması beklenen, uzun süre etkisini yitirmeyecek olumsuz sonuçları da söz konusudur. İnsanların (Sansür, 2023) ve hayvanların (Blust, 2023) aşırı soğuktan dolayı yaşamını yitirmesi, sağlık koşullarına uygun ortamlara erişimdeki güçlükten kaynaklanan salgın hastalıklar (TTB, 2023), barınma ve güvenlik imkânlarının kısıtlılığı nedeniyle gasp edilme ya da şiddete uğrama ihtimali (Bayraktar, 2023) bunlardan bazılarıdır. Dahası, hayatta kalan yerel halkın zorunlu olarak başka şehirlere göç etmesi (Canpolat, 2023), geçim kaynaklarından mahrum kalan bireylerin ekonomik olarak kırılganlaşması (Demirbaş ve Aydın, 2020) gibi sebeplerle 2023 Şubat depreminin başka etkileri de olacaktır. Türkiye'nin çok kültürlü şehirlerinin depremin etki alanında kalması, bireylerin sosyal ve kültürel ortamlarından ve bağlarından mahrum kalmasına neden olmuştur. Bu anlamda, 6 Şubat depremleri, insan-doğa-teknoloji üçgenindeki çeşitliliğin üstünde de olumsuz etkiler yaratmıştır.

STK'lar Türkiye'de 6 Şubat tarihli Kahramanmaraş merkezli depremlerde de hızlı bir reaksiyon göstermişlerdir. Merkezi ve yerel yönetimlerle beraber koordineli bir şekilde afet bölgesinde hem arama kurtarma çalışmalarına hem de ilk anda acil gerekli ihtiyaçların temini noktasında müdahalede bulunmuşlardır. Gerek Türk gerekse Suriyeli birçok STK ilk anda reaksiyon vererek ayırında bulunmadan yardım faaliyetlerine başlamışlardır. Bu çalışmada da amaç Suriyeli STK'ların deprem anında nasıl reaksiyon verdiklerini, yaptıkları çalışmaları analiz etmek ve Suriyeli STK'ların Türkiye'ye ne derece uyum sağladıkları üzerine inceleme yapmaktır.

YÖNTEM

Suriyeli STK'ların 6 Şubat Maraş depremlerinde vermiş oldukları reaksiyonları ve yaptıkları yardımları analiz etmeyi amaçlayan bu çalışmada araştırma türü olarak Nitel araştırma türü, araştırma tipi olarak Keşfedici Tip kullanılmıştır. Keşfedici araştırma tipi, hakkında çok az araştırma yapılmış konu hakkında güncel çok fazla bilginin olmadığı durumlarda kullanılır (Usta, 2019).

Çalışmada yöntem olarak alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Alan araştırmaları, incelenen kişilerin doğal ortamına girilerek, onların davranışlarına katılarak, tepkilerinin, duygu ve düşüncelerinin belirlenmeye çalışıldığı, onlarla görüşülüp duygu ve düşüncelerinin de incelendiği araştırma türüdür (alan-araştırması.nedir.org).

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniği olarak da yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bir araştırma tekniği olan görüşme, araştırmayı yapan kişi ile araştırmanın konusu olan birey arasında geçen kontrollü ve bir amaca yönelik olan sözlü iletişim biçimidir (Cohen ve Manion, 1994: 271). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme formunu hazırlar. Bunun aksine araştırmacı görüşmenin akışına bağlı olarak farklı sorularla görüşmenin gidişatını etkileyebilir ve kişinin yanıtlarını açmasını, farklı cevapları ortaya çıkarmayı ve bireyin cevapları detaylandırmayı sağlayabilir (Türnüklü, 2000).

Çalışma öncesinde görüşme soruları hazırlanmış, alandaki akademisyenler ile soruların geçerliliği üzerine istişare yapılarak en son hali hazırlanmıştır. Görüşme sırasında bireylere daha açık cevaplar alabilmek adına ek sorular da sorulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda 12 tane soru sorulmuş ve cevaplar hem ses kaydına hem de yazılı olarak kaydedilmiştir. Daha sonra veriler temalara ayrılarak analiz edilmiştir.

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ DERNEKLER

Türkiye'deki Suriyeli dernekler, Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacıların ve göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak, desteklemek ve Suriye'deki krize dikkat çekmek amacıyla faaliyetler sürdürmektedir. Bu derneklerin bir kısmı sadece Suriyelilere hizmet amaçlı, bir kısmı da Türk ve Suriyeli toplumlar arasındaki ilişkileri sürdürmeyi amaçlıyor. Bu dernekler, Türkiye'deki Suriye toplumuna ve ihtiyaç sahiplerine gerekli desteği sağlamak, insani, eğitim, sağlık, sosyal ve psikolojik yardımlarda bulunmak, Suriyeliler ve Türkler arasında farkındalık ve kültürü teşvik etmek ve Suriyeliler arasındaki kültürel ve sosyal ilişkileri güçlendirmek için çalışmaktadırlar. Bunlar arasında yardım, eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel hedeflere odaklanan pek çok farklı türde dernek bulunmaktadır.(Apak, 2016, s. 279; Sigad & Eisikovits, 2013, s. 13).

Türkiye'deki Suriyeli dernekler arasında İstanbul, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Hatay, Mersin ve diğer şehirlerde birçok yerel ve ulusal örgüt bulunmaktadır. Bu dernekler, sığınmacıların toplumsal uyumunu kolaylaştırmak için çeşitli amaçlar, kültürel etkinlikler, dil kursu, meslek edindirme kursları ve insan haklarının düzenlenmesine ilişkin faaliyetler

yürütmektedir. Aynı zamanda Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacıların ve göçmenlerin sosyal ve ekonomik entegrasyonunu sağlamaya ve en önemlisi Suriye'deki krize de dikkat çekme ve uluslararası toplumlara harekete geçirmeye çalışıyorlar.

Türkiye'deki Suriyeliler, depremin ilk anından itibaren alarına geçmiş, sosyal medya aracılığıyla depremedelere yardım, arama-kurtarma ve enkaz kaldırma çalışmalarına katkıda bulunmuşlardır. Türkiye'deki çoğu Suriyeli STK, depremden etkilenen Türkler ve Suriyeliler için yardım ve destek kampanyaları başlatmış ve Suriyeli ünlüler, sanatçılar ve aydınlar da yardım kampanyalarına katkıda bulunmuşlardır. "Suriye Evi (البيت السوري)", "El-Lamma Derneği (جمعية اللما)", "Suriye Forumu (المنتدى السوري)", "Al-Nur Derneği (جمعية النور)", "Suriye Türkmen Derneği (جمعية تركمان سورية)" ve "Suriye Türkmen Konseyi (المجلس التركماني السوري)" gibi Türkiye'deki Suriyeli STK'ların birçok katkıları olmuştur. Suriyeli STK'lar tarafından başlatılan yardım, gıda, ilaç ve giyecek malzemelerinin toplanıp hazırlanması, çadır ve aynı yardımların yanı sıra Türk Kızılay'ının düzenlediği kan bağışi kampanyalarına katkıda bulunulması da sağlanmıştır. Suriye Forumu'nun kurucusu ve yönetim kurulu üyesi Ammar Qahf, "deprem sonrası gerçekleştirilen bağış kampanyalarıyla Türkiye ve Suriye'ye yapılan toplam yardımın 1 milyon doları aştığını" açıklamıştır. (*تركيا.. نفير عام للسوريين لإغاثة منكوبي*) (الزئال, t.y.)

Türkiye'de bulunan bazı Suriyeli dernekler:

1. **جمعية تركمان سوريا** SURIYE TÜRKMENLERİ DERNEĞİ: Suriye Türkmenlerini temsil eden ve yardım, eğitim ve sağlık alanlarında faaliyet gösteren bir grup Türkmen tarafından oluşturulmuştur. Yürüttüğü çalışma ve projeler arasında giysi kumbarası, kömür yardımı, ayakkabı vb. yardım faaliyetlerini sayabiliriz (*Suriye Türkmenleri Derneği*, 2023).
2. **المجلس التركماني السوري** SURIYE TÜRKMEN MECLİSİ: Suriye Türkmen Derneği olarak adlandırılan Suriye Devrimci ve Muhalif Güçler Ulusal Koalisyonu ve Suriye Ulusal Koalisyonunda Suriye Türkmenlerini temsil eden Türkmen parti ve gruplarından oluşan bir birlik kurmak için oluşturulmuş bir Türkmen örgütüdür. 2013 yılında Ankara'da kurulmuştur. (*Suriye Türkmen Meclisi*, 2023)
3. **المنتدى السوري** SURIYE FORUMU: Türkiye'de kayıtlı, Avusturya ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki temsilcilikleri ile ortaklıkları bulunan, kar amacı gütmeyen bir kuruluş olup, 2011 yılında çalışmalarına başlamıştır. Suriye, Türkiye, Avusturya, Amerika Birleşik Devletleri ve Katar arasında dağıtılan 26 ofisi içermektedir. (*Syrian Forum*, 2023)
4. **معية النور** EL-NUR DERNEĞİ: 2012 yılında Türkiye'de faaliyetlerine başlayan Derneğin İstanbul'da merkezi bulunmaktadır. Suriye toplumunun Suriye'deki savaştan etkilenen, yurtiçi ve yurtdışındaki tüm kesimlerine insani yardım, eğitim, sağlık ve gelişim hizmetleri sunmayı amaçlamaktadır (*جمعية النور السورية*, t.y.).
5. **منظمة سند** SENED DERNEĞİ: 2013 yılında kurulmuş, merkezi Gaziantep'te bulunan, özel ihtiyaçları olan Suriyelilere insani yardım ve kalkınma hizmetleri sağlamak için çalışan bağımsız, siyasi olmayan, kar amacı gütmeyen, hayırsever bir insani yardım kuruluşudur. Özel ihtiyaçları olan Suriyelilerle insani, ekonomik, sosyal, eğitim ve sağlık gibi hayatın çeşitli alanlarında ilgilenirken, haklarını korumak için de çalışmakta ve temel konularda seminerler ve konferanslar vermektedir. Başlattığı en önemli projeler arasında Sened Eğitim Merkezi, Birlikte Duruyoruz Projesi, Sened Özel Gereksinimli Çocuklar Merkezi, Onların Aramızdaki Yeri Var Projesi ve diğerleri (*Sened*, 2023).
6. **منظمة شفق** ŞAFAK DERNEĞİ: 2013 yılında Türkiye'de kurulmuş ve Gaziantep'te bir merkez ofisi bulunan, , tarafsız, bağımsız ve kar amacı gütmeyen bir insani yardım kuruluşudur. Koruma ve barınma, eğitim, sağlık, gıda güvenliği, geçim kaynakları ve su alanlarında faaliyet gösteren Şafak Derneğinin başlattığı en önemli proje ve kampanyalar

arasında gezici kliniklerden bahsedebiliriz. Gıda sepeti projesi, kamplara su depoları sağlama projesi vb. faaliyetleri bulunmaktadır (Şafak Organizasyon, 2023).

7. **الرابطة الطبية للمغتربين السوريين (سيما) SEMA DERNEĞİ:** Gaziantep'te de merkezleri bulunan Suriyeli Gurbetçi Tabipler Birliği (SEMA) kar amacı gütmeyen, insani yardım ve bir tıp kuruluşudur. 2011 yılında kurulmuş olup birçok Avrupa Birliği ülkesinde ve Türkiye'de resmi olarak tanınmaktadır. Suriye'deki savaştan etkilenen bölgelerde sağlık merkezleri kurmak, desteklemek ve bunların performansını ve gelişimini denetlemek için çalışmaktadır. Suriyeli Gurbetçiler için uyguladığı en önemli projeler arasında Jisr Al-Shughour Hastanesi **مشفى جسر الشغور**, Doğu Guta Merkez Laboratuvarı **المخبر المركزي في الغوطة**, Şifa Merkezi **مركز الشفاء**, Cham Tıp Bilimleri Akademisi **أكاديمية شام للعلوم الطبية**, Zamalka Hastanesi **مشفى زمكا**, Hayatın Nabzı Merkezi **مركز نبض حياة**, Inkhil Merkezi **مركز إنخل**, Kafr Laha Hastanesi **مشفى كفرلاها** vd. yer almaktadır (2023, *الرابطة الطبية للمغتربين السوريين سيما*).

8. **منظمة أورانج ORANGE DERNEĞİ:** Suriye'de devam eden savaştan etkilenenlere insani yardım ve kalkınma programları sağlamak için çalışan, merkez ofisi Gaziantep'te bulunan bağımsız, kar amacı gütmeyen, uluslararası bir insani yardım kuruluşudur. Uluslararası standartlara ve vakıflara uygun ve akredite eğitimler ve danışmanlar tarafından kalkınma ve yardım programları düzenlemektedir. Projelerinde koruma, eğitim, geçim kaynakları ve kapasite geliştirme alanlarına odaklanan derneğin, bu proje ve kampanyaların en yenileri arasında Tarım Hizmetleri ve Geçim Destek Projesi, Hastane Erişim Eğitimi, Bloom Again Projesi ve diğerleri yer almaktadır (*Orange*, 2023).

9. **مؤسسة شام الأناضول ŞAM'IN ENSARLARI DERNEĞİ:** 2011 yılında Suriye'nin Humus kentindeki insanlara yardım sağlamak amacıyla kurulmuş ve 2014 yılında Türkiye'de lisans almıştır. Derneğin İstanbul'da ofisi bulunmaktadır. Suriye iç kesimlerinde yerlerinden edilmiş ve etkilenen ailelere yardım etmek için aktiftir. Gıda, barınma, eğitim, sağlık, su, kalkınma ve farkındalık projeleri alanlarında aktif olarak çalışmaktadır. En önemli kampanya ve projeleri arasında şehit çocukları için Tomurcuklar Değişim Merkezi, Acele Edin Kampanyası, Kurban kampanyası bulunmaktadır.

10. **MİDAD İNSANLIK VAKFI:** 2013 yılında kurulmuş STK olup bir tıbbi insani yardım kuruluşudur Suriye ve sığınma sağlayan ülkelerde eğitim alanında çalışan tüm kurum ve kuruluşlar arasında yetkili makamlarla koordineli olarak ortaklık ve iş birliği ruhunu somutlaştırmak için çalışmaktadır aktiviteilerinin videoyu yasal delil olarak kullanmaları için eğitilmesinden bahsedebiliriz.

11. **منظمة الرواد ÖNDER DERNEĞİ:** Önder Derneği genel olarak insanlığa ve özel olarak Suriye toplumuna hizmet etmeye, onurlu bir şekilde yaşamak için temel ihtiyaçların karşılanmasına katkıda bulunmaya odaklanmıştır. Ayrıca birçok programda Türkiye ve Suriye topraklarında insani ve kalkınma programları ve projeleri başlatmak, desteklemek ve uygulamak için çalışmaktadır. Dernek ayrıca insani yardım çalışmalarının genel ilkelerine, insan haklarına, hedef gruplara saygıya ve ekip çalışması, katılımcı ve gönüllü çalışma değerlerinin desteklenmesine bağlıdır (*Önder – 2023, منظمة الرواد للتعاون والتنمية*).

12. **منظمة بنیان BÜNYAN DERNEĞİ:** 2014 yılında kurulan Bünyan, insan kapasitesini geliştirmeye ve Orta Doğu'daki savaştan zarar görmüş toplulukları rehabilite etmeye çalışan bağımsız ve kar amacı gütmeyen bir kuruluştur. Eğitim, koruma, sosyal güçlendirme ve entegrasyon konularındaki somut çalışmaları bulunmaktadır. Ortak hedeflere ulaşmak ve kalıcı değişim yaratmak için yerel topluluklar, ortaklar ve paydaşlarla birlikte çalışmaya önem vermektedir (*Bonyan*, 2023).

13. **جمعية أحلام AHLEM DERNEĞİ:** Ahlem Uluslararası İnsani Yardım Derneği, Türkiye'deki Suriyeli mültecilere yardım eli uzatmak ve onların acılarını hafifletmek amacıyla

kurulmuştur. Ayrıca Suriye'nin kuzeybatısında acil müdahale projesi olmak üzere çeşitli projeler kapsamında çalışmaktadır (جمعية أحلام الخيرية - Ahlem, 2023).

14. جمعية النساء الآن ŞİMDİKİ KADINLAR DERNEĞİ: 2014 yılında kurulan dernek merkezinden ilkinin Suriyeliler için büyük çatışma ve yoksunlukların olduğu bölgelerde açmıştır. Bunlar Suriye'de İdlib ve Guta ile Lübnan'da Bekaa bölgeleridir. Faaliyetlerini çeşitli hizmetlerin yanı sıra onlara güvenli bir alan sağlayan kadın merkezlerinde gerçekleştirmektedirler. Kadın hakları mücadelesinin özellikle savaş ve zulüm bağlamında geniş kapsamlı, çok katmanlı ve aşamalı bir süreç olduğuna inanmaktadır (النساء الآن من أجل التنمية, 2023).

VERİ ANALİZİ VE YORUM

Bu makale, Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü Göç Çalışmaları Proje Uygulama dersi bağlamında hazırlanan proje ve bu projenin uygulanmasından elde edilen verilere dayanarak hazırlanmıştır. Yapılan araştırma için Gaziantep Üniversitesi'nden etik kurul izni alınmıştır. Araştırma'da verileri elde etmek için hazırlanan mülakat formu, Gaziantep'te yaşayan Suriyeli bireylerin idaresinde etkin olduğu, personellerinin çoğunu Suriyeli gönüllülerin ve çalışanların oluşturduğu yedi derneğin Suriyeli temsilcileriyle yapılmıştır.

Bu dernekler: Şimdiki Kadınlar Derneği, Önder Derneği, Midad Sınırsız Eğitim Derneği, Sened Derneği, Bunyan Derneği, Suriye Türkmen Derneği, Ahlem Uluslararası İnsanı Yardım Derneği, Sema Derneği ve Şafak Derneği'dir. Elde edilen sonuçların doğrudan anlamının yanında, bu derneklerin Türkiye'deki bürokratik, kültürel yapıya uyumlarına, Türk STK ve devlet kurumlarıyla işbirliği yapabilme kapasitelerine dair ve dolaylı anlamda, birçok veri sunmaktadır. Bu derneklerin, 6 Şubat 2023 depremi sonrasında Gaziantep ve çevresinde, Türk askerinin bulunduğu Suriye'nin kuzeyindeki güvenli bölgede, başta Suriyeliler olmak üzere depremzedelere aktif desteklerde bulunmuş, uluslararası kamuoyunun dikkatini bölgeye çekmiş ve bu kamuoyunun fonlarının da bölgeye yönlendirilmesinde önemli rolleri olmuştur. Birçok şehir merkezinin enkaza döndüğü böylesi bir felakette özellikle göçmenlik nedeniyle daha fazla mağdur olma ihtimali olan Suriyelilere sağladıkları psikolojik ve maddi her türlü desteklerle mağduriyetin sancısını azaltmışlardır.

Görüşme yapılan derneklerin hemen hemen tamamı, deprem sonrasında hem Türkiye sınırları içinde hem de Suriye Güvenli Bölgede, Türk kurumlarıyla, STK'larla işbirliği halinde aktif faaliyet yürüttüklerini belirtmişlerdir. Örneğin:

Ahlem Derneği, *"Evet. Belediye ile çalışmalarımız oldu, mültecilere battaniye ve tekerlekli sandalye yardımı bulduk. Onlardan başka sosyal yardımlaşma vakıfları ile birlikte de tekerlekli sandalye yardımı bulduk"* derken,

Şafak Derneği temsilcisi, *"AFAD ve Kızılay gibi sivil toplum örgütleri ile iş birliğimiz oldu ayrıca Valilik ve Kaymakamlıklarla da işbirliği yaptık. Topladığımız yardımları bazen AFAD'a ya da Kızılay'a verdik bazen bizim nereye dağıtacağımızı onlar söylediler koordineli bir şekilde biz dağıttık. Özellikle Valiliklerle çok çalıştık. Hem Nurdağı'nda hem Kilis'te hem Antep'te hem Osmaniye'de özellikle valiliklerle koordineliydik."* demiştir.

Yapılan görüşmelerde STK'ların Türkiye'deki resmi kurumlarla olumlu iletişim kurduğu ve bürokrasi sürecine uyum sağladığı anlaşılmaktadır. STK'ların özellikle AFAD, KIZILAY gibi önde gelen yardım kuruluşları ile beraber organize oldukları ve devletin resmi kurumları tarafından tanındıkları anlaşılmaktadır.

Bunyan Derneği temsilcisi, *"Ramazan ayında yemek sepetleri hazırlayıp dağıtım yaptık. Şahinbey Belediyesi, Gaziantep'te Ramazan süresince iftar saati için Bunyan Derneği'ne özel bir mutfak sağlamıştır. Bu mutfak, ihtiyaç sahibi Türk ve Suriyeli ailelere"*

yemek hazırlayıp dağıtmıştır. Nizip'te bu özel hizmetlerden birini hatırlıyoruz. Türkler ve Suriyeliler için bu yardımlaşma, Ramazan'ın tüm ayı boyunca sürmüştür” demiştir. Devamında deprem bölgesinde yaptıkları faaliyetleri şöyle aktarmıştır: “Çocukların depremden çok etkilendikleri dönemde yapmış olduğumuz Suriye'deki bir projede, acil psiko-sosyal destek şunları içermektedir:

Psikolojik danışmanlık: Çocuklara, yaşadıkları travma hakkında konuşabilecekleri ve duygularını ifade edebilecekleri bir ortam sağlandı.

Oyun terapisi: Oyun yoluyla çocukların duygusal iyileşmelerine yardımcı olundu.

Sanat terapisi: Çocukların sanat yoluyla duygularını ifade etmelerine ve duygusal iyileşmelerine yardımcı olunabilir.

Grup terapisi: Çocukların benzer durumlardaki diğer çocuklarla tanışmasına ve destekleyici bir topluluk oluşturmalarına yardımcı olundu.

Ebeveynlere destek: Ebeveynlere, çocuklarının duygusal ihtiyaçlarına yanıt vermelerine yardımcı olacak bilgi ve beceriler sağlandı.

Toplum eğitimi: Toplumun, çocukların duygusal sağlıklarının önemini anlamasına ve destekleyici bir ortam oluşturmalarına yardımcı olundu. Bu destekler, depremden etkilenen çocukların duygusal iyileşmelerine yardımcı olabilir ve uzun vadeli psikolojik etkilere karşı koruyabilir. Yardımların tamamı cross boarder yapıldı”.

Şafak Derneği temsilcisi, “Öncelikli olarak biz ihtiyaç analizlerini valiliklerden ve AFAD'dan aldık neler lazım biz ona göre yardım malzemesi göndereyim diye. Acil ihtiyaç analizinde özellikle battaniye, ısıtıcı gibi soğuktan korunmak için daha sonra özellikle temizlik malzemeleri, hijyen malzemeleri öncelikli ihtiyaçtı ve dışarıda kalan insan çok olduğu için su ve gıda ihtiyacı öncelikli ihtiyaçlardandı. Ayrıca biz A101 ve BİM kartları dağıttık ve insanların kendi ihtiyaçlarını da temin etmelerini sağladık. Gerek elimizde bulunan malzemeleri gerekse de resmi kurumların bizlere verdiği listeye göre hemen teminde bulunduk.”

Sema Derneği temsilcisi ise, “Suriyeli STK'ların savaşta kazanmış oldukları acil yardım, enkazdan kurtarma ve felaket esnasında organize olma kabiliyetlerini deprem sürecine de taşıdıklarını” ifade etmiştir. Bu geçmiş deneyim, Türk STK'larda olmayan bir avantaj da barındırmaktadır: “Türkiye'deki mevcut insani yardım STK'ları sadece Türkiye'ye odaklanması sebebiyle gelişim ve büyüme sağlayamıyorlar. Özellikle uluslararası kuruluşlarla iletişimleri zayıf kalmıştır. Buna bağlı birçok sebep var bu sebeplerden birisi dil engeli. Suriyeli STK'lar ülkelerinde 11 yıla aşkın yaşanan Savaş nedeniyle sahada birçok deneyime sahip olmuşlardır. Özellikle acil müdahale ile alakalı profesyonel çalışan STK'lar bulunmaktadır. Türkiye'de bulunan Suriyeli STK'ların bazıları Türkiye'deki deprem sürecinde aktif bir rol oynamıştır. Ancak Türk ve Suriyeli STK'lar arasında ortak bir buluşma noktası olmadığı için söz konusu çalışmalar gerektiği kadar etki yapmamıştır”. Deprem sürecinin etkin derneklerinden SENED Derneğinin temsilcisi, deprem bölgesinde gelişen çok aktörlü yönetişimin nasıl işlediğini göstermektedir. “Türk İnsani Forumu ile Sivil Toplum Geliştirme Merkezi. DEYDA Grubu, Türk Psikologlar Derneği, İnsani Yardım Gönüllüleri (Nurdağında). Bunlardan hariç yereldekilerle bir araya gelip donörler ve fonlar için toplantılar yaptık. Göç İdaresi, AFAD, ASP Bakanlık ve İl Müdürlükleri ile akreditasyon yapıldı. Koordinasyon çerçevesinde çalışmalar yapıldı”.

Suriye Türkmen Derneği ve diğer dernek temsilcileri de benzer minvalde vurgu yapmışlardır.

Suriye Türkmen Derneği temsilcisi: “Evet, özellikle sahada deprem bölgelerinde Gaziantep’te Nurdağı’nda İslahiye’de onlarla iş birliği yaptık. Örneğin; Bülbülzade Vakfı bütün şehirlerden şef getirdiler yemek yapmak için. Biz de onlara özellikle muhtaç olan Suriyeli depremzedelerin listelerini oluşturduk onlara verdik, onlar da 2 öğün yemek dağıttılar, kıyafet, sobalar dağıttılar. Her alanda her yönde onlara yardımcı oldular. Göç İdaresiyle çalışmalar yaptık. Suriyeliler nerde yaşıyor, zarar tespiti, vefat eden yaralıların sayısını onlarla tespit ettik”. Şimdiki Kadınlar Derneği temsilcisi ise hijyen kiti, gıda, psikolojik destek ve nakdi yardım yaptıklarını belirtmiştir.

Önder Derneği temsilcisi, “Evet, ama faaliyetlerimiz hala devam ediyor. Örneğin kıyafet dağıtımı, gıda kolisi dağıtımımız hala devam ediyor. Ayrıca çocuklara yönelik psikolojik desteğimiz de devam etmektedir” dedikten sonra, ek olarak: “Evet, öncelikle personellerle saha analizi yaptık. Depremzedelerin genel ihtiyaçlarını tespit ettik. Depremzede aileleri ziyaret ettik. Yerel kuruluşlarla iş birliği yaptık”. Önder Derneği, deprem sürecinde daha önce içine girmemiş oldukları bir yardım türüne de yöneldiklerini ifade etmiştir: “Evet, bizim deprem felaketinden önce gıda dağıtımı ile ilgili herhangi bir faaliyetimiz yoktu. Ama depremin ilk 9 gününde Nurdağı, İslâhiye ve Pazarcık’taki deprem bölgelerinde sahra mutfakları kurduk ve yaklaşık beş bin kişilik yemek çıkardık. Aynı zamanda Suriye’deki deprem bölgesinde de 3 bin kişilik yemek çıkardık”.

Bunlarla beraber STK’lar ile görüşmelerde, devlet kurumlarıyla koordine olurken bazı zorlukların olduğunu ve koordinasyonda zayıflıkların yaşandığını ifade etmişlerdir. STK’lar devlet kurumlarının iyi niyetli olduklarını canla başla çalıştıklarını ancak koordinasyonların tek elden yürütülmesinin amaçlandığı için bazı karmaşaların meydana geldiğini ifade etmişlerdir.

Bünyan Derneği temsilcisi, “Yardım örgütleri arasında koordinasyon sorunlarına neden olan iletişim, lojistik ve güvenlik engelleri oluşabilir. Bu engellerin giderilmesi için iletişim kanallarının açık tutulması, lojistik planlama yapılması, güvenlik önlemleri alınması ve işbirliği yapılması önerilir. Bu sayede, yardımların daha hızlı ve etkili bir şekilde dağıtılması sağlanarak ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçları karşılanabilir.”

Şafak Derneği temsilcisi, “Allah devletimizden razı olsun çok yardımcı oldu her şeyi de devlet kurumları çok gayret ediyor ancak depremin ilk başlarında bir koordinasyonsuzluk vardı. Özellikle AFAD Kızılay ve Valilik gibi kurumlar bütün yardımları bizim depomuza verin biz dağıtalım dediği için yardımların ulaşmasında ve dağıtımda bir süre sıkıntı oldu. Hatta bazı bağışçılarımız yurtdışından bizlere bağış yapmak istediler ancak şartları bağışı bizim kendi elimizle dağıtmamızdı. Bunu valiliklere ilettiğimizde kabul etmediler ve bu yüzden bazı Bağışçılarımız yüklü miktarda bağış yapmaktan vazgeçti.”

Önder Derneği temsilcisi, “Evet, bazı problemler yaşadık. Örneğin deprem döneminde para transferi yapmak istediğimizde bunu sadece PTT üzerinden yapabiliyorduk. Türk vatandaşı olmadığımız için özel ya da yerel bankalardan herhangi bir transfer işlemi gerçekleştiriyorduk. Bu da PTT de iş yoğunluğuna sebep oluyordu ve orada bizimle beraber birçok yabancı kuruluş sıra bekliyordu. Yaşanan bu yoğunluk maddi yardımların zamanında ulaşmasına engel oluyordu.”

STK’lar ile yapılan görüşmede temsilcilere afet sürecinde yaptığınız çalışmalar sırasında afetzedelerin sizlere karşı tutumu nasıldı? Bu durum sizlere olan bakış açıları nasıl etkiledi şeklinde soru sorulmuştur. STK temsilcileri genel olarak afetzedelerin bizlere karşı tavırları çok olumlu ve minnettar şeklindeydi. Biz onlara yardım ederken “selamun aleyküm geçmiş olsun” şeklinde yaklaşım yaptığımızı sorduk onlar da bizlere teşekkür edip dost, kardeş gibi davrandılar ve bu durum ilişkileri ve bizlere bakış açılarını olumlu etkiledi şeklinde olmuştur.

Ahlem Uluslararası İnsani Yardım Derneği temsilcisi, "Bizlere karşı tavır gayet iyiydi. Türk – Arap ayrımı yapmadan yardım ettiğimiz için her taraftan olumlu tepkiler aldık ve insanların yüzümüze artık tanıdık olduğunu bizi görünce mutlu olduklarını hissettik." şeklinde ifade etmiştir.

Suriye Türkmen Derneği temsilcisi, "Depremzedeleri her bölgede tavır şok içerisindeydi. Acil ihtiyaçları tespit etmek için Gaziantep merkez ve kırsal alanlarda bulduk. Birbirimize yardımlaşma dayanışma anlamında çağrılar oldu. En çok da yakınlarını kaybedenlerin tavırları bizlere çok yakındı. Deprem; Suriyeli ve Türk arasında, zengin fakir arasında fark yaratmadı. Herkes çadırlarda yan yana yaşıyordu. Daha insani, olumlu, pozitif, yani Türk yapısı öyle ve biz de bu birlik beraberliğin içerisinde kendimizi hissettik" şeklinde olmuştur."

Yapılan görüşmelerde STK'ların temsilcilerinin sivil halk tarafından afet yardımları dolayısıyla daha fazla kabul gördüğü ve iki tarafın birbirine olan bakış açılarının daha olumlu olduğu ve bakış açılarının değiştiği anlaşılmıştır.

SONUÇ

Deprem gibi büyük insani yıkımlar yaratan afetler, sosyal bilimcilerin veya politika yapımcıların belki de yüzlerce yılda karşılaşamayacakları bir sosyal laboratuvar ortamları yaratır. Kış koşullarının ağır olması, deprem bölgesinin 11 il gibi büyük bir alanda yıkımların olması ve can kayıplarının çok büyük olması ister istemez devlet kurumlarının müdahalesini geciktirmiştir. Bu kısa gecikme süresinde, insanların nasıl davrandıklarını, krizle başa çıkmak için hangi yöntemleri kullandıkları, birbirleriyle ne tür ilişkiler geliştirdiklerine dair oldukça çarpıcı veriler sunar.

6 Şubat Depremi de birçok şehir merkezini etkileyip bazılarının büyük oranda yıkılmasına vesile olsa da, birçok şeyin yanında, deprem bölgesinde göçmen ve yerli nüfus arasındaki ilişkinin bağlamına, göçmen Suriyeli nüfusun ve onların STK'larının topluma uyum süreçleriyle ilgili normal koşullarda elde edilmesi imkânsız durumların gözlenmesine sebep olmuştur.

Bu durumların en belirgin olanlarından biri, Suriyelilerin oluşturdukları STK'ların mobilizasyon kabiliyetlerinin, diğer Türk ve Suriyeli STK'larla işbirliği düzeylerinin, ulusal ve uluslararası yardımların Suriyeli göçmenlere ve Türk nüfusa ulaştırılmasındaki organizasyon yeteneklerine dair kapasitelerinin gözlenmesi için bir fırsat yaratmıştır. Dezavantajlı konumları nedeniyle depremden daha fazla mağdur olma ihtimali olan Suriyeli göçmenlerin Türk vatandaşlarına nazaran daha yoğun bir mağduriyet yaşamalarını önlemede Suriyeli STK'ların önemli bir pay sahibi oldukları gözlenmiştir.

İlişki, mobilizasyon, organizasyon şeklindeki gözlenen durumlar, arka plandaki sosyal uyumun düzeyi hakkında bir göstergesi işlevi de görmüştür. Deprem sürecinde Suriyeli STK'ların işleyiş göstergeleri, bu yapıların buldukları Türk toplumuna belli bir düzeyde uyum sağladıkları ve bu toplumun kültürü, bürokratik ekosistemi, ekonomisinin 'dilinden' konuşabildiklerini göstermiştir. Yani Suriyeli kurumlar, içinde buldukları toplumun 'mantığı' ve 'dili'ni belli düzeyde içselleştirmişlerdir.

KAYNAKÇA

AFAD (2023). Kahramanmaraş'ta Meydana Gelen Depremler Hk. - 34. Basın Bülteni. (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2023).

- AFAD (Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı). (2013). Türkiye'deki Suriyeli kadınlar araştırması. 18.06.2016 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/Dokuman/.../71-2014052014474-afadfaaliyetraporu2013.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Akbal, İ. (2017). Sivil Toplum. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Aktaş, Hasret (2008). "Batıda ve Türkiye'de Sivil toplum (Gelişim Süreci)". Kamuda Sosyal Politika Dergisi, 2(4), 91-103.
- Aldrich, D. (2008). "The Crucial Role of Civil Society in Disaster Recovery and Japan's Preparedness for Emergencies". Japan Aktuell. III: 81-96.
- Ambraseys, N., & Bilham, R. (2011). Corruption kills. Nature 469(7329), 153-155. <https://doi.org/10.1038/469153a>
- Apak, H. (2016). Uluslararası Göç ve Sivil Toplum: Suriyeli Göçmen STK'lar. *Sosyal Bilimler Genç Akademisyenler Sempozyumu 1 Bildiriler Kitabı*.
- Aslan, Seyfettin (2010). "Türkiye'de Sivil Toplum". Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 9(31), 260-283.
- Bayraktar, Ç. (2023). Deprem bölgesindeki gasplara dikkat çeken uzmanlar 'Önlem alınmazsa bedeli ağır olur' dedi. <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/deprem-bolgesindekigasplara-dikkat-ceken-uzmanlar-onlem-alinmazsa-bedeli-agir-olur-dedi-2051225> (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2023).
- Blust, K. (2023). Mexican search-and-rescue dog dies during mission to Turkey. <https://fronterasdesk.org/content/1839081/mexican-search-and-rescue-dog-diesduring-missionturkey#:~:text=Proteo%20died%20from%20the%20harsh,on%20an%20intens e%20international%20mission> (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2023).
- Canpolat, Ç. (2023). Deprem sonrası büyük göç: 400 bin kişi İzmir'e gelebilir! <https://www.oncusehir.com/deprem-sonrasi-buyuk-goc-400-bin-kisi-izmir-egelebilir/88927/> (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2023).
- Causeur (2021, Nisan 27): Les Turcs en France: un "isolat" séparatiste?, 05 Temmuz 2022 tarihinde <https://www.causeur.fr/les-turcs-en-france-un-isolat-separatiste197281> adresinden alındı. Centre Culturel Anatolie (2020): Qui sommes-nous?, 05 Temmuz 2022 tarihinde <https://cca-anatolie.com/> adresinden alındı
- Causeur (2021, Nisan 27): Les Turcs en France: un "isolat" séparatiste?, 05 Temmuz 2022 tarihinde <https://www.causeur.fr/les-turcs-en-france-un-isolat-separatiste197281> adresinden alındı. Centre Culturel Anatolie (2020): Qui sommes-nous?, 05 Temmuz 2022 tarihinde <https://cca-anatolie.com/> adresinden alındı
- CNNTürk, (2014). Deprem nedeniyle 72 bin kişi Van'dan göç etti. <https://www.cnnturk.com/turkiye/2011-depremi-van-nufusunu-azaltilti> (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2023).
- Cohen, L., Manion, L. (1994). *Research Methods In Education* (4 ed.). London: Routledge
- Coppola, D. (2007). Introduction to International Disaster Management. Oxford: Elsevier.
- Çaha, Ö. (1998). "Türkiye'de Sivil Toplum Sorunları", Liberal Düşünce Dergisi, Sayı 10–11, 21-2
- Çeliktaban, D. (2015, 08. Eylül). Göçmenler için ne yapabiliriz. HTHayat. 14.06.2016 tarihinde <http://www.hthayat.com/yazarlar/damla-celiktaban/1031328-gocmenler-icin-ne-yapabiliriz> adresinden edinilmiştir.
- Çorabatır, M., & Hassa, F. (2013). İGAM sivil toplum örgütlerinin Türkiye'deki Suriyeli mülteciler için yaptıkları çalışmalar ile ilgili rapor. 17.06.2016 tarihinde http://www.madde14.org/index.php?title=%C4%B0GAM_-_Sivil_Toplum_%C3%96rg%C3%B Ctlerinin_T%C3%BCrkiye%E2%80%99deki_Suriyeli_M%C3%BClteciler_%C4%B0%C3%A7in_Yapt%C4%B1klar%C4%B1_%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmalar_%C4%B0le_%C4%B0lgili_Rapor adresinden edinilmiştir

- Çorabatır, Metin ve Hassa, Fikret (2013). Sivil Toplum Örgütlerinin Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler İçin Yaptıkları Çalışmalar ile İlgili Rapor, Ankara: İGAM
- Demirer, Y. (2023). Depremi eşitsizliği, eşitsizliğin depremi. Evrensel. <https://www.evrensel.net/yazi/92459/depremin-esitsizligi-esitsizligin-depremi> (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2023).
- Dünya Sağlık Örgütü (2023). Statement – Türkiye/Syria earthquakes. <https://www.who.int/europe/news/item/14-02-2023-statement-turkiye-and-syriaearthquakes#> (Erişim Tarihi: 21 Şubat 2023).
- Ercan, Hülya (2002). “Türkiye’de Sivil Toplum Tartışmaları Üzerine”, Sosyal Bilimler Dergisi, 26(1), 69-79.
- Erdoğan Tosun, G. (2001). Demokratikleşme Perspektifinden Devlet-Sivil Toplum İlişkisi. İstanbul: Alfa Basım Yayın
- Erözden, Ozan (1998). “STK’lar ve Hukuki Çerçevde Yenilik Talepleri Üzerine Notlar”, Taciser U. (Der.). Merhaba Sivil Toplum, Helsinki Yurtttaşlar Derneği Yayın Dizisi 10, 13-22.
- Gavrılıs, G. (2001). “Covering Disasters, Natural or Otherwise: Media, Politics, and the Public Sphere in Post-Earthquake in Turkey”. New Perspectives on Turkey. XXIV: 141- 164.
- GİGM Göç İstatistikleri, <http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713>, Erişim Tarihi:06.04.2018
- Göksedef, E. (2017, May 3). *26 kamp, 81 şehirde Suriyeliler*. Al Jazeera Turk – Ortadoğu, Kafkasya, Balkanlar, Türkiye ve Çevresindeki Bölgeden Son Dakika Haberleri ve Analizler. <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/26-kamp-81-sehirde-suriyeliler>
- Hayata Destek Derneği. (2016). Suriyeli mülteci çocuklar ve vatansızlık riski bulanık mekanlarda gölgede kalanlar. 16.06.2016 tarihinde <http://www.gundemcocuk.org/belgeler/yayinlarimiz/kitaplar/Suriyeli-Multeci-Cocuklar-Ve-Vatansizlik-Riski-Raporu.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Hunger, U. (2005). Ausländervereine in Deutschland. Eine Gesamterfassung auf der Basis des Bundesausländervereinsregisters. *SelbstHilfe. Wie Migranten Netzwerke knüpfen und soziales Kapital schaffen*, 221-224.
- IOM (2022). “World Migration Report 2022”, <https://publications.iom.int/books/worldmigration-report-2022> (Erişim Tarihi 5.6.2022).
- Keyman, Fuat (2004 a). “Türkiye’de ve Avrupa’da Sivil Toplum. Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları, No:3”, https://stk.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/02/01/keyman_std_3.pdf (Erişim Tarihi 5.6.2022).
- Keyman, Fuat (2006). Türkiye’de Sivil Toplumun Serüveni: İmkânsızlıklar İçinde Bir Vaha, Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi
- Lopez carresi, A. vd. (2014). Disaster Management: International Lessons in Risk Reduction, Response and Recovery. Oxon: Routledge
- Luna, E. M. (2014). “Community-Based Disaster Risk Reduction and Disaster Management”. Disaster Management - International Lessons in Risk Reduction, Response and Recovery. (ed. Alejandro Lopez Carresi vd.). Oxon: Routledge: 43-62.
- Maskrey, A. (2011). “Revisiting Community-Based Disaster Risk Management”. Environmental Hazards. X/1: 42-5.
- Mazlumder. (2014). Kamp dışında yaşayan Suriyeli kadın sığınmacılar raporu. 15.06.2016 tarihinde <http://www.mazlumder.org/webimage/MAZLUMDER%20KAMP%20DI%20C5%9EIN%20DA%20>

- YA%C5%9EAYAN%20KADIN%20SI%C4%9EINMACILAR%20RAPORU(22).pdf adresinden edinilmiştir.
- Mültecilerle Çalışan STK'lar Ağ Haritası (2022) <https://graphcommons.com/graphs/0711e621-a8c5-4651-a1d6-33106c7bb3f1> (Erişim Tarihi 10.5.2022)
- Nargül, S. (2019). La Participation Politique Et Les Associations Dans La Diaspora Turque en France: Cas de Paris et Strasbourg. (Yüksek Lisans Tezi). Galatasaray Üniversitesi, İstanbul
- NTV (2023). Hasar tespit çalışmalarında son durum: Yıkık, acil yıkılacak ve ağır hasarlı bina sayısı 118 bin. https://www.ntv.com.tr/turkiye/hasar-tespit-calismalarinda-sondurumyikik-acil-yikilacak-ve-agir-hasarli-bina-sayisi-118-bin,IO_vWoWYlkyITkWr4SIQ3A (Erişim Tarihi: 22 Şubat 2023).
- Observatoire- Immigration (2021, Nisan 29): Les Turcs en France: un “isolat” séparatiste? 15 Temmuz 2022 tarihinde https://observatoire-immigration.fr/wpcontent/uploads/2021/04/OID_Les-Turcs-en-France.pdf adresinden alındı
- Onbaşı, F. (2005). Sivil Toplum. İstanbul: Epokhe.
- Onger, D., F. (2010, Ekim 21). Fransa'daki Türk Varlığı. TASAM. 01 Temmuz 2022 tarihinde https://tasam.org/tr-TR/Icerik/4208/fransadaki_turk_varligi adresinden alındı
- Onger, D., F. (2010, Ekim 21). Fransa'daki Türk Varlığı. TASAM. 01 Temmuz 2022 tarihinde https://tasam.org/tr-TR/Icerik/4208/fransadaki_turk_varligi adresinden alındı
- Ozan, Ebru Deniz (2014). “Sivil Toplum”, Atılgan, Gökhan ve Aytekin, E. Atilla (Der.). Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler. İstanbul: Yordam Kitap, 99-108.
- Özerdem, A. – S. BARAKAT (2000). “After the Marmara Earthquake: Lessons for Avoiding Short Cuts to Disasters”. *Third World Quarterly*. XXI/3: 425-439.
- Özerdem, A. – T. JACOBY (2006). *Disaster Management and Civil Society Earthquake Relief in Japan, Turkey and India*. London: I.B. Tauris.
- Peker, A. E., & Şanlı, İ. (2022). Deprem ve göç ilişkisi: 24 Ocak 2020 Elazığ deprem örneği. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 125-154.
- Polat, (2023), SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI (STK) YÖNETİMİ
- Sansür, L. (2023). Sağlık meslek örgütleri: Enkaz altında hipotermiden ölenler var. <https://www.sozcu.com.tr/2023/saglik/ttbden-deprem-aciklamasi-enkaz-altindahipotermiden-olenler-var-7585265/> (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2023).
- Sarıbay, Ali Yaşar. (1997). “Türkiye’de Demokrasi ve Sivil Toplum”, *Liberal Düşünce*, 6, 32-43.
- Sarıtaylı, T. (2020, Aralık 04). Fransa İçişleri Bakanı Darmanın, Ülkedeki 76 Camiye Yapılacak Denetimlerin Başladığını Açıkladı. *Haberler.com*. <https://www.haberler.com/politika/fransa-icisleri-bakani-darmanin-ulkedeki-76-camiye-13778991-haberi/> adresinden alındı
- Sezik Murat (2019). “Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının İşlevleri ve Sorun Alanları”, *R&S- ResearchStudies Anatolia Journal*, 2(4), 118-125.
- Sigad, L. I., & Eisikovits, R. A. (2013). Grandparenting across borders: American grandparents and their Israeli grandchildren in a transnational reality. *Journal of Aging Studies*, 27(4), 308-316.
- Sönmez, M. (2011). Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) tabanlı deprem hasar riski analizi: Zeytinburnu (İstanbul) örneği. *Türk Coğrafya Dergisi*, (56), 11-22
- Südaş, İ. (2004). Effects of Marmara Earthquake of August 17, 1999 on Population and Settlement: Case of Gölcük (Kocaeli). *Aegean Geographical Journal*, 13, 73-91.

- Şenol, C. (2020). Türkiye'de Meydana Gelen Büyük Depremlerin Yerleşme ve Demografik Yapı Üzerindeki Etkileri (1927-2020). *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi*, (4), 620-644.
- Toros, A. (2008). Önsöz. Sorunlu Bölgelerde Göç içinde (ss. 9-11). Ankara: Global Strateji Enstitüsü
- TTB (2023). TTB Deprem Bülteni #7: Bulaşıcı Hastalıklar Açısından En Riskli Dönemdeyiz, Önlemler Bir An Önce Alınmalı. https://www.ttb.org.tr/haber_goster.php?Guid=3e2db60a-abcf-11ed-9a7d94c3131533bf (Erişim tarihi: 17 Şubat 2023).
- Türk, Gül Dilek (2016). "Türkiye'de Suriyeli Mültecilere Yönelik Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetlerine İlişkin Bir Değerlendirme". *Marmara İletişim Dergisi*, (25), 145-157.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: *Görüşme, Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Ufak da olsa mültecilere yardımım dokunsun diyenlere 10 tavsiye. (2015, 3 Eylül). Onedio. 14.06.2016 tarihinde <http://onedio.com/haber/ufak-da-olsa-multecilere-yardimim-dokunsun-diyenlere-10-tavsiye-578921> adresinden edinilmiştir.
- Usta, A. (2019). Evreleri ile bilimsel araştırma süreci ve raporlaştırılması. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 6(13), 85-101.
- Ürekli, F. (2010). Osmanlı döneminde İstanbul'da meydana gelen afetlere ilişkin literatür. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (16), 101-130.
- Werker, E. ve Ahmed F. Z. (2007, October 27), "What Do NonGovernmental Organizations Do?", *Journal of Economic Perspectives* <http://www.hbs.edu/research/pdf/08-041.pdf>
- Yavuzer, Hasan ; Amerika'daki Türkler ve Kurmuş Oldukları Türk Dernekleri *Turks and Turkish Foundations Established in America*, zFwt Journal of World of Turks, 2009.
- التقارير/تركيا-نغير-عام-للسوريين-لإغاثة-منكوبي-الزلازل-تقرير (t.y.). Geliş tarihi 08 Nisan 2023, gönderen <https://www.aa.com.tr/ar/2829856/الزلازل-تقرير-للسوريين-لإغاثة-منكوبي-الزلازل-تقرير>
- https://siviltoplum.gov.tr/kurumlar/siviltoplum.gov.tr/istatistikler/YabanciSTK/izin_verilen_li_stesi_tr.pdf
- https://www.academia.edu/3459001/Amerikadaki_T%C3%BCrkler_ve_Kurmu%C5%9F_Olduklari%C4%B1_T%C3%BCrk_Dernekleri
- <http://forumusa.com/turk-toplumu/abddeki-turk-sivil-toplum-kuruluslari-tek-cati-altinda/>
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Anasayfa>
- <https://www.memleket.com.tr>
- <https://www.abdpost.com/amerika-daki-turk-dernekleri/41131/>
- Bonyan. (2023). <https://bonyan.ngo/about-us/>
- Orange. (2023). <https://orange.ngo/>
- Önder – منظمة الرواد للتعاون والتنمية (2023). <http://onder1.org/?lang=tr>
- Sened. (2023). <https://sened.ngo/>
- <https://doi.org/10.1016/j.jaging.2013.06.002>